

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

**Διπλωματική εργασία: «Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο.
Στάσεις των Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας και Αγγλικής Γλώσσας με
Έμφαση στο Ζήτημα της μεταξύ τους Συνεργασίας».**

Εξάμηνο: ΣΤ΄ Εαρινό

Εισηγήτρια: Τζακώστα Μαρίνα

Φοιτήτρια : Κοτσιφάκη Χρυσούλα

A.M.T: 636

Π.Μ: 58010006364663

Ρέθυμνο 2024

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Ευχαριστίες

Η παρούσα διπλωματική εργασία δεν θα μπορούσε να εκπονηθεί χωρίς την πολύτιμη βοήθεια της κας Τζακώστα Μαρίνας, την οποία ευχαριστώ θερμά για τον χρόνο που διέθεσε και τις εποικοδομητικές συμβουλές που μου παρείχε.

Ευχαριστώ θερμά τις κυρίες Αλεξίου και Συνώδη για τον χρόνο που διέθεσαν παρά το φόρτο εργασίας τους.

Τέλος, ευχαριστώ τους εκπαιδευτικούς που συμμετείχαν στη μελέτη, χωρίς τους οποίους η διεξαγωγή της δεν θα ήταν δυνατή, καθώς και την οικογένειά μου για τη συμπαράσταση και την υπομονή τους καθ' όλη της διάρκεια εκπόνησης της παρούσας εργασίας.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας περιεχομένων

	Περίληψη	4
	Abstract	5
	Κατάλογος πινάκων	6
	Κατάλογος σχημάτων	7
	Εισαγωγή	8
	Γενικό Μέρος	11
	Κεφάλαιο 1. Η Προσχολική Εκπαίδευση στην Ελλάδα	12
1.1	Ταξινόμηση και σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης	12
1.2	Βασικές αρχές και στόχοι	14
1.3	Ο μετασχηματισμός του αναλυτικού προγράμματος	16
1.4	Το διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών	17
1.5	Μορφές οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας	19
1.6	Ο ρόλος των νηπιαγωγών	21
1.7	Τομείς ανάπτυξης	23
1.8	Γνωστικά αντικείμενα	28
	Κεφάλαιο 2. Η Εισαγωγή της Ξένης Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση	34
2.1	Βασικές αρχές και στόχοι	34
2.2	Χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας	37
2.3	Πλεονεκτήματα και προκλήσεις	38
2.4	Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο ελληνικό νηπιαγωγείο	45
2.4.1	Εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο υποχρεωτικό πρόγραμμα των νηπιαγωγείων	47
2.5	Διδασκαλία ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση άλλων χωρών	50
	Κεφάλαιο 3. Στάσεις και Αντιλήψεις για την Ενσωμάτωση της Αγγλικής Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση	53
	Ειδικό Μέρος	61
	Σκοπός	62
	Ερευνητικά ερωτήματα	62
	Μεθοδολογία	63
	Στατιστική ανάλυση	65
	Αποτελέσματα	65
	Συζήτηση	91
	Συμπεράσματα	98
	Βιβλιογραφία	100
	Παράρτημα	113

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Περίληψη

Η παρούσα εργασία διερευνά τις αντιλήψεις και τις στάσεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας μετά την πιλοτική εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείων. Επιπλέον, διερευνά την αποτελεσματικότητα του επιμορφωτικού προγράμματος και της συνεργασίας των εκπαιδευτικών των δύο ειδικοτήτων καθώς και τους παράγοντες που επηρεάζουν είτε θετικά είτε αρνητικά τις αντιλήψεις τους. Η μελέτη ανέδειξε τη σημασία της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο με τη διαφορά ότι οι εκπαιδευτικοί της αγγλικής είναι περισσότερο θετικοί ενώ οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας εκφράζουν περισσότερες ανησυχίες σχετικά με την ετοιμότητα και τις δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι πολύ μικροί μαθητές ως προς την εκμάθηση της ξένης γλώσσας. Η συμμετοχή σε επιμορφωτικό πρόγραμμα συνέβαλε στις θετικότερες αντιλήψεις. Ωστόσο, η συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων είναι βρέθηκε μετρίως αποτελεσματική και τονίστηκε η ανάγκη έμφασης στην εκπαίδευση των εκπαιδευτικών αγγλικής, στην αναδιαμόρφωση του διδακτικού υλικού και στην εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων.

Λέξεις-κλειδιά: προσχολική ηλικία, νήπια, αγγλικά, νηπιαγωγείο, εκπαιδευτικοί

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Abstract

The present study explores the perceptions and attitudes of pre-school and English language teachers following the pilot introduction of English in the kindergarten. In addition, it investigates the effectiveness of the training program and the cooperation of the educators of the two specialties as well as the factors that influence either positively or negatively their perceptions. The study highlighted the importance of introducing the English language in the kindergarten with the difference the English educators are more positive while preschool teachers express more concerns about the readiness and difficulties faced by the very young students in learning the foreign language. Participation in a training program contributed to more positive perceptions. However, the collaboration between the two specialties was found to be moderately effective. The need to emphasize on English educators training, restructuring the teaching material and applying innovative teaching approaches was highlighted.

Key-words: preschool age, toddlers, English, kindergarten, educators.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Κατάλογος πινάκων

Πίνακας 1. Αποτελέσματα σύγκρισης ειδικότητα με δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά	69
Πίνακας 2. Περιγραφικά αποτελέσματα αντιλήψεων και στάσεων ως προς τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση	71
Πίνακας 3. Λόγοι ετοιμότητας και απουσίας ετοιμότητας των παιδιών για την ξένη γλώσσα	72
Πίνακας 4. Λόγοι απουσίας και ύπαρξης δυσκολίας των μαθητών κατά τη διάρκεια διδασκαλίας της ξένης γλώσσας	74
Πίνακας 5. Παράγοντες που συνέβαλαν στην απόλαυση ή απουσίας αυτής των μαθητών κατά τη διαδικασία διδασκαλίας της ξένης γλώσσας	75
Πίνακας 6. Συγκριτικά αποτελέσματα μεταξύ ειδικότητα και αντιλήψεων και στάσεων ως προς τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση	75
Πίνακας 7. Συσχέτιση αντιλήψεων και στάσεων ως προς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση	77
Πίνακας 8. Πίνακας ιεραρχικής παλινδρόμησης με εξαρτημένες μεταβλητές τις αντιλήψεις και τις στάσεις για τα πλεονεκτήματα και μειονεκτήματα εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στην προσχολικής εκπαίδευση	78
Πίνακας 9. Πίνακας ιεραρχικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή τη σημασία εισαγωγής ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία	79
Πίνακας 10. Περιγραφικά αποτελέσματα σύμφωνα με τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας	80
Πίνακας 11. Επίδραση των δημογραφικών και επαγγελματικών χαρακτηριστικών στη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων	81
Πίνακας 12. Συγκριτικά αποτελέσματα ως προς τη συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας	82
Πίνακας 13. Συσχέτιση απόψεων ως προς τη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων	82
Πίνακας 14. Πίνακας ιεραρχικής παλινδρόμησης με εξαρτημένη μεταβλητή την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας μεταξύ των ειδικοτήτων	83
Πίνακας 15. Δυσκολίες κατά την πρώτη επαφή με μαθητές προσχολικής ηλικίας	87
Πίνακας 16. Διευκρινήσεις ως προς το ποια πράγματα θα μπορούσαν να είχαν γίνει καλύτερα	88
Πίνακας 17. Ελλείψεις του πρόσφατου επιμορφωτικού προγράμματος & πτυχές που χρήζουν εκ νέου διαμόρφωσης	89
Πίνακας 18. Προτεινόμενες αλλαγές για την αποτελεσματικότητα του προγράμματος	90

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Κατάλογος σχημάτων

Γράφημα 1. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το φύλο	66
Γράφημα 2. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την ηλικία	66
Γράφημα 3. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με τα έτη προϋπηρεσίας	67
Γράφημα 4. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την ειδικότητα	68
Γράφημα 5. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης	68
Γράφημα 6. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την παρακολούθηση κάποιας επιμόρφωσης σχετικά με το πρόγραμμα	69
Γράφημα 7. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την ύπαρξη κοινών ωρών διδασκαλίας μεταξύ των ειδικοτήτων	80
Γράφημα 8. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το εάν αντιμετώπισαν δυσκολίες κατά την πρώτη επαφή με μαθητές προσχολικής ηλικίας	84
Γράφημα 9. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το κατά πόσο θεωρούν ότι θα μπορούσαν να κάνουν κάποια πράγματα καλύτερα	85
Γράφημα 10. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το κατά πόσο θεωρούν ότι πρέπει να γίνουν αλλαγές για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος	85
Γράφημα 11. Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το εάν θεωρούν ότι υπάρχουν ελλείψεις στο πρόσφατο επιμορφωτικό πρόγραμμα	86

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Εισαγωγή

Ο ρόλος της προσχολικής εκπαίδευσης στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών είναι πολύ σημαντικός διότι σε αυτή την ηλικία αποκτούνται δεξιότητες και ικανότητες που συμβάλλουν στην ακαδημαϊκή, επαγγελματική και προσωπική επιτυχία του ατόμου. Ωστόσο, εντός μιας συνεχώς μεταβαλλόμενης κοινωνίας το πρόγραμμα σπουδών στην προσχολική εκπαίδευση μεταρρυθμίζεται προκειμένου να εναρμονιστεί με τις κοινωνικές και τις τεχνολογικές αλλαγές που λαμβάνουν χώρα σε παγκόσμιο επίπεδο (Mourao & Ferreira, 2016).

Μια εξ' αυτών των αλλαγών είναι η διαμόρφωση διαπολιτισμικών κοινωνιών, η κατάργηση των παλαιότερων εμποδίων μετακίνησης των ατόμων τόσο εντός όσο και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης, λόγω της παγκοσμιοποίησης, αλλά και η πλέον εύκολη επικοινωνία με άτομα που διαμένουν σε διαφορετική γεωγραφική περιοχή λόγω της χρήσης των τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνίας (ΤΠΕ) (Asmali, 2017· Er, 2014).

Η επικοινωνία αυτή διεξάγεται μέσω της αγγλικής γλώσσας, η γνώση της οποίας είναι πλέον απαραίτητη καθώς χρησιμοποιείται σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας και ως εκ τούτου σε όλες τις χώρες διδάσκεται υποχρεωτικά στην πρωτοβάθμια και δευτεροβάθμια εκπαίδευση (Copland & Ni, 2019). Τα παιδιά και οι έφηβοι αποτελούν την μεγαλύτερη πληθυσμιακή ομάδα που μαθαίνει ξένες γλώσσες παγκοσμίως και η άποψη ότι η εκμάθηση των αγγλικών πρέπει να ξεκινά ήδη από την προσχολική ηλικία κερδίζει συνεχώς έδαφος. Πιο συγκεκριμένα, στην Ευρωπαϊκή Ένωση έχει τεθεί στόχος να συμπεριληφθεί η διδασκαλία της στην προσχολική εκπαίδευση καθολικά (Ellis & Brewster, 2014· European Commission, 2017).

Οι λόγοι για τη συμπερίληψη της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο είναι πολλοί με κυριότερους το ότι συμβάλλει στη σωματική, γνωστική, ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, με ταυτόχρονο όφελος την αύξηση της αποδοχής της διαφορετικότητας και τις διαπολιτισμικότητας, την ενίσχυση του σεβασμού και την άμβλυνση του ρατσισμού. Τα πλεονεκτήματα αυτά είναι πολύ σημαντικά λαμβάνοντας υπόψη ότι πλέον όλες οι βαθμίδες της εκπαίδευσης αλλά και των ίδιων

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

των κοινωνιών χαρακτηρίζονται από μια πολυπολιτισμικότητα και η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας από την προσχολική εκπαίδευση εφοδιάζει τα παιδιά με ικανότητες και δεξιότητες που είναι χρήσιμες για την ένταξή τους στις σύγχρονες κοινωνίες (Mourao & Ellis, 2020; Lefever, 2014; Korosidou & Griva, 2020).

Ωστόσο, για την επιτυχημένη ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο οι στάσεις και οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας είναι σημαντικές, διότι αυτές οι δύο ειδικότητες θα πρέπει να συνεργαστούν προκειμένου το πρόγραμμα εκμάθησης αγγλικών να συνάδει με τις βασικές αρχές της προσχολικής εκπαίδευσης, να λαμβάνει υπόψη τις εξατομικευμένες ανάγκες και τα χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας και το διδακτικό υλικό και η διδακτική μεθοδολογία να είναι κατάλληλα για τους πολύ μικρούς μαθητές (Enever, 2011).

Η ενσωμάτωση των αγγλικών στην προσχολική ηλικία, παρά τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης, δεν είναι τόσο ανεπτυγμένη ακόμα, και στην Ελλάδα ξεκίνησε πιλοτικά το 2020. Συνεπώς, υπάρχει έλλειψη ερευνών για τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών και των δύο ειδικοτήτων ως προς αυτή την κατεύθυνση και γι' αυτούς τους λόγους ο σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν η διερεύνηση αυτών των δύο πτυχών μετά την πιλοτική ενσωμάτωση των αγγλικών στο νηπιαγωγείο. Ως επιπλέον στόχοι τέθηκαν η διερεύνηση των παραγόντων που επηρεάζουν τη συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών των δύο ειδικοτήτων καθώς και η αναγνώριση των θετικών και αρνητικών παραγόντων που επηρεάζουν την επιτυχημένη ενσωμάτωση των αγγλικών στην προσχολική ηλικία.

Η παρούσα μελέτη χωρίζεται σε δύο μέρη, με το πρώτο εξ' αυτών, το Γενικό, να αφορά τη βιβλιογραφική ανασκόπηση του εν λόγω ζητήματος. Πιο συγκεκριμένα, το Γενικό μέρος χωρίζεται σε τρία κεφάλαια με το πρώτο να πραγματεύεται την προσχολική εκπαίδευση στην Ελλάδα ενώ το δεύτερο αφορά την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο ελληνικό νηπιαγωγείο και συμπεριλαμβάνει εκτός των ιδιαίτερων χαρακτηριστικών των νηπίων, τα πλεονεκτήματα και τις προκλήσεις της εισαγωγής αυτής. Το τρίτο κεφάλαιο του Γενικού Μέρους συμπεριλαμβάνει μελέτες

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

για τις στάσεις και αντιλήψεις για την ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο. Στο Ειδικό Μέρος, εκτός από τον σκοπό και τα ερευνητικά ερωτήματα, αναλύεται η μεθοδολογία που ακολουθήθηκε και εν συνεχεία παρουσιάζονται τα αποτελέσματα, τα οποία επεξηγούνται και συγκρίνονται με άλλες μελέτες στο κεφάλαιο της συζήτησης και ακολουθούν τα κύρια συμπεράσματα που προέκυψαν.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

ΓΕΝΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 1. Η Προσχολική Εκπαίδευση στην Ελλάδα

1.1. Ταξινόμηση και σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης

Σύμφωνα με τη Διεθνή Τυποποιημένη Ταξινόμηση της Εκπαίδευσης, η προσχολική αγωγή και/ή φροντίδα, απευθύνεται σε παιδιά μικρής ηλικίας προ της παρακολούθησης της πρωτοβάθμιας εκπαίδευσης. Μεταξύ των 9 επιπέδων της εκπαίδευσης, η προσχολική ανήκει στο επίπεδο 0, χωριζόμενη σε δύο στάδια, το 01 και το 02. Το πρώτο στάδιο αφορά παιδιά ηλικίας έως και τριών ετών, ενώ το δεύτερο παιδιά ηλικίας 4-6 ετών, τα οποία μέσω της παρακολούθησης του νηπιαγωγείου προετοιμάζονται για την παρακολούθηση του δημοτικού (Κανονισμός ΕΕ 912/2013. UNESCO, 2011). Υπάρχει όμως και το ενοποιημένο μοντέλο της προσχολικής εκπαίδευσης, το οποίο δεν διαχωρίζει τα παιδιά σε δύο ηλικιακές ομάδες, αλλά αφορά κυρίως παιδιά ενός έως 6 ετών στα οποία παρέχεται τόσο φύλαξη και φροντίδα όσο και προσχολική εκπαίδευση (UNESCO, 2011).

Όσον αφορά στην Ελλάδα, έχει υιοθετηθεί το πρώτο μοντέλο και πιο συγκεκριμένα τα βρέφη από δύο μηνών και τα νήπια έως 3 ετών, μπορούν να εγγραφούν στους βρεφονηπιακούς και παιδικούς σταθμούς, οι οποίοι εμπίπτουν στην αρμοδιότητα των δήμων. Αυτοί οι σταθμοί μπορεί να είναι ιδιωτικές δομές, κερδοσκοπικού ή μη χαρακτήρα, οι οποίοι, ωστόσο, εποπτεύονται από το υπουργείο εργασίας και κοινωνικών υποθέσεων (Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ.11828/293/2017).

Βάσει της υπουργικής απόφασης 41087/29-11-2017, ο σκοπός αυτών των δομών είναι να εξυπηρετήσουν τις ανάγκες τόσο των παιδιών όσο και των γονέων τους, κάνοντας χρήση όλων των διαθέσιμων επιστημονικών δεδομένων, έτσι ώστε να εξασφαλιστεί η ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών, παρέχοντας τους ταυτόχρονα φροντίδα εντός ενός ασφαλούς περιβάλλοντος. Από την άλλη πλευρά, τα νηπιαγωγεία ανήκουν στην προσχολική εκπαίδευση με διετή φοίτηση, υπαγόμενα στο υπουργείο παιδείας, σύμφωνα με το νόμο 4521/2018. Στα νηπιαγωγεία εγγράφονται παιδιά από την ηλικία των τεσσάρων ετών και παρέχεται και η δυνατότητα ολόημερης παρακολούθησης.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Σύμφωνα με στοιχεία της Eurostat (2017), το 2014 το 98% των παιδιών ηλικίας τεσσάρων ετών συμμετείχαν στην προσχολική εκπαίδευση στις 63 εκ των 224 περιφερειών της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με τα υψηλότερα ποσοστά να αφορούν τη Γαλλία και το Ηνωμένο Βασίλειο. Όσον αφορά στην Ελλάδα, το ποσοστό συμμετοχής των παιδιών ηλικίας τεσσάρων ετών στην προσχολική εκπαίδευση ανήλθε στο 28,3%. Πιο συγκεκριμένα στην περιφέρεια Ανατολικής Μακεδονίας και Θράκης μόνο το 50,9% των παιδιών συμμετείχαν στην προσχολική εκπαίδευση. Ωστόσο, το πρόβλημα αυτό αναγνωρίστηκε και σταδιακά έγινε προσπάθεια δημιουργίας νηπιαγωγείων σε όλη την ελληνική περιφέρεια, μεριμνώντας ταυτόχρονα για την παροχή δωρεάν μεταφοράς των παιδιών, στην περίπτωση που η απόσταση του νηπιαγωγείου από το χώρο διαμονής τους παιδιού ξεπερνούσε τα 1.200 μέτρα (Κοινή Υπουργική Απόφαση. 500025/19-09-2018). Μέσω των νόμων 4521/2018, 4704/2020 θεσμοθετήθηκε η σταδιακή υποχρεωτική φοίτηση στο νηπιαγωγείο κατά περιοχές, εν αναμονή της δημιουργίας επαρκούς αριθμού νηπιαγωγείων σε όλους τους δήμους της περιφέρειας και βάσει του άρθρου 88 του νόμου 4871/2021, η φοίτηση είναι πλέον καθολικά υποχρεωτική για τα νήπια τεσσάρων ετών.

Σε Ευρωπαϊκό και όχι μόνο επίπεδο, η προσχολική εκπαίδευση, η οποία πρέπει να χαρακτηρίζεται από μεγάλη ευελιξία υπό την προϋπόθεση, ωστόσο, ότι τα προγράμματά της είναι καλά οργανωμένα και κατάλληλα για την ηλικία των παιδιών, πρέπει να παρέχει δραστηριότητες που στοχεύουν στην απόκτηση γλωσσικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων, προάγοντας ταυτόχρονα την αυτονομία των παιδιών και την ασφαλή εξερεύνηση του περιβάλλοντός τους (European Commission, 2019· UNESCO, 2011).

Ο λόγος για τον οποίο η προσχολική εκπαίδευση αναγνωρίζεται ως πολύ σημαντική για την ολόπλευρη ανάπτυξη του ατόμου είναι ότι υποστηρίζεται ότι κατά τα πέντε πρώτα έτη της ζωής, το άτομο έχει την ικανότητα να μαθαίνει με έναν εξαιρετικά γρήγορο ρυθμό, αποκτώντας με ευκολία όλες τις θεμελιώδεις δεξιότητες – γνωστικές, συναισθηματικές και κοινωνικές – που εξασφαλίζουν την προσωπική, ακαδημαϊκή αλλά και επαγγελματική επιτυχία. Αυτός ο ρυθμός μάθησης οφείλεται

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

στην αυξημένη συναπτική ανάπτυξη του εγκεφάλου σε αυτή την ηλικία, η οποία είναι εξαιρετικά έντονη και σχετίζεται με την αντίληψη, τις γνωστικές λειτουργίες αλλά και την κοινωνική συμπεριφοράς. Εντός ενός ασφαλούς και υποστηρικτικού περιβάλλοντος, όπως αυτό του νηπιαγωγείου, λόγω της ταχείας ανάπτυξης του εγκεφάλου, η οποία φτάνει έως και το 90% στην ηλικία των 6, το άτομο μπορεί να αποκτήσει σύνθετες κοινωνικές, μαθησιακές αλλά και συναισθηματικές δεξιότητες (Stiles & Jernigan, 2010· Shuey & Kankaras, 2018· Center on the developing child, 2016).

Ένα ακόμη στοιχείο που ενισχύει τη σημασία της προσχολικής εκπαίδευσης είναι το ότι έχει υποστηριχθεί ότι τα άτομα που έχουν παρακολουθήσει το νηπιαγωγείο, έχουν μεγαλύτερη ακαδημαϊκή, κοινωνική και επαγγελματική επιτυχία. Η αιτιολόγηση είναι ότι τα άτομα αυτά έχουν αποκτήσει σε πρώιμο στάδιο την ικανότητα του αυτοελέγχου, της συγκέντρωσης, καθώς και της ανάλυσης και επεξεργασίας πληροφοριών, μέσω της ενεργής συμμετοχής τους ως νήπια στη διαδικασία της μάθησης (Parsons, Schoon, Rush, & Law, 2011· Schoon, Nadim, Sehmi, & Cook, 2015· OECD, 2015).

1.2. Βασικές αρχές και στόχοι

Η παροχή ποιοτικής προσχολικής εκπαίδευσης έγκειται στην αναγνωρισμένη σημασία του νηπιαγωγείου στην φυσιολογική ανάπτυξη των νηπίων. Πιο συγκεκριμένα, το νηπιαγωγείο στοχεύει στην καλλιέργεια των αισθήσεων των παιδιών, ενδυναμώνοντάς τα και ενθαρρύνοντάς τα να αλληλεπιδρούν τόσο με το φυσικό όσο και με το κοινωνικό τους περιβάλλον, συμβάλλοντας στην ολόπλευρη ανάπτυξή τους. Εντός του περιβάλλοντος του νηπιαγωγείου, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μπορούν με ασφάλεια να εκφραστούν ελεύθερα, να λαμβάνουν ατομικές και ομαδικές πρωτοβουλίες, αποκτώντας τις δεξιότητες και τις ικανότητες που θα τα καταστήσουν ικανά να ενταχθούν ομαλά τόσο στη μετέπειτα σχολική ζωή όσο και στην εν γένει κοινωνία (Λοΐζου, Τηλεμάχου, Λοντοβούρη, Ηρακλέους, Χαραλάμπους, Καραπατάκη, και συν., 2020).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Αναλυτικότερα, η προσχολική εκπαίδευση στοχεύει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού έτσι ώστε να είναι σε θέση να αναπτύξει σχέσεις, να χαίρει σεβασμού αλλά και να σέβεται το ίδιο τους άλλους ανθρώπους. Επιπλέον στόχος είναι να μπορεί το παιδί μέσω των εμπειριών του να χρησιμοποιεί τη δημιουργικότητά του, έτσι ώστε να εκλαμβάνει το κάθε πρόβλημα ως μια πρόκληση και να είναι σε θέση να βρει λύση (Λοϊζου, και συν., 2020).

- Για την επίτευξη του ανωτέρου στόχου, η προσχολική εκπαίδευση βασίζεται στις ακόλουθες βασικές αρχές (ΙΕΠ, 2014): Η προσχολική εκπαίδευση θέτει τις βάσεις τόσο για την ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού, όσο και για την στάση του έναντι στη δια βίου μάθηση.
- Η εκπαίδευση παιδιών προσχολικής ηλικίας στοχεύει στη διαμόρφωση πολιτών με υγιή προσωπικότητα προκειμένου να είναι σε θέση να συμμετέχουν ενεργά και ουσιαστικά στην κοινωνία.
- Ο κοινωνικός χαρακτήρας της γνώσης είναι ο βασικός πυλώνας που καθοδηγεί τους στόχους του προγράμματος της προσχολικής εκπαίδευσης, μέσω της αλληλεπίδρασης των παιδιών με το φυσικό και το κοινωνικό τους περιβάλλον.
- Το παιχνίδι αποτελεί το κυριότερο μέσο μάθησης σε αυτή την ηλικία.
- Η συνεργασία με την οικογένεια και η σύνδεση του παιδιού με την κοινότητα αναγνωρίζονται ως πολύ σημαντικοί παράγοντες για την επιτυχημένη προσχολική εκπαίδευση.
- Τόσο η ισότητα όσο και ο σεβασμός προς τη διαφορετικότητα αποτελούν βασικές αρχές σε αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης.
- Προκειμένου να ενισχυθεί η έμφυτη περιέργεια και η τάση για εξερεύνηση των παιδιών προσχολικής ηλικίας, θα πρέπει να παρέχονται πολλαπλά ερεθίσματα και εμπειρίες.
- Οι διδακτικές προσεγγίσεις είναι πολλαπλές και στοχεύουν στην ενθάρρυνση των παιδιών να εκφράσουν, μέσω διαφορετικών τρόπων, τη γνώση που αποκτούν.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- Οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας διαδραματίζουν τον πλέον καθοριστικό ρόλο ως προς την οργάνωση τόσο του εκπαιδευτικού περιβάλλοντος όσο και της εκπαιδευτικής διαδικασίας, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες της κάθε τάξης.
- Η αναγνώριση των εξατομικευμένων αναγκών, ενδιαφερόντων αλλά και της πορείας των παιδιών επιτυγχάνεται μέσω της συνεχούς παρατήρησης από την πλευρά των εκπαιδευτικών.

1.3. Ο μετασχηματισμός του αναλυτικού προγράμματος

Η αναγνώριση για την ανάγκη του μετασχηματισμού του εκπαιδευτικού προγράμματος στην προσχολική εκπαίδευση βασίστηκε στη νέα εκπαιδευτική τάση, η οποία προτάσσει την ανάγκη απόκτησης ικανοτήτων, δεξιοτήτων, γνώσεων, αξιών και στάσεων που θα οδηγήσουν στην ολοκληρωμένη ανάπτυξη των παιδιών, λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις αλλαγές της κοινωνίας, η οποία μετατρέπεται σταδιακά σε μια πολυπολιτισμική κοινωνία (ΙΕΠ, 2014).

Αναλυτικότερα, οι ραγδαίες και έντονες κοινωνικές εξελίξεις και αλλαγές έχουν οδηγήσει στην αναγνώριση αλλαγής των προγραμμάτων σπουδών σε όλες τις βαθμίδες εκπαίδευσης και όσον αφορά στην προσχολική, αναγνωρίστηκε η ανάγκη μεταρρύθμισης προκειμένου να εναρμονιστεί τόσο με τους στόχους της Ευρωπαϊκής Ένωσης όσο και με την ανάγκη αντιμετώπισης των κοινωνικών ανισοτήτων, του κοινωνικού αποκλεισμού και την ενίσχυση της αποδοχής της διαφορετικότητας (ΙΕΠ, 2014).

Λόγω των ανωτέρω, η μεταρρύθμιση του προγράμματος σπουδών στην προσχολική εκπαίδευση στοχεύει στην εναρμόνισή του με τις ανάγκες της σύγχρονης κοινωνίας λαμβάνοντας ταυτόχρονα υπόψη τις νέες παιδαγωγικές μεθόδους. Συνεπώς, δίνεται βάση σε ένα διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο που στοχεύει στη συνεργατική μάθηση, εντάσσει τις διαθέσιμες ΤΠΕ, υποστηρίζοντας ταυτόχρονα την αξιολόγηση τόσο της οργάνωσης της μάθησης όσο και της διδασκαλίας, εστιάζοντας στο περιεχόμενο και στη χρήση του από τους εκπαιδευτικούς (ΙΕΠ, 2014).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Όσον αφορά στο περιεχόμενο, αυτό διαμορφώθηκε λαμβάνοντας υπόψη τις αλλαγές και τις εξελίξεις στον κοινωνικό, τεχνολογικό και οικονομικό τομέα, τη διαφοροποιημένη παιδαγωγική προσέγγιση και την επικοινωνία μεταξύ της οικογένειας και του νηπιαγωγείου, αναγνωρίζοντας τη σημασία της συμβολής των γονέων στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Επιπλέον έμφαση δίνεται στην προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών, εφοδιάζοντάς τα με δεξιότητες και ικανότητες, προκειμένου να επιτευχθεί η ομαλή τους μετάβαση την επόμενη εκπαιδευτική βαθμίδα (ΙΕΠ,2014).

Η μεταρρύθμιση της χρήσης του περιεχομένου από τους εκπαιδευτικούς εστιάζει στην παροχή διαφόρων προσεγγίσεων προκειμένου να διευκολυνθούν οι εκπαιδευτικοί ως προς την υιοθέτηση των αλλαγών του προγράμματος. Παρέχονται επεξηγήσεις για το σκοπό και τις κατευθύνσεις ως προς το πώς οι τομείς ανάπτυξης και τα γνωστικά αντικείμενα συνδέονται μεταξύ τους, δίνοντας ευκαιρίες για ευελιξία ως προς την προσαρμογή του προγράμματος, λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των παιδιών της τάξης τους (ΙΕΠ, 2014).

1.4. Το διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών

Το διαθεματικό ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών στην προσχολική εκπαίδευση εστιάζει στον εφοδιασμό των παιδιών με τις κυριότερες ικανότητες και δεξιότητες που θεωρούνται ως οι πλέον σημαντικές για τη ζωή του ατόμου και που διαμορφώνονται στην προσχολική εκπαίδευση. Αυτές οι ικανότητες αφορούν την επικοινωνία, την κριτική σκέψη και τη δημιουργικότητα, την αυτονομία αλλά και την προσωπική ταυτότητα και την ανάπτυξη κοινωνικών ικανοτήτων. Ο λόγος για τον οποίο αυτές οι ικανότητες θεωρούνται σημαντικές είναι το ότι συμβάλλουν στη συμμετοχή του ατόμου σε όλους τους τομείς της ζωής, καθιστώντας το ικανό να μπορεί να προσαρμοστεί σε αλλαγές και να ανταπεξέλθει στις διάφορες προκλήσεις, τόσο της ακαδημαϊκής, όσο και της εργασιακής και προσωπικής ζωής (ΙΕΠ,2014).

Αναλυτικότερα, η επικοινωνία μπορεί να οριστεί ως η ικανότητα ανταλλαγής σκέψεων, πληροφοριών και μηνυμάτων, μέσω προφορικού και γραπτού λόγου κάνοντας χρήση των διαθέσιμων μορφών επικοινωνίας, εντός των οποίων

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

συμπεριλαμβάνονται και οι ΤΠΕ. Η επικοινωνία, ως ικανότητα, προϋποθέτει εκτός της κατανόησης συμβόλων και κανόνων λειτουργίας, την ικανότητα μεταφοράς και κατανόησης του νοήματος, την προσαρμογή της επικοινωνίας σύμφωνα με τις αντιδράσεις των παραληπτών, καθώς και την επιλογή του πλέον ενδεδειγμένου μέσου για το μήνυμα που πρέπει να επικοινωνηθεί (ΙΕΠ, 2014).

Η προαγωγή της ικανότητας της επικοινωνίας στην προσχολική ηλικία επιτυγχάνεται μέσω της χρήσης συμβόλων και διαφόρων συνδυασμών κατασκευής γραπτών μηνυμάτων, καθώς και μέσω της παρατήρησης των ενηλίκων. Στην προκειμένη περίπτωση, οι ενήλικες είναι οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί και οι γονείς, που δρουν ως μοντέλα και καθοδηγούν, μέσω του τρόπου με τον οποίο ανταποκρίνονται στα μηνύματα των παιδιών αλλά και μέσω της διαμόρφωσης περιβαλλόντων, τα οποία παρέχουν διάφορα ερεθίσματα για επικοινωνία (ΙΕΠ, 2014).

Η ικανότητα κριτικής και δημιουργικής σκέψης αφορά την αιτιολόγηση απόψεων, ιδεών και επιλογών, μέσω της χρήσης διαφορετικών προσεγγίσεων που προάγουν την πρωτοτυπία, οδηγώντας στην απόκτηση ικανότητας επίλυσης προβλημάτων. Αυτές οι ικανότητες στην προσχολική εκπαίδευση προάγονται μέσω της ενθάρρυνσης της έκφρασης και αναπαράστασης της σκέψης, της παροχής προβλημάτων προς επίλυση κάνοντας χρήση πολλών στρατηγικών που ενθαρρύνουν τον εξατομικευμένο τρόπο σκέψης του παιδιού και προάγουν τη συζήτηση μεταξύ των παιδιών με στόχο την αναγνώριση των λαθών τους (ΙΕΠ, 2014).

Η προσωπική ταυτότητα και η αυτονομία αναφέρονται στον τρόπο με τον οποίο το παιδί αντιλαμβάνεται τον εαυτό του, στον βαθμό αυτοεκτίμησης που έχει και στο κατά πόσο μπορεί να λειτουργεί αυτόνομα, κατανοώντας τις ανάγκες του, τα ενδιαφέροντά του, τα οποία μπορεί να εκφράσει ελεύθερα. Η επιτυχημένη απόκτηση αυτών των ικανοτήτων διευκολύνεται μέσω της παροχής ευκαιριών εξερεύνησης και απόκτησης εμπειριών, εντός και εκτός σχολικού περιβάλλοντος, της υλοποίησης δράσεων προς την επίτευξη ενός στόχου, καθώς και την αιτιολόγηση και την αξιολόγηση των επιλογών (ΙΕΠ, 2014).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Η απόκτηση κοινωνικών ικανοτήτων στη σύγχρονη εποχή των πολυπολιτισμικών κοινωνιών είναι πολύ σημαντική ως προς την άμβλυνση της αντίστασης προς τη διαφορετικότητα, την ενίσχυση της συνεργασίας, του σεβασμού αλλά και της ισότητας. Στο χώρο του νηπιαγωγείου, οι κοινωνικές ικανότητες αποκτώνται μέσω της ενθάρρυνσης της συνεργασίας, της διαπραγμάτευσης, της επίλυσης διενέξεων, της αποδοχής διαφορετικών απόψεων, καθώς και στην έκφραση των εξατομικευμένων απόψεων των παιδιών. Αυτά επιτυγχάνονται μέσω των διαφόρων ρόλων που υιοθετούν τα παιδιά στις διάφορες δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν (ΙΕΠ, 2014).

1.5. Μορφές οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας

Οι μορφές οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας προκειμένου να αποκτηθούν οι ικανότητες και οι δεξιότητες που θα συμβάλουν στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών προσχολικής ηλικίας, βασίζονται στα πλαίσια του παιχνιδιού, το οποίο μπορεί να είναι αυθόρμητο, ελεύθερο ή οργανωμένο, στις εδραιωμένες ρουτίνες, δηλαδή τις καθημερινά επαναλαμβανόμενες δράσεις, στις καταστάσεις από την καθημερινή ζωή, στις δραστηριότητες διερεύνησης, καθώς και στις οργανωμένες δραστηριότητες (ΙΕΠ, 2014).

Ωστόσο, το παιχνίδι αποτελεί την κύρια δραστηριότητα μάθησης στην προσχολική ηλικία και στοχεύει στην κοινωνική, συναισθηματική, νοητική και κινητική ανάπτυξη των παιδιών. Η σημασία του παιχνιδιού έγκειται στο ότι μέσω αυτού, τα παιδιά αλληλεπιδρούν και συνεργάζονται τόσο με τους συνομηλίκους όσο και με τους ενήλικες, επικοινωνούν και εξερευνούν κάνοντας χρήση όλων των αισθήσεων τους, μαθαίνουν να ακολουθούν και να σέβονται τους κανόνες, να αναπτύσσουν στρατηγικές επίλυσης προβλημάτων, αλλά και να λειτουργούν υπεύθυνα (ΙΕΠ, 2014).

Η οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας μέσω του παιχνιδιού υποστηρίζεται από την αντίληψη ότι το παιχνίδι από μόνο του αποτελεί τον πλέον φυσικό τρόπο μάθησης και ανάπτυξης από τη γέννηση του ατόμου. Λόγω του ότι κατά τη διάρκεια της προσχολικής ηλικίας θέτονται οι βάσεις για την ολοκληρωμένη διαμόρφωση του

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ατόμου, δίνεται ιδιαίτερη βαρύτητα στο παιχνίδι, το οποίο αποτελεί το πλέον ενδεδειγμένο παιδαγωγικό εργαλείο. Αυτό συμβαίνει διότι λόγω των διαφόρων μορφών του, παρέχει τη δυνατότητα σύνδεσης της μάθησης με πραγματικές καθημερινές εμπειρίες βασιζόμενο στα ενδιαφέροντα του παιδιού. Εκτός αυτού, τα παιδιά έχουν την ευκαιρία να επιλέξουν ελεύθερα τα παιχνίδια βάσει των δικών τους προτιμήσεων και ρυθμών, υπό την κατάλληλη παροχή υποστήριξης, ενθάρρυνσης και καθοδήγησης των ενηλίκων (Λοΐζου, και συν., 2020).

Οι ρουτίνες, από την άλλη πλευρά, συμβάλλουν στο να αναπτυχθεί η υπευθυνότητα και ο αυτοέλεγχος με ταυτόχρονο όφελος την εκμάθηση της οργάνωσης και την προαγωγή της αυθόρμητης μάθησης. Επιπλέον, η έκθεση των παιδιών σε καθημερινές καταστάσεις συμβάλλει στη διαμόρφωση εμπειριών από διάφορα περιβάλλοντα, βοηθώντας τα να μάθουν το πως μπορούν να συμπεριφερθούν και να ανταπεξέλθουν σε αυτές τις καταστάσεις. Επιπλέον, διευκολύνεται η ανάπτυξη δεξιοτήτων ευελιξίας, διαπραγματεύσης, σεβασμού, καθώς και ενσυναίσθησης (ΙΕΠ, 2014).

Το πλαίσιο της διερεύνησης απευθύνεται στην ίδια τη φύση των παιδιών προσχολικής ηλικίας, τα οποία διακατέχονται από μεγάλη περιέργεια ως προς το γιατί και το πως γίνονται κάποια πράγματα. Ενθαρρύνοντας τη διερεύνηση προάγεται η εξερεύνηση διαφόρων καταστάσεων προκειμένου τα παιδιά να οδηγηθούν είτε στην ανακάλυψη νέων πραγμάτων ή στην επίλυση ενός προβλήματος με τον δικό τους τρόπο (ΙΕΠ, 2014). Η διερεύνηση συνδέεται και με τις οργανωμένες δραστηριότητες, ο σκοπός των οποίων είναι να παρέχουν ευκαιρίες επεξεργασίας νέων εννοιών και πληροφοριών, τις οποίες τα παιδιά καλούνται να κατανοήσουν μέσω της ομαδικής εργασίας, προάγοντας έτσι τη συνεργασία και τον σεβασμό (ΙΕΠ, 2014). Σε αυτή την περίπτωση γίνεται χρήση δομημένου παιχνιδιού, οι σκοποί του οποίου είναι η ενίσχυση της ανταλλαγής απόψεων και του αρχικού πειραματισμού, που θα οδηγήσουν στην επίλυση του προβλήματος που έχει τεθεί αρχικά. Εν συνεχεία, οι λύσεις που θα προταθούν αξιολογούνται προκειμένου να βρεθούν νέες και μέσω της

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

παρατήρησης τα παιδιά οδηγούνται στην εξαγωγή συμπερασμάτων και στην έκφραση υποθέσεων.

Ωστόσο, όλες οι μορφές οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας θα πρέπει να λαμβάνουν χώρα σε έναν χώρο ή κέντρο μάθησης, δηλαδή το περιβάλλον εντός του οποίου το παιδί από τη μια πλευρά μπορεί να μαθαίνει κανόνες και συμπεριφορές αλλά να είναι ελεύθερο, εντός συγκεκριμένων πλαισίων, τα οποία θέτονται από τους εκπαιδευτικούς (Λοΐζου, και συν., 2020).

1.6. Ο ρόλος των νηπιαγωγών

Ένας εκ των καθοριστικών παραγόντων στην προσχολική εκπαίδευση είναι ο ίδιος ο εκπαιδευτικός, διότι στην ευθύνη του έγκειται η διαμόρφωση ενός κατάλληλου εκπαιδευτικού περιβάλλοντος και κλίματος, εντός των οποίων θα προάγεται η ισότητα, η ασφάλεια, ο σεβασμός, η αποδοχή και οι ευκαιρίες ολόπλευρης ανάπτυξης των παιδιών. Ο ρόλος του παιδαγωγού προσχολικής εκπαίδευσης είναι επίσης σημαντικός λόγω του ότι αποτελεί το πρότυπο για τα παιδιά ως προς τον σεβασμό τους πολιτισμικού υποβάθρου των παιδιών και της αποδοχής της διαφορετικότητας. Επιπλέον, ο εκπαιδευτικός θα πρέπει να οργανώνει τη διδασκαλία πάντα βάσει των αναγκών των μαθητών της τάξης αλλά και να αναγνωρίζει τυχόν ειδικές εκπαιδευτικές ανάγκες, υποστηρίζοντας την ενεργή συμμετοχή των παιδιών αυτών στις δραστηριότητες της τάξης χωρίς να υπερτονίζει τις ανάγκες αυτές. Αναλυτικότερα, ο εκπαιδευτικός προσχολικής εκπαίδευσης θα πρέπει να (ΙΕΠ, 2014· Λοΐζου, και συν., 2020):

- Δημιουργεί και να οργανώνει ένα μαθησιακό περιβάλλον, το οποίο θα είναι κατάλληλο για την ηλικία των παιδιών, χαρακτηριζόμενο από μη πληθώρα ερεθισμάτων, στοχεύοντας στην παροχή ευκαιριών για μάθηση με παιγνιώδη τρόπο.
- Διαμορφώνει μια κουλτούρα μάθησης, η οποία θα προάγει τα έμφυτα χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- Προάγει ένα κοινωνικό περιβάλλον εντός του οποίου θα συμμετέχουν όλα τα παιδιά ανεξαρτήτου κοινωνικοοικονομικού ή πολιτισμικού υποβάθρου, προάγοντας την ισότητα και αμβλύνοντας την όποια ανισότητα.
- Αλληλεπιδρά με τα παιδιά μέσω της σωστής επικοινωνίας, με βασική προϋπόθεση να τα ακούει έτσι ώστε να μπορεί να κατανοήσει τις εξατομικευμένες ανάγκες τους, τις οποίες και πρέπει να καλύπτει.
- Έχει ενεργό ρόλο σε κάθε δραστηριότητα και ταυτόχρονα να παρατηρεί, να καθοδηγεί, να ενθαρρύνει και να βοηθά τα παιδιά ως προς τη συνεργασία.
- Αξιολογεί την απόδοση των παιδιών και να αναδιοργανώνει αναλόγως τις δραστηριότητες όπου αυτό απαιτείται, κάνοντας χρήση σύγχρονων ερευνητικών δεδομένων.
- Συνεργάζεται τόσο με την ίδια τη σχολική μονάδα όσο και με τους γονείς, καθώς και με όλους τους εμπλεκόμενους στην προσχολική εκπαίδευση, προάγοντας τη συνεργασία και τη σωστή επικοινωνία μεταξύ όλων.

Ο ρόλος του παιδαγωγού προσχολικής ηλικίας ως προς τη συνεργασία του με τους γονείς είναι σημαντικός λόγω του ότι οι οικογένειες των παιδιών μπορούν να παρέχουν σημαντικές πληροφορίες για τις ανάγκες των παιδιών αλλά και λόγω του ότι το ίδιο το οικογενειακό περιβάλλον αποτελεί έναν σημαντικό χώρο μάθησης, διαμόρφωσης αξιών και απόκτησης ικανοτήτων. Η συνεργασία μεταξύ νηπιαγωγείου και οικογενειακού περιβάλλοντος μπορεί να διασφαλίσει την υγιή συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών, βοηθώντας τα να προσαρμοστούν σε διάφορες συνθήκες μέσω της απόκτησης δεξιοτήτων και ικανοτήτων, οι οποίες θα τα καταστήσουν ικανά να αντιληφθούν τον κόσμο και να αποκτήσουν γνώσεις.

Λόγω των ανωτέρω, η συνεργασία νηπιαγωγών και γονέων θα πρέπει να βασίζεται στα κάτωθι (Λοΐζου, και συν., 2020):

- Αναγνώριση της σημασίας και των δύο ρόλων στη ζωή των παιδιών.
- Ειλικρινή συνεργασία μεταξύ των δύο πλευρών.
- Ανταλλαγή χρήσιμων πληροφοριών με γνώμονα την κάλυψη των αναγκών των παιδιών.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Εκτός των ανωτέρω, ο εκπαιδευτικός προσχολικής ηλικίας θα πρέπει να είναι σε θέση να κατανοεί τα προβλήματα που ενδεχομένως αντιμετωπίζουν οι οικογένειες, να αποδέχεται τις προσδοκίες των γονέων για τα παιδιά τους και να σέβεται τόσο τη δική τους υποκειμενική άποψη για το παιδί τους, ενώ ταυτόχρονα θα πρέπει να αναγνωρίζει το δικαίωμά τους να ενημερώνονται συχνά για όλα τα ζητήματα που αφορούν το παιδί τους αλλά και το πρόγραμμα που εφαρμόζεται (ΙΕΠ, 2014).

1.7. Τομείς ανάπτυξης

Το αναλυτικό πρόγραμμα της προσχολικής εκπαίδευσης στην Ελλάδα εστιάζει σε συγκεκριμένους τομείς ανάπτυξης και άξονες, οι οποίοι είναι οι ακόλουθοι (ΙΕΠ, 2014):

- Προσωπική και κοινωνική συνειδητοποίηση: Ο κάθε ένας άξονας που εμπίπτει σε αυτόν τον τομέα ανάπτυξης στοχεύει στην απόκτηση συγκεκριμένων δεξιοτήτων οι οποίες είναι οι ακόλουθες:
 - ✓ Ταυτότητα: δίνεται η δυνατότητα στα παιδιά να αναγνωρίσουν τις πολλαπλές ταυτότητες που έχουν αλλά και να τις αντιληφθούν μέσω των διαφόρων σχέσεων που αναπτύσσουν. Τα παιδιά αποκτούν την ικανότητα αναγνώρισης των μελών της οικογενείας τους αλλά και άλλων ατόμων και μπορούν να εξηγήσουν όχι μόνο την δική τους ταυτότητα και των οικείων του, αλλά και τις σχέσεις μεταξύ τους.
 - ✓ Αυτοαντίληψη: τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίζουν τόσο τις δυνατότητές τους όσο και τις γνώσεις τους και μπορούν να ζητήσουν βοήθεια όταν τη χρειαστούν, να συνεργαστούν με άλλους, καθώς και να εκφράσουν τόσο τις ανάγκες τους όσο και τα ενδιαφέροντά τους και τις επιθυμίες τους.
 - ✓ Αυτοπεποίθηση και ανεξαρτησία: τα παιδιά μπορούν να δημιουργήσουν μια θετική εικόνα για τον εαυτό τους και να πιστέψουν στις ικανότητές τους μέσω της προσαρμογής τους σε

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

αλλαγές, της συμμετοχής τους σε δραστηριότητες – ομαδικές ή ατομικές – αλλά και μέσω της χρήσης όλων των αισθήσεών τους για την ανακάλυψη και εξερεύνηση νέων πραγμάτων και καταστάσεων.

- ✓ Αυτοεξυπηρέτηση: ο συγκεκριμένος τομέας ανάπτυξης στοχεύει στην απόκτηση δεξιοτήτων εντός διαφόρων πλαισίων προκειμένου να μπορούν να παιδιά να εξυπηρετήσουν τους εαυτούς τους χωρίς τη συνεχή βοήθεια από έναν ενήλικο.
- ✓ Στάση μάθησης: αφορά στην απόκτηση μιας θετικής στάσης έναντι της μάθησης ή μιας καινούργιας κατάστασης ή εμπειρίας. Επιπλέον, το παιδί μαθαίνει να αντιμετωπίζει θετικά μια αποτυχία χωρίς να παραιτείται, αναπτύσσοντας ταυτόχρονα δεξιότητες ευελιξίας.
- ✓ Κοινωνική ανάπτυξη: ο συγκεκριμένος άξονας συμπεριλαμβάνει τους παρακάτω στόχους:
 - Απόκτηση κοινωνικής γνώσης και κοινωνικών δεξιοτήτων: η δημιουργία θετικών σχέσεων, η ανάπτυξη δεξιοτήτων συνεργασίας, αλληλεπίδρασης και επικοινωνίας για την επίτευξη ενός στόχου, η κατανόηση της λειτουργίας μιας ομάδας αλλά και η ανάληψη ευθυνών αποκτώνται είτε μέσω της μίμησης συμπεριφορών είτε μέσω ομαδικών δραστηριοτήτων που προάγουν τη θετική αλληλεπίδραση με άλλα παιδιά αλλά και την ομαδική εργασία ως προς την επίτευξη ενός στόχου. Επιπλέον, τα παιδιά μαθαίνουν το σεβασμό και την αποδοχή ενώ ταυτόχρονα μαθαίνουν να εκφράζουν ελεύθερα τη δική τους άποψη.
 - Κοινωνική ταυτότητα: τα παιδιά μέσω της ανάπτυξης φιλιών και της δεξιότητας επίγνωσης των σχέσεων αυτών,

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

αποκτούν ενσυναίσθηση και επίγνωση της ισότητας και του σεβασμού των δικαιωμάτων, με ταυτόχρονο όφελος την παροχή βοήθειας και της εκτίμησης της σημασίας της προσφοράς.

- ✓ Πνευματική και ηθική ανάπτυξη: σε αυτόν τον άξονα συμπεριλαμβάνονται οι κάτωθι επιδιώξεις:
 - Η αναγνώριση των αναγκών των άλλων καθώς τα παιδιά μπορούν να κατανοήσουν τη σημασία της ισότητας και το ότι όλα τα άτομα έχουν ανάγκες, τις οποίες μπορούν να τις σέβονται και να ανταποκρίνονται σε αυτές.
 - Μέσω του σεβασμού προς τη διαφορετικότητα τα παιδιά αποκτούν ικανότητες επίγνωσης τόσο των διαφορών όσο και των ομοιοτήτων τους με άλλα άτομα, αποκτώντας ταυτόχρονα την επίγνωση αλλά και το σεβασμό προς τις ατομικές, πολιτισμικές αλλά και θρησκευτικές διαφορές.
 - Ο σεβασμός των κανόνων είναι μια δεξιότητα η οποία αναπτύσσεται μέσω του ενδιαφέροντος του παιδιού για τον κόσμο γύρω του, καθώς συμμετέχει ενεργά στη θέσπισή τους εντός της τάξης και μέσω της τήρησής τους.
- Συναισθηματική ενδυνάμωση: ο συγκεκριμένος τομέας ανάπτυξης στοχεύει να καλλιεργήσει εκτός του άξονα της αναγνώρισης και του ελέγχου των συναισθημάτων, την ανάπτυξη συγκεκριμένων δεξιοτήτων όπως οι σχέσεις εμπιστοσύνης. Αναλυτικότερα, οι άξονες του εν λόγω τομέα αφορούν τα ακόλουθα:
 - ✓ Αναγνώριση συναισθημάτων: αφορά την ικανότητα του παιδιού να αναγνωρίζει τα απλά συναισθήματα των άλλων μέσω των εκφράσεων του προσώπου αλλά και να εντοπίζει την εναλλαγή των συναισθημάτων αυτών.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- ✓ Έκφραση και κατανόηση συναισθημάτων: το παιδί μαθαίνει να αναγνωρίζει και να εκφράζει λεκτικά ή μη τα δικά του συναισθήματα και να τα κατανοεί ανάλογα με την κατάσταση εντός της οποίας τα βιώνει.
 - ✓ Ενσυναίσθηση: το παιδί αποκτά την ικανότητα να ενδιαφέρεται για τα συναισθήματα των άλλων αλλά και να αντιλαμβάνεται το ότι σε μια ίδια περίσταση τα άτομα μπορεί να βιώνουν διαφορετικά συναισθήματα από το ίδιο.
 - ✓ Έλεγχος συναισθημάτων: μετά την αναγνώριση των συναισθημάτων, το παιδί μπορεί να διαχειρίζεται τα συναισθήματά του και τη συμπεριφορά του, να αναλαμβάνει την ευθύνη της συμπεριφοράς του και να κατανοεί τις συνέπειες καθώς και να αναλαμβάνει πρωτοβουλίες προκειμένου να βρεθεί μια λύση σε μια διαφωνία ή ένα πρόβλημα.
- Κινητικές ικανότητες: μέσω της αλληλεπίδρασης του παιδιού με το περιβάλλον του αποκτώνται σωματικές και κινητικές ικανότητες καθώς και ο συντονισμός, δίνοντας έμφαση στους παρακάτω άξονες:
- ✓ Συντονισμός, χρήση και έλεγχος μεγάλων μυών: αναγνωρίζονται τα διάφορα μέρη του σώματος, αποκτάται η συντονισμένη κίνηση, κατανοούνται τόσο οι κινητικές όσο και οι χωρικές έννοιες και αναπτύσσονται δεξιότητες χειρισμού και κίνησης με ρυθμό.
 - ✓ Συντονισμός, χρήση και έλεγχος μικρών μυών: αποκτάται η δεξιότητα συντονισμού όρασης με κίνησης χεριών, η χρήση μικρών αντικειμένων καθώς και η δεξιότητα της δύναμης και της ευελιξίας.
 - ✓ Προσωπική υγεία και ασφάλεια: αναπτύσσονται οι σωστές διατροφικές συνήθειες και οι δεξιότητες προσωπικής υγιεινής και γίνεται αντιληπτή η σημασία της σωματικής άσκησης και της

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

λήψης προφυλακτικών μέτρων έτσι ώστε να αποφεύγονται τα ατυχήματα.

- Νοητική ενδυνάμωση: οι δεξιότητες που αναπτύσσονται σε αυτόν το τομέα προάγουν την εξέλιξη του παιδιού σε ένα ανεξάρτητο και σκεπτόμενο άτομο, μέσω των ακόλουθων αξόνων:
 - ✓ Εννοιολογική κατανόηση και δόμηση αναπαραστάσεων: αναπτύσσεται η ικανότητα αλληλεπίδρασης με το περιβάλλον και συλλογής πληροφοριών καθώς και η αναγνώριση διαφορετικών καταστάσεων και ενισχύεται η περιγραφή διαφόρων εννοιών.
 - ✓ Ανάπτυξη δεξιοτήτων: αναπτύσσονται οι δεξιότητες της παρατήρησης, της ομαδοποίησης και της σύγκρισης, οι οποίες βοηθούν στην διαμόρφωση μιας άποψης αλλά και στη λήψη αποφάσεων σε ξεχωριστές καταστάσεις.
 - ✓ Επίλυση προβλημάτων: μέσω της δοκιμής και του πειραματισμού αναπτύσσεται η δεξιότητα επίλυσης προβλημάτων και αξιολόγησης των στρατηγικών που χρησιμοποιήθηκαν, καθώς και η αναγνώριση της συμβολής της επίλυσης προβλημάτων στη διαδικασία μάθησης, η οποία με τη σειρά της συμβάλλει στη χρήση λογικού συλλογισμού.
 - ✓ Δημιουργικότητα: αποκτάται η δεξιότητα έκφρασης της σκέψης μέσω πολλών τρόπων, κάνοντας χρήση της ευελιξίας και της επεξεργασίας σκέψεων τόσο του ίδιου του παιδιού όσο και των άλλων.
 - ✓ Προσποίηση: ο άξονας αυτό συμβάλλει στην νοητική και λεκτική οργάνωση, στη χρήση του λόγου προκειμένου να εμπλουτιστούν τα διάφορα σενάρια προάγοντας την ικανότητα προσοχής και συγκέντρωσης.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- ✓ Κριτική σκέψη: μέσω της οργάνωσης και έκφρασης της σκέψης το παιδί μπορεί να συγκρίνει καταστάσεις και να διαμορφώνει άποψη σχετικά με αυτές.
- ✓ Μεταγνώση: επιτυγχάνεται η συσχέτιση των γνώσεων και των εμπειριών με νέες καταστάσεις και ενθαρρύνεται η αναθεώρηση των απόψεων που έχουν ήδη σχηματιστεί.

1.8. Γνωστικά αντικείμενα

Τα γνωστικά αντικείμενα στην προσχολική εκπαίδευση στοχεύουν στην ισορροπημένη ανάπτυξη των παιδιών, μέσω ενδεδειγμένων πρακτικών που βασίζονται στους άξονες και τις επιδιώξεις του κάθε γνωστικού αντικειμένου, λαμβάνοντας υπόψη το αναπτυξιακό στάδιο των παιδιών. Τα γνωστικά αντικείμενα είναι τα ακόλουθα (ΙΕΠ, 2014):

- Προσωπική και κοινωνική ανάπτυξη: οι στόχοι αυτής της μαθησιακής περιοχής είναι να αντιληφθούν τα παιδιά την ταυτότητά τους, να αποκτήσουν κοινωνικές δεξιότητες καθώς να μπορούν να αλληλεπιδρούν με συνομηλίκους και ενηλίκους έχοντας την ικανότητα της αυτορρύθμισης. Οι άξονες αυτού του γνωστικού αντικειμένου είναι οι ακόλουθοι:
 - ✓ Αναγνώριση της προσωπικής τους ταυτότητας
 - ✓ Αναγνώριση και διαχείριση των συναισθημάτων
 - ✓ Έλεγχος συμπεριφοράς
 - ✓ Ανάπτυξη αξιών, σεβασμού και αλληλεγγύης
 - ✓ Διαχείριση άγχους λόγω αποτυχίας ή απόρριψης
 - ✓ Ενδυνάμωση ως προς τις οικογενειακές σχέσεις
 - ✓ Διαπαιδαγώγηση για τη σεξουαλικότητα
 - ✓ Επίλυση συγκρούσεων
 - ✓ Απόκτηση ικανοτήτων επικοινωνίας
 - ✓ Αποδοχή της διαφορετικότητας
- Γλώσσα: στοχεύει στην κατανόηση και παραγωγή προφορικών και γραπτών κειμένων. Μέσω αυτού του γλωσσικού αντικειμένου τα παιδιά μπορούν να

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

συζητούν, να διηγούνται τις εμπειρίες τους, να συγκρίνουν τις διαφορετικές απόψεις αλλά και να αντιλαμβάνονται τη διαφορετικότητα των απόψεων και να χρησιμοποιούν διάφορα μέσα προκειμένου να εκφραστούν και να επικοινωνήσουν. Οι άξονες στους οποίους βασίζεται η Γλωσσική Αγωγή είναι οι ακόλουθοι:

- ✓ Προφορική επικοινωνία: βασίζεται στην ακρόαση και στην ομιλία και πιο συγκεκριμένα μέσω της πρώτης, τα παιδιά είναι σε θέση να διακρίνουν και να κατανοούν τους περιβαλλοντικούς ήχους, τα κοινωνικά μηνύματα, να συμμετέχουν ενεργά ή παθητικά σε συζητήσεις, αλλά και να διακρίνουν τα διάφορα συναισθήματα και τα είδη του προφορικού λόγου. Μέσω της ομιλίας προάγεται η ικανότητα δόμησης νοημάτων, η συμμετοχή σε συζητήσεις με πολλούς συνομιλητές, η προσαρμογή του ύφους της ομιλίας ανάλογα με την κατάσταση, καθώς και η ικανότητα παραγωγής προφορικών κειμένων διαφορετικών ειδών.
 - ✓ Γραπτός λόγος: ο άξονας αυτός προάγει την ικανότητα ανάγνωσης και κατανόησης του γραπτού λόγου μέσω της οποίας τα παιδιά μπορούν να αποκωδικοποιήσουν τα διαφορετικά νοήματα, να αναγνωρίσουν τα χαρακτηριστικά του γραπτού λόγου και να χρησιμοποιούν διαφορετικών ειδών κείμενα.
 - ✓ Γραφή και γραπτή έκφραση: μέσω της χρήσης πολλών μέσων έκφρασης τα παιδιά μπορούν να αναπτύξουν δεξιότητες παραγωγής γραπτού λόγου ομαδικά ή αυτόνομα.
- **Μαθηματικά:** διακρίνεται στους άξονες της αριθμητικής, της άλγεβρας, της στατιστικής, των πιθανοτήτων, στο χώρο και στη γεωμετρία προάγοντας την κριτική σκέψη. Τα Μαθηματικά ως γνωστικό αντικείμενο στην προσχολική εκπαίδευση συμβάλλει στην ολόπλευρη ανάπτυξη του παιδιού ενδυναμώνοντας τις νοητικές του ικανότητες βάσει των παρακάτω αξόνων:

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- ✓ Πράξεις και αριθμοί: τα παιδιά μπορούν να αναγνωρίζουν αριθμητικές ποσότητες, να συνθέτουν και να συσχετίζουν αριθμούς, να κάνουν απλές προσθέσεις και αφαιρέσεις.
 - ✓ Μέτρηση: αποκτάται η ικανότητα σύγκρισης και ταξινόμησης αντικειμένων, αναγνωρίζονται τα νομίσματα και γίνεται αντιληπτή οι έννοια της μέτρησης του χρόνου.
 - ✓ Γεωμετρία: γίνονται αντιληπτές οι διαστάσεις των αντικειμένων και αποκτάται η ικανότητα κατασκευής γραμμών και ταξινόμησης γεωμετρικών σχημάτων καθώς και η αναγνώρισή τους.
- Τέχνες: συμπεριλαμβάνουν τα εικαστικά, το θέατρο και τη μουσική προκειμένου να μπορούν τα παιδιά να εκφραστούν οπτικοακουστικά και διευκολύνεται απόκτηση ικανοτήτων έκφρασης και κίνησης μέσα από το χορό. Οι άξονες αυτού του γνωστικού αντικειμένου είναι οι κάτωθι:
- ✓ Εμπειρίες με υλικά και ιδέες: σε αυτόν τον άξονα συμπεριλαμβάνεται η εξερεύνηση υλικών και μέσων προκειμένου να μπορέσουν τα παιδιά να αντιληφθούν τόσο την ποιότητα όσο και τη δυνατότητα των μέσων που χρησιμοποιούν. Η εισαγωγή στην εικαστική γλώσσα παρέχει την δυνατότητα εξοικείωσης με κάθε μορφή εικαστικής δημιουργίας καθώς και το πως αυτή συνδέεται με το περιβάλλον. Επιπλέον, τα παιδιά μπορούν να εξερευνήσουν ιδέες και υλικά και να τα συνδέσουν τόσο με τον εαυτό τους όσο και με τις εμπειρίες και τη φαντασία τους αποκτώντας την αίσθηση της ταυτότητας, του χώρου και του τόπου και της κοινότητας.
 - ✓ Εξοικείωση με κατάλληλες εικαστικές πρακτικές: μέσω της χρήσης υλικών αλλά και τεχνικών αναπαράστασης καθώς και τη χρήση πολλαπλών διαδικασιών που προάγουν την εικαστική δημιουργία, τα παιδιά αναπτύσσουν τις απαραίτητες κινητικές δεξιότητες προκειμένου να παράξουν έργα έως και τριών διαστάσεων αλλά και να δομήσουν και να μετασχηματίσουν αντικείμενα και εικόνες. Όλα αυτά οδηγούν στην εικαστική δημιουργία, η οποία μπορεί να εξελιχθεί

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- αποκτώντας ένα νέο νόημα εντάσσοντάς την στην καθημερινή ζωή των παιδιών.
- ✓ Αλληλεπίδραση με έργα τέχνης και περιβαλλοντικά ερεθίσματα: παρέχεται η δυνατότητα αναγνώρισης διαφόρων μορφών εικαστικής δημιουργίας και γίνεται αντιληπτή η σχέση της με το περιβάλλον και τις εμπειρίες των παιδιών, προάγοντας ταυτόχρονα διαφορετικές ιδέες.
 - ✓ Επικοινωνία μέσω της εικαστικής δημιουργίας: ενθαρρύνεται η επικοινωνία του παιδιού μέσω της δημιουργίας.
- Φυσική αγωγή: προάγει τις κινητικές δεξιότητες και τη σημασία της καλής φυσικής κατάστασης αλλά και την κοινωνική αλληλεπίδραση. Επίσης, θέτει τις βάσεις για την κατανόηση της σημαντικότητας της σωματικής άσκησης και δραστηριότητας σε όλη τη ζωή του ατόμου και στοχεύει στην ανάπτυξη των βασικών κινητικών δεξιοτήτων και την κατανόηση των εννοιών τους. Η έμφαση δίνεται στη γυμναστική, στο παιχνίδι και τονίζεται και η σημασία της ξεκούρασης. Ένα επιπλέον πλεονέκτημα, είναι η έκφραση μέσω των διαφορετικών κινήσεων του σώματος αλλά και η προαγωγή της συνεργασίας με τα άλλα παιδιά και η τήρηση των κανόνων.
- Φυσικές επιστήμες: προάγουν την κατανόηση και την αντίληψη του κόσμου τόσο των έμβιων όσο και των αντικειμένων που υπάρχουν σε αυτόν και εισάγονται οι βάσεις για την κατανόηση του φυσικού κόσμου. Οι άξονες αυτού του γνωστικού αντικείμενου συμπεριλαμβάνουν τα ακόλουθα:
- ✓ Κατανόηση βασικών χαρακτηριστικών φυτών και ζώων.
 - ✓ Αντίληψη των αισθήσεων όλων των έμβιων όντων.
 - ✓ Αντίληψη του ανθρώπινου οργανισμού.
 - ✓ Κατανόηση βασικών αναγκών.
 - ✓ Κατανόηση των φυσικών φαινομένων.
- Κοινωνικές επιστήμες: σε αυτό το γνωστικό αντικείμενο προάγεται η κατανόηση της ίδιας της κοινωνίας, της ιστορίας και του πολιτισμού, των ανθρώπων και των διαφορετικών πολιτισμών. Οι άξονες των κοινωνικών επιστημών είναι:

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- ✓ Ιστορία και χρονολόγηση.
 - ✓ Κατανόηση των διαφορετικών τρόπων ζωής με το πέρασμα του χρόνου.
 - ✓ Γνώση διαφορετικών παραδόσεων, ηθών και εθίμων.
 - ✓ Κατανόηση του γεωγραφικού χώρου και του φυσικού περιβάλλοντος.
 - ✓ Αντίληψη για τη σχέση μεταξύ του ανθρώπου και του περιβάλλοντος.
 - ✓ Κατανόηση της βιοποικιλότητας και της σημασίας της προστασίας της.
 - ✓ Κατανόηση της σημασίας της προστασίας του περιβάλλοντος και των τρόπων με τους οποίους αυτό μπορεί να προστατευθεί.
 - ✓ Αντίληψη της σχέσης μεταξύ κοινωνίας και οικονομίας.
- Τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών: προάγεται η κατανόηση των νέων τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας αλλά και η χρήση τους, προκειμένου να αποκτηθούν ικανότητες χρήσης τους αλλά και επίλυσης προβλημάτων μέσω αυτών. Εντός αυτού του γνωστικού αντικειμένου, συγκαταλέγονται οι ακόλουθοι άξονες:
- ✓ Κατανόηση των βασικών χαρακτηριστικών και λειτουργιών των τεχνολογικών μέσων επικοινωνίας.
 - ✓ Απόκτηση γνώσεων για τις βασικές χρήσεις των ΤΠΕ.
 - ✓ Ασφαλής χρήση των ΤΠΕ για την επικοινωνία και την λήψη πληροφοριών.

Αυτό που προκύπτει από τα ανωτέρω, είναι ότι η φιλοσοφία του νηπιαγωγείου στοχεύει στην προαγωγή ανεξάρτητων ατόμων μέσω μιας πληθώρας δραστηριοτήτων που είναι κατάλληλα σχεδιασμένες για την ηλικία αυτή, παρέχοντας την ευκαιρία στους μικρούς μαθητές να εξερευνήσουν όλες τις πτυχές της σύγχρονης κοινωνίας εντός ενός ασφαλούς περιβάλλοντος, υπό την καθοδήγηση του νηπιαγωγού. Υπό αυτό το πρίσμα και λόγω της αναγνώρισης των πολλών αλλαγών στις σύγχρονες κοινωνίες, τόσο σε Ευρωπαϊκό επίπεδο όσο και σε εθνικό, η εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο, αποτελεί μια καινοτόμο προσέγγιση, ως προς τον εμπλουτισμό του διαθεματικού ενιαίου πλαισίου προγραμμάτων σπουδών στην προσχολική εκπαίδευση. Η εισαγωγή αυτή στην Ελλάδα, εφαρμόστηκε πιλοτικά κατά

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

το σχολικό έτος 2020-2021 (ΦΕΚ Β' 2418/18.06.2020) και μεταγενέστερα καθολικά (ΦΕΚ Β'3311/26.07.2021) με κοινά χαρακτηριστικά στην επιμόρφωση τόσο των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας όσο και Αγγλικής γλώσσας προκειμένου να γίνει κατανοητή από τους πρώτους η σημασία της εισαγωγής της Αγγλικής στο νηπιαγωγείο και από τους δεύτερους η φιλοσοφία του νηπιαγωγείου και οι ιδιαιτερότητες των νηπίων. Η διαφορά μεταξύ των δύο φάσεων έγκειται στο ότι ενώ δόθηκε έμφαση στη συνεργασία των δύο ειδικοτήτων, αυτή τονίστηκε περισσότερο κατά την δεύτερη φάση (Αλεξίου και συν., 2023γ). Ωστόσο, ένα από τα κύρια χαρακτηριστικά της πιλοτικής εφαρμογής είναι η επικέντρωση στη σημασία εισαγωγής της Αγγλικής στο νηπιαγωγείο και η αναγνώριση τυχόν προβλημάτων τόσο στον τρόπο ενσωμάτωσης της δεύτερης γλώσσας, όσο και στο διδακτικό υλικό και τη συνεργασία των δύο ειδικοτήτων. Ωστόσο, για να γίνει κατανοητή η σημασία της εισαγωγής της Αγγλικής στο νηπιαγωγείο, ακολούθως αναλύονται τόσο οι βασικοί της στόχοι, οι οποίοι συνάδουν με τους βασικούς στόχους και τις αρχές του νηπιαγωγείου, καθώς και σχέση της δεύτερης γλώσσας με τις αλλαγές στις σύγχρονες κοινωνίες αλλά και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νηπίων.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 2. Η Εισαγωγή της Ξένης Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση

2.1. Βασικές αρχές και στόχοι

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο, η εκμάθηση ξένων γλωσσών συνήθως ξεκινά στο δημοτικό, κυρίως στις πρώτες τάξεις, δηλαδή μεταξύ παιδιών ηλικίας 6 και 9 ετών (Enever, 2011· Alexiou, 2020). Η γνώση ξένων γλωσσών είναι σημαντική διότι διευκολύνει την κινητικότητα των Ευρωπαίων πολιτών που επιθυμούν να εργαστούν και/ή να σπουδάσουν τόσο εντός όσο και εκτός Ένωσης. Επιπλέον, θεωρείται σημαντικός παράγοντας συμμετοχής των πολιτών στην Ευρωπαϊκή κοινότητα, υπό την αναγνώριση ότι οι γλώσσες μπορούν να ενώσουν τόσο τους λαούς όσο και τα άτομα ξεχωριστά, ενδυναμώνοντας τη διαπολιτισμική κατανόηση και προάγοντας τον σεβασμό και την αποδοχή (European Commission, 2019).

Σε Ευρωπαϊκό επίπεδο η εισαγωγή εκμάθησης ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο, η οποία ορίζεται ως η οποιαδήποτε γλώσσα που χρησιμοποιείται στο σχολικό περιβάλλον εκτός της πρώτης ή της μητρικής (European Commission, 2011), στοχεύει στην υποστήριξη πολυπολιτισμικών κοινωνιών, προάγοντας ταυτόχρονα τη θέληση των παιδιών για τη δια βίου μάθηση και τη διαμόρφωση μιας θετικής στάσης έναντι της εκμάθησης ξένων γλωσσών, παρέχοντας τη δυνατότητα της διαπολιτισμικής επικοινωνίας (Baidak, Balcon, & Motiejunaite, 2017· Penderi, 2022. Ahmad, 2016). Η ξένη γλώσσα που προτιμάται είναι η αγγλική προκειμένου να υποστηριχθεί μια εκ των πλέον απαραίτητων δεξιοτήτων στη σύγχρονη κοινωνία, η οποία είναι η γνώση των αγγλικών, λόγω του ότι αποτελεί τη γλώσσα της τεχνολογίας και χρησιμοποιείται σε όλες τις πτυχές της κοινωνίας (Enever, 2011).

Από το 2009, η Ευρωπαϊκή Ένωση έθεσε τον στόχο να συμμετέχουν όλα τα παιδιά προσχολικής ηλικίας σε προγράμματα εκμάθησης ξένων γλωσσών, μέσω μιας εκστρατείας ενημέρωσης τόσο των γονέων όσο και των εκπαιδευτικών, δίνοντας έμφαση στην ευαισθητοποίηση όλων των εμπλεκομένων, ως προς τα οφέλη της διδασκαλίας της στην προσχολική ηλικία (European Commission., 2011). Αυτή η εκστρατεία βασίζεται στην αρχή ότι η γλώσσα αποτελεί ένα αναπόσπαστο μέρος της ανθρώπινης ζωής, διότι μέσω αυτής, ένα άτομο μπορεί να εκφράσει τις προθέσεις και

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

τους σκοπούς του στους άλλους. Με άλλα λόγια, η γλώσσα αποτελεί ένα επικοινωνιακό εργαλείο κατά την αλληλεπίδραση των ατόμων μεταξύ τους. Πιο συγκεκριμένα για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας, η γλώσσα χρησιμοποιείται για να μοιραστούν εμπειρίες, αποκτώντας ταυτόχρονα γνώσεις και δεξιότητες (Maric, 2017· Walsham, 2017).

Ένα ακόμη βασικό στοιχείο της γλώσσας ως επικοινωνιακό εργαλείο είναι ότι βοηθά στην προσαρμογή του ατόμου στο περιβάλλον του, καθώς η ίδια η γλώσσα έχει ταυτόχρονα μοναδικό αλλά και παγκόσμιο χαρακτήρα. Η κάθε γλώσσα διαθέτει μοναδικά χαρακτηριστικά και νοήματα, αλλά όλες οι γλώσσες αποτελούν ένα εργαλείο κατανόησης της διαφορετικότητας των λαών και των πολιτισμών. Λόγω αυτών των χαρακτηριστικών, η εισαγωγή της ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο βασίζεται στην αρχή της διαπολιτισμικότητας και της πολυγλωσσίας. Δηλαδή όταν τα παιδιά από μικρή ηλικία διδάσκονται εκτός της μητρικής τους και μια άλλη γλώσσα, μπορούν να αντιληφθούν τόσο τις διαφορές όσο και τις ομοιότητες τόσο των δύο γλωσσών, όσο και των διαφορετικών πολιτισμών (Gill & Damann, 2015· Chatterjee, 2016).

Σε αυτό το σημείο αξίζει να επεξηγηθεί ο όρος διαπολιτισμικότητα, ο οποίος αναφέρεται όχι απλά στην συνάντηση των διαφορετικών πολιτισμών αλλά στην ουσιαστική τους συνύπαρξη, η οποία συμβάλλει στην άρση όλων των διακριτών στοιχείων των πολιτισμών έτσι ώστε να αμβλυνθούν οι κοινωνικές ανισότητες που προέρχονται από τη διαφορετικότητα των πολιτισμών. Όσον αφορά στην εκπαίδευση, η διαπολιτισμικότητα αποτελεί ένα εργαλείο με το οποίο επιτυγχάνεται η σχετικοποίηση των αξιών των πολιτισμών, υπερβαίνοντας την ετερότητα και προάγοντας τις ίσες ευκαιρίες όλων στην εκπαίδευση, συμβάλλοντας ταυτόχρονα στην κοινωνική συνοχή (Παπάζογλου, 2008). Επιπλέον, βασίζεται στις αρχές της αλληλοκατανόησης αλλά και της αλληλεγγύης, προάγοντας μέσω της εκπαίδευσης τη δυνατότητα έκφρασης όλων των ατόμων, τα οποία πρέπει να υποστηρίζονται προκειμένου να αποκτήσουν τη δική τους πολιτισμική ταυτότητα (Δημητριάδου, 2004).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Η διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία στοχεύει στην εξασφάλιση των ανωτέρων με βασική αρχή της, ωστόσο, την εναρμόνισή της με τα εκπαιδευτικά προγράμματα που απευθύνονται στη συγκεκριμένη ηλικία, με τους εκπαιδευτικούς ξένων γλωσσών να πρέπει να είναι σε θέση να εφαρμόζουν τις κατάλληλες παιδαγωγικές στρατηγικές. Επιπλέον, θα πρέπει να σέβονται τις ανάγκες των παιδιών προσχολικής ηλικίας ως προς τη σωματική και συναισθηματική τους ασφάλεια, αλλά και την ανάγκη τους να συμμετέχουν ενεργά στη μάθηση, δεδομένου ότι τους παρέχεται η κατάλληλη για την ηλικία τους υποστήριξη (Schwartz, 2020· ASCD, 2020).

Ο πρωταρχικός στόχος των εκπαιδευτικών της αγγλικής γλώσσας είναι η υποστήριξη των αναγκών των παιδιών προσχολικής ηλικίας, προκειμένου να τεθούν οι βάσεις για τη γνωστική, συναισθηματική, κοινωνική, σωματική και γλωσσική ανάπτυξή τους, βοηθώντας τα να αναπτύξουν το μέγιστο των δυνατοτήτων τους, μέσω μιας ολόπλευρης προσέγγισης προσανατολισμένης στις ανάγκες των παιδιών (Schwartz, 2020· Alexiou, 2020).

Μεταξύ των κύριων στόχων των προγραμμάτων διδασκαλίας των αγγλικών στην προσχολική ηλικία είναι (Zhou & Ng, 2016):

- Η δημιουργία θετικών στάσεων έναντι των άλλων γλωσσών και πολιτισμών μέσω μιας διασκεδαστικής εμπειρίας.
- Η ανάπτυξη ακουστικών και προφορικών ικανοτήτων σε μια άλλη γλώσσα.
- Η ανάπτυξη ικανοτήτων μάθησης και συνειδητοποίησης μιας άλλης γλώσσας
- Να τεθούν τα θεμέλια για τη θέληση περαιτέρω εκμάθησης ξένων γλωσσών.

Η συμμετοχή των γονέων στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας είναι ένας ακόμη στόχος καθώς με αυτόν τον τρόπο τα παιδιά προσχολικής ηλικίας παρακινούνται να μάθουν την ξένη γλώσσα, ενώ ταυτόχρονα προάγεται η συμμετοχή τους στις σχετικές με την ξένη γλώσσα δραστηριότητες, δεδομένου ότι δεν εστιάζουν στην εκμάθηση μόνο του λεξιλογίου, αλλά στην παροχή ευκαιριών επικοινωνίας μέσω αυτής (Zhou & Ng, 2016).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

2.2. Χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας

Οι μαθητές προσχολικής ηλικίας, δηλαδή οι πολύ μικροί μαθητές, ορίζονται ως τα παιδιά έως την ηλικία των έξι ετών, τα οποία έχουν την ικανότητα να μαθαίνουν υποσυνείδητα καθώς σταδιακά προχωρούν στην πιο συνειδητή μάθηση. Σε γενικές γραμμές, οι πολύ μικροί μαθητές δεν έχουν αποκτήσει ακόμη τη δεξιότητα της γραφής και της ανάγνωσης, αλλά οι ικανότητές τους αναπτύσσονται διαρκώς και εξελίσσονται πολύ γρήγορα με διαφορές που είναι διακριτές ακόμη και στο χρονικό διάστημα ενός μηνός (Asmali, 2017).

Σε αυτή την ηλικία, τα παιδιά δεν έχουν αποκτήσει την ικανότητα κατανόησης αφηρημένων εννοιών και χαρακτηρίζονται από χαμηλό εύρος προσοχής και συγκέντρωσης. Επιπλέον, διακατέχονται από υπερβολικό ενθουσιασμό, ο οποίος με τη σειρά του οδηγεί σε αυθόρμητες ενέργειες και πολύ περιορισμένο έλεγχο των συναισθημάτων και των πράξεων τους, ενώ ταυτόχρονα χαρακτηρίζονται από ισχυρή θέληση αυτονομίας (Cameron, 2003· Asmali, 2017).

Ένα ακόμη χαρακτηριστικό κυρίως των παιδιών ηλικίας 4-6 ετών, είναι η υπερβολική ενέργεια, περιέργεια και θέληση να εξερευνήσουν το περιβάλλον τους. (Uysal & Yavuz, 2015). Η έμφυτη ανάγκη των πολύ μικρών μαθητών να μαθαίνουν και να δοκιμάζουν πράγματα τα οδηγεί να θέλουν να ανακαλύψουν και να διερευνήσουν με όλες τους τις αισθήσεις οτιδήποτε τους φαίνεται περίεργο και ενδιαφέρον, μέσω του πειραματισμού. Επιπλέον, η πλαστικότητα του εγκεφάλου των πολύ μικρών μαθητών τους καθιστά ικανούς να συγκρατούν πολλές πληροφορίες με το μειονέκτημα όμως ότι η προσοχή τους διασπάται πολύ εύκολα (Αλεξίου, 2017). Αξίζει όμως να σημειωθεί ότι δεν έχουν όλα τα παιδιά τις ίδιες ικανότητες και στην περίπτωση που αναγκαστούν να ενασχοληθούν με κάτι που δεν τους έχει κινήσει το ενδιαφέρον, χάνουν την παρακίνησή τους (Er, 2014). Εκτός αυτών, λόγω του ότι τα παιδιά μικρής ηλικίας δεν έχουν κατακτήσει όλα τα αναπτυξιακά τους ορόσημα και δεδομένου ότι υπάρχει μεγάλη διαφοροποίηση στο πότε το κάθε παιδί θα τα κατακτήσει, είναι δύσκολο να γίνει κατανοητό το τί ακριβώς έχουν μάθει (Pinter, 2006· Cameron, 2003). Όλα τα ανωτέρω χαρακτηριστικά των πολύ μικρών μαθητών

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

είναι πολύ σημαντικά διότι σε περίπτωση που οι εκπαιδευτικοί δεν τα γνωρίζουν ή δεν είναι εξοικειωμένοι και καταρτισμένοι σε αυτά, η διδασκαλία δυσχεραίνεται και ενδέχεται να δημιουργήσει προβλήματα στην νοητική και συναισθηματική ανάπτυξη των παιδιών (Pinter, 2011).

2.3. Πλεονεκτήματα και προκλήσεις

Παρά το γεγονός ότι δεν υπάρχει εκτεταμένη μελέτη όσον αφορά στην εκμάθηση ξένων γλωσσών στην προσχολική ηλικία, υπάρχουν στοιχεία υπέρ των πολλών πλεονεκτημάτων της. Ένα εξ' αυτών είναι τα γλωσσικά οφέλη της διδασκαλίας των αγγλικών σε αυτή την ηλικία, τα οποία συμπεριλαμβάνουν την κατανόηση της προφοράς, την φωνολογική επίγνωση, την αναγνώριση πολύπλοκων γλωσσικών κατασκευών, την εκμάθηση λεξιλογίου, καθώς και την απόκτηση ακουστικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων. Επιπλέον, η εκμάθηση των αγγλικών σε αυτή την ηλικία συμβάλλει στη μεταγενέστερη ευχέρεια όσον αφορά στη γραφή, ανάγνωση και ομιλία στην ξένη γλώσσα, καθώς και στη θετική στάση έναντι της εκμάθησης των ξένων γλωσσών γενικότερα (Korosidou & Griva, 2020· Tkachenko, 2014· Lefever, 2014).

Σύμφωνα με την Alexίου (2020) η εισαγωγή των αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση επιδρά θετικά σε όλους τους τομείς ανάπτυξης του παιδιού με σημαντικά πλεονεκτήματα, που είναι τα ακόλουθα:

- Συναισθηματικός τομέας: αύξηση της παρακίνησης και της αυτοπεποίθησης, απόκτηση θετικών στάσεων στις άλλες γλώσσες και αίσθηση υπερηφάνιας.
- Κοινωνικοπολιτιστικός τομέας: επίγνωση της πολιτισμικής ποικιλομορφίας, αύξηση της κοινωνικοποίησης, πολυγλωσσία και διαπολιτισμική επίγνωση.
- Γνωστικός τομέας: ενίσχυση της μνήμης, της επίλυσης προβλημάτων και απόκτηση επαγωγικών δεξιοτήτων.
- Γλωσσικός τομέας: επίγνωση της γλώσσας, απόκτηση λεξιλογίου και λεξιλογικών εκφράσεων, μελλοντική γλωσσική επιτυχία.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Ένα ακόμη πλεονέκτημα θεωρείται η συμβολή της ξένης γλώσσας στη σωματική, γνωστική, ψυχική και κοινωνική ανάπτυξη των παιδιών (Mourao & Ellis, 2020). Πιο συγκεκριμένα, έχει υποστηριχθεί ότι η διδασκαλία ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία αυξάνει την αυτοπεποίθηση των παιδιών, τις γνωστικές ικανότητες τους και τη μνήμη, προάγει την ικανότητα επίλυσης προβλημάτων οδηγώντας τα σε λογικές λύσεις, δεξιότητες που συμβάλλουν στην μελλοντική ακαδημαϊκή και επαγγελματική τους επιτυχία (Johnstone, 2002· Korosidou & Griva, 2020).

Πιο συγκεκριμένα, σύμφωνα με την Αλεξίου (2009), οι μικροί μαθητές λόγω της γλωσσικής έφεσης που τους διακρίνει αλλά και οι γνωστικές τους δεξιότητες οι οποίες αναπτύσσονται με την πάροδο του χρόνου όπως η μνήμη και η αναλυτική τους ικανότητα, συμβάλλουν στην αυξημένη πιθανότητα επιτυχίας τους όχι μόνο στην μελλοντική εκμάθηση γλωσσών αλλά και στην απόκτηση δεξιοτήτων, οι οποίες μεταγενέστερα οδηγούν σε επιτυχία σε όλους τους τομείς.

Το κυριότερο όμως πλεονέκτημα είναι η αποδοχή της διαφορετικότητας και η συνειδητοποίηση της σημασίας της διαπολιτισμικότητας, κύρια χαρακτηριστικά των σύγχρονων κοινωνιών. Μέσω της ξένης γλώσσας προάγεται ο σεβασμός για τη διαφορετικότητα, λαμβάνοντας υπόψη ότι εντός του σχολικού περιβάλλοντος πολλά παιδιά προέρχονται από διαφορετικό κοινωνικό και πολιτισμικό υπόβαθρο (Lefever, 2014). Συνεπώς, τα παιδιά αποκτούν μια διαπολιτισμική συνείδηση, η οποία οδηγεί στη θέλησή τους να εξερευνήσουν άλλους πολιτισμούς, συμβάλλοντας στην κατάλληλη προετοιμασία τους για την ένταξη σε μια διαπολιτισμική κοινωνία, αλλά και σε μια διαπολιτισμική εκπαίδευση στις επόμενες βαθμίδες (Pinter, 2006).

Σύμφωνα με το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο, η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία βοηθά τα παιδιά να έχουν πρόσβαση στη γνώση, να αναπτύξουν το γλωσσικό και πολιτισμικό τους εύρος και να συμμετέχουν σε διάφορα κοινωνικά και εκπαιδευτικά περιβάλλοντα. Η παράλληλη χρήση γλωσσών αποτελεί ένα χρήσιμο εργαλείο για την άμβλυνση των γλωσσικών εμποδίων και των πολιτισμικών διαφορών, ως εκ τούτου συμβάλλοντας στη μείωση του ρατσισμού και του φόβου για

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

το οτιδήποτε διαφορετικό (Council of Europe, 2020). Επιπλέον, βοηθά στο να ξεπεραστούν οι πολιτισμικές και οι ατομικές διαφορές, λόγω του ότι τα παιδιά εμπλέκονται σε επικοινωνία με άτομα διαφορετικών εθνών και πολιτισμών, συνειδητοποιώντας ότι τα αγγλικά αποτελούν ένα μέσο ανθρώπινης αλληλεπίδρασης (Kirkgoz, Celik & Arikan, 2016).

Συνοπτικά, σύμφωνα με τις Αλεξίου και Τζακώστα (2014) τα κυριότερα πλεονεκτήματα της εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση είναι τα κάτωθι:

- Πρώιμη έκθεση των παιδιών στην πολυγλωσσία
- Προαγωγή γνώσεων και γνωστικής εξέλιξης των παιδιών μέσω των δραστηριοτήτων εκμάθησης της ξένης γλώσσας
- Ανάπτυξη γνωστικών δεξιοτήτων λόγω της διγλωσσίας κυρίως της επικοινωνίας, έκφρασης αλλά και της επίλυσης προβλημάτων
- Προαγωγή της ανάπτυξης κοινωνικών δεξιοτήτων
- Σεβασμός της διαφορετικότητας και καλλιέργεια διαπολιτισμικής και ευρωπαϊκής συνείδησης

Ωστόσο, μια εκ των προκλήσεων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο είναι η αμφιλογία σχετικά με το κατά πόσο τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι έτοιμα να μάθουν μια ξένη γλώσσα. Έχει όμως υποστηριχθεί ότι λόγω του ότι οι πολύ μικροί μαθητές εκθέτονται στην αγγλική γλώσσα σχεδόν καθημερινά μέσω πολλών ηλεκτρονικών μέσων δεν τους είναι κάτι άγνωστο. Αντιθέτως, λόγω της μεγάλης τους έκθεσης, η διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία συνδέει αυτή την έκθεση με την περιέργεια των παιδιών και την ευχαρίστηση που θα έχουν όταν μπορέσουν να επικοινωνήσουν μέσω αυτής (Lefever, 2014).

Ένα ακόμη επιχειρήμα υπέρ της ετοιμότητας των παιδιών προσχολικής ηλικίας για την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας είναι ότι μαθαίνουν εύκολα και πολύ γρήγορα και έχει υποστηριχθεί ότι όσο πιο γρήγορα διδαχθεί το παιδί μια ξένη

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

γλώσσα τόσο πιο καλά θα την μάθει, καθώς θα έχει εκτεθεί στις ιδιαιτερότητες της από πολύ νωρίς. Σε αυτή την ηλικία η διδασκαλία της ξένης γλώσσας δεν στοχεύει στην πραγματική εκμάθησή της αλλά στην έκθεση των παιδιών σε αυτή προκειμένου να καταλάβουν τη διαφορετικότητά της αλλά και να κατανοήσουν τη σημασία της γνώσης ξένων γλωσσών στη σημερινή κοινωνία. Επιπλέον, η εκμάθηση μιας γλώσσας βοηθά στην έκφραση των συναισθημάτων των παιδιών και προάγει την αυτοπεποίθηση, την εξωστρέφεια και την παρακίνηση για τη μάθηση εν γένει. Εκτός αυτών, σε αυτή την ηλικία τα παιδιά δεν έχουν τον όγκο διαβάσματος που έχουν στις άλλες βαθμίδες εκπαίδευσης και εντός του ασφαλούς περιβάλλοντος του νηπιαγωγείου, όπου το κύριο εργαλείο μάθησης είναι το παιχνίδι, τα παιδιά μπορούν να χρησιμοποιήσουν την ξένη γλώσσα για να παίξουν, να συνεργαστούν χωρίς φοβούνται εάν θα κάνουν ένα λάθος (Henter, 2014· Brumen, 2011).

Η ετοιμότητα των παιδιών για εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας ενισχύεται και από το ότι η ικανότητα ανάπτυξης της γλώσσας αυξάνεται ταχύτατα από την ηλικία των τριών ετών καθώς σε αυτή την ηλικία τα παιδιά κατανοούν το πως να δομούν μια πρόταση, ενισχύεται η άρθρωσή τους και μπορούν να εμπλουτίζουν πολύ γρήγορα το λεξιλόγιό τους. Επιπλέον, η εισαγωγή μιας ξένης γλώσσας σε αυτή την ηλικία παρέχει ερεθίσματα που βοηθούν στη νοητική ανάπτυξη των παιδιών. Έχει βρεθεί ότι όσο πιο γρήγορα εκτεθούν τα παιδιά σε μια ξένη γλώσσα μόλις φτάσουν στην ηλικία των 10 θα έχουν αποκτήσει την ίδια ευχέρεια στη χρήση της όσο και στη μητρική τους γλώσσα (Chanifa, Redjeki & Dayati, 2020).

Σημαντική πτυχή ως προς την ετοιμότητα των νηπίων να διδαχθούν μια δεύτερη γλώσσα είναι ο τρόπος με τον οποίο μαθαίνεται η γλώσσα καθώς και το πως αυτή χρησιμοποιείται σύμφωνα με την σύγχρονη εφαρμοσμένη γλωσσολογία. Ο όρος εφαρμοσμένη γλωσσολογία αφορά την κατανόηση του ρόλου της γλώσσας στις ανθρώπινες υποθέσεις και σχέσεις, καθώς και τις διαδικασίες διδασκαλίας και εκμάθησης μιας δεύτερης γλώσσας (Murray & Crichton, 2010). Επιπλέον αφορά μεθόδους διδασκαλίας δεύτερης κυρίως γλώσσας και συχνά αναφέρεται ως η μέθοδος διδασκαλίας της δεύτερης γλώσσας, αποφεύγοντας τον όρο ξένη γλώσσα, δίνοντας

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

έμφαση σε έναν τρόπο διδασκαλίας που διαφοροποιείται από τον παραδοσιακό τρόπο, ο οποίος βασίζεται στην απομνημόνευση και στη μετάφραση. Πιο συγκεκριμένα, δίνεται έμφαση στη χρήση της γλώσσας ως μέσο επικοινωνίας και συμπερίληψης της δεύτερης γλώσσας στην συνολική διαδικασία μάθησης, με τρόπο τέτοιο που προάγει την ενεργή συμμετοχή και η δέσμευση των μαθητών. Με αυτόν τον τρόπο διδασκαλίας οι μαθητές προσχολικής ηλικίας επωφελούνται ως προς την αύξηση των γλωσσικών ικανοτήτων τους, που με τη σειρά της συμβάλλουν στην γνωστική, κοινωνική και πολιτισμική τους ανάπτυξη. Επιπλέον, βάσει της εφαρμοσμένης γλωσσολογίας, η εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας, αυξάνει τις ικανότητες επίλυσης προβλημάτων και τη δημιουργικότητα των μικρών παιδιών, με ταυτόχρονο όφελος την κατανόηση της διαπολιτισμικότητας (Allsoy, 2024).

Εκτός αυτών, η εφαρμοσμένη γλωσσολογία βασίζεται σε έξι πεποιθήσεις που υποστηρίζουν την ετοιμότητα των νηπίων για την εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας με την πρώτη εξ' αυτών να αφορά το ότι τη σχέση μεταξύ λεκτικών πληροφοριών με νοητική εικόνα συμβάλλει στην ανάκληση μιας έννοιας. Η δεύτερη αφορά την σημασία της ποιότητας και της ποσότητας των πληροφοριών στην παιδική ηλικία που επηρεάζει σημαντικά την κατάκτηση της δεύτερης γλώσσας. Η επόμενη πεποίθηση αφορά την θεώρηση της γλώσσας ως αναπόσπαστο κομμάτι της γνώσης και της επικοινωνίας, ακολουθούμενη από την πεποίθηση ότι η διδασκαλία της δεύτερης γλώσσας βασίζεται στην κατανόησή της ως σύνολο μέσω της εξερεύνησης των πτυχών της. Επιπλέον, δίνεται ιδιαίτερη έμφαση στην συνολική κατανόηση και συνειδητοποίηση της γλώσσας, γεγονός που συμβάλλει στην συνολική αντίληψη του κόσμου, χωρίς να δίνεται ιδιαίτερη προσοχή στη σωστή χρήση της γλώσσας αλλά στην επίτευξη της επικοινωνίας μέσω της χρήσης της (Boers & Lindstromberg, 2006).

Βάσει των ανωτέρω, γίνεται κατανοητό ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι έτοιμα να μάθουν εφόσον οι γνώσεις προσφέρονται σε ένα πλαίσιο και με τρόπο τέτοιο που να συνάδει με την ηλικία και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά τους υπό την προϋπόθεση ότι η γλώσσα αντιμετωπίζεται ως ένα μέσο επικοινωνίας και

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

πολιτισμικής κατανόησης και ο τρόπος διδασκαλίας βασίζεται στην επίτευξη αυτού του στόχου και είναι παιδοκεντρικός (Allsoy, 2024· Alexiou, 2017).

Μια ακόμη πρόκληση είναι η αντίληψη ότι η εκμάθηση της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία μπορεί να προκαλέσει σύγχυση στα παιδιά και να επηρεάσει δυσμενώς την εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας. Ωστόσο, η αντίληψη αυτή τείνει να καταρριφθεί λόγω τού ότι υπάρχουν στοιχεία τα οποία υποστηρίζουν ότι η εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας προκαλεί το έντονο ενδιαφέρον των μικρών παιδιών, συμβάλλοντας θετικά στην απόκτηση γνωστικών δεξιοτήτων, ενισχύοντας τις μεταγνωστικές δεξιότητες, τις νοητικές διεργασίες αλλά και τη γλωσσική ανάπτυξη χωρίς τα παιδιά να συγχέουν τις δύο γλώσσες μεταξύ τους. Αντιθέτως, λόγω της αυξημένης αντίληψης των διαφορών των δύο γλωσσών, τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μπορούν να αντιληφθούν σε μεγαλύτερο βαθμό τη μητρική τους γλώσσα λόγω της πολυγλωσσίας (Kecskes & Papp, 2000· Pinter, 2006· Fojkar & Skubic, 2017· Kocaman, O., & Kocaman, N., 2012).

Ωστόσο, η κύρια πρόκληση σχετίζεται με την έλλειψη δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών της αγγλικής γλώσσας να διδάξουν παιδιά τόσο μικρής ηλικίας. Στην περίπτωση απουσίας σχετικής εκπαίδευσης και κατάρτισης ενδέχεται να γίνει χρήση διδακτικού υλικού και τεχνικών που δεν είναι κατάλληλα για τα εν λόγω παιδιά, με άμεσο αποτέλεσμα την έλλειψη ενδιαφέροντος και την απόκτηση αρνητικής στάσης έναντι της εκμάθησης ξένων γλωσσών (Shin & Crandall, 2014· Lugossy, 2018).

Στην περίπτωση που οι εκπαιδευτικοί της ξένης γλώσσας δεν παρέχουν ευκαιρίες μέσω των οποίων τα παιδιά θα μάθουν κάνοντας χρήση όλων των αισθήσεών τους και επί απουσίας ενθάρρυνσης και επιβράβευσης, η μαθησιακή διαδικασία δεν θα επιφέρει το επιθυμητό αποτέλεσμα. Για να μπορέσει ο εκπαιδευτικός να παρακινήσει τα παιδιά να μάθουν την ξένη γλώσσα θα πρέπει να είναι κατάλληλα καταρτισμένος και να έχει τις γνώσεις που απαιτούνται για την επιλογή της κατάλληλης μεθόδου διδασκαλίας, η οποία θα πρέπει να συνάδει με το αναπτυξιακό επίπεδο των παιδιών (Cameron, 2001).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Η απουσία σχετικής κατάρτισης και εξειδίκευσης των εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας παρεμποδίζει τον εκπαιδευτικό να ανταπεξέλθει και να καλύψει τις ιδιαίτερες ανάγκες των εν λόγω μαθητών, δυσχεραίνοντας την απόκτηση των αναπτυξιακών οροσήμων, ιδιαίτερα στην περίπτωση που η διδασκαλία δεν βασίζεται στο παιχνίδι και στην εξερεύνηση. Επιπλέον, οδηγεί στην απουσία σωστής οργάνωσης της μαθησιακής διαδικασίας και της ενδεδειγμένης καθοδήγησης των παιδιών λόγω της μη κατανόησης του πολυδιάστατου ρόλου που έχει ο κάθε εκπαιδευτικός στην προσχολική εκπαίδευση (Harmer, 2003).

Ένα ακόμη πρόβλημα που προκύπτει από την έλλειψη κατάρτισης, είναι ότι αντί να γίνεται χρήση σωματικών δραστηριοτήτων επιλέγεται η στατική θέση, κάτι που οδηγεί στην αδυναμία των παιδιών προσχολικής ηλικίας να παρακολουθήσουν την οποιαδήποτε εκπαιδευτική δραστηριότητα, καθώς δεν προάγεται η φαντασία και η περιέργεια τους και λόγω έλλειψης ενθάρρυνσης δεν μπορούν τα παιδιά να κάνουν χρήση όλων των αισθήσεών τους για να εξερευνήσουν όλες τις πτυχές της εκπαιδευτικής δραστηριότητας (Uysal & Yavuz, 2015).

Ακόμη όμως και επί ύπαρξης επιμορφωτικών προγραμμάτων για την κατάρτιση των εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας, η διάρκειά τους είναι μικρή και δεν συνοδεύεται από την παροχή επαρκούς διδακτικού υλικού και σε μερικές χώρες όπως η Σλοβακία και η Τσεχία αυτή η επιμόρφωση δεν θεωρείται απαραίτητη. Στην Πολωνία όμως στο πανεπιστήμιο υπάρχει ειδική σχετική κατεύθυνση που παίρνουν οι εκπαιδευτικοί για δύο έτη (Ellis, 2016· Ioannou-Georgiou, 2015· Cerna, 2015. Portikova, 2015· Alexiou, 2020). Στη Σλοβενία η αγγλική γλώσσα διδάσκεται από τους ίδιους τους νηπιαγωγούς, οι οποίοι θα πρέπει να έχουν πιστοποίηση επάρκειας γνώσεων της γλώσσας, αλλά δεν λαμβάνουν κάποιου είδους εκπαίδευση για το πως πρέπει να τη διδάξουν (Rokita-Jaskov, 2015).

Συνεπώς, ενώ τα πλεονεκτήματα της εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο είναι πολλαπλά και πολύπλευρα τα κύρια προβλήματα εντοπίζονται στην απουσία γνώσης της αγγλικής γλώσσας των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας, με εξαίρεση την Πολωνία, στην περίπτωση που διδάσκουν αυτοί τα αγγλικά, είτε στην

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

απουσία γνώσεων για τις ενδεδειγμένες παιδαγωγικές μεθόδους από την πλευρά των εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας.

2.4. Η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο ελληνικό νηπιαγωγείο

Στην Ελλάδα, η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο εφαρμόστηκε πιλοτικά κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2020-2021, υπό την αναγνώριση ότι η μεταρρύθμιση αυτή ανταποκρίνεται στις παιδαγωγικές αρχές που διέπουν το αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου. Ο στόχος αυτής της μεταρρύθμισης ήταν η απόκτηση επικοινωνιακών γλωσσικών δεξιοτήτων, μέσω δημιουργικών και διαθεματικών δραστηριοτήτων, προάγοντας τη διαπολιτισμική αλληλεπίδραση. Επιπλέον, η μεταρρύθμιση αυτή υλοποιήθηκε προκειμένου να εναρμονιστεί το πρόγραμμα σπουδών στο νηπιαγωγείο με τις απαιτήσεις της σύγχρονης κοινωνίας, εμπλουτίζοντάς το με την εκμάθηση των αγγλικών, συμβάλλοντας στον ολόπλευρη ανάπτυξη των δεξιοτήτων και των ικανοτήτων των παιδιών προσχολικής ηλικίας (ΙΕΠ, 2020).

Κατά την εκπόνηση του σχεδιασμού της πιλοτικής εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο, αναγνωρίστηκε η ανάγκη επιμόρφωσης των εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας, ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας. Λόγω αυτού, κατά την πιλοτική φάση, δημιουργήθηκε από την ομάδα έργου του ΙΕΠ ένα επιμορφωτικό πρόγραμμα προκειμένου οι εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας να είναι σε θέση να διδάξουν παιδιά προσχολικής ηλικίας και να μπορούν να υποστηρίξουν την εκμάθηση της γλώσσας μέσω εκπαιδευτικού υλικού, καταλλήλως σχεδιασμένου για την εν λόγω ηλικία. Η συνεργασία μεταξύ εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας αναγνωρίστηκε ως σημαντική ως προς τη συμβολή της στη σωστή οργάνωση του εκπαιδευτικού υλικού, αλλά και στη δημιουργία του ενδεδειγμένου για την ηλικία κλίματος. Λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες και τα ερευνητικά αποτελέσματα που προέκυψαν στην πιλοτική φάση, οι εκπαιδευτικοί και των δύο ειδικοτήτων συμμετείχαν σε μαζικό πρόγραμμα ασύγχρονης επιμόρφωσης που δημιουργήθηκε από το ΑΠΥ μέσα από το

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

χρηματοδοτούμενο πρόγραμμα ΕΑΝ που ξεκίνησε το 2021-2022 για τις ανάγκες της γενίκευσης (Αλεξίου, 2023).

Οι στόχοι της επιμόρφωσης, η οποία έλαβε χώρα κατά το χρονικό διάστημα 14/9/2020-2/10/2020, έτσι ώστε η πιλοτική εφαρμογή να ξεκινήσει στις 15/10/2020, ήταν να γίνουν κατανοητές όλες οι εκπαιδευτικές παράμετροι, καθώς και η σημασία της εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική αγωγή. Επιπλέον στόχος της επιμόρφωσης ήταν να γίνουν αντιληπτές τόσο οι λειτουργίες όσο και η φιλοσοφία του νηπιαγωγείου, προκειμένου να δημιουργηθεί ένα συνεργατικό κλίμα, εντός του οποίου θα σχεδιάζονται και θα εφαρμόζονται δημιουργικές δραστηριότητες στην ξένη γλώσσα. Ένας ακόμη στόχος ήταν να αναπτυχθεί μια κατάλληλη για την ηλικία μεθοδολογία διδασκαλίας και εκμάθησης της αγγλικής γλώσσας, λαμβάνοντας υπόψη τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των νηπίων (ΙΕΠ, 2020).

Προκειμένου να εξυπηρετηθούν οι στόχοι του προγράμματος, η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας βασίστηκε σε θεματικές ενότητες που δημιούργησε η ομάδα έργου του ΙΕΠ και οι οποίες αφορούσαν την περιγραφή του προγράμματος και τους στόχους του, τα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των παιδιών προσχολικής ηλικίας και πως αυτά σχετίζονται με τη μαθησιακή διαδικασία, αλλά και την κατανόηση της φιλοσοφίας και της λειτουργίας του προγράμματος προσχολικής αγωγής. Επιπλέον, μια θεματική ενότητα αφορούσε τη συνεργασία των εκπαιδευτικών των δύο ειδικοτήτων, με την τελευταία ενότητα να αφορά προτάσεις δημιουργικών δραστηριοτήτων στην ξένη γλώσσα (ΙΕΠ, 2020).

Στην πρώτη φάση της υλοποίησης του προγράμματος συμμετείχαν 58 νηπιαγωγεία τόσο αστικών όσο και ημιαστικών και ορεινών περιοχών σε όλη την επικράτεια, με τη διδασκαλία των αγγλικών να διενεργείται δύο φορές την εβδομάδα. Τόσο όμως στην πιλοτική εφαρμογή λόγω της ομάδας έργου αλλά κυρίως με το ΕΑΝ απαιτήθηκε η συνεργασία εκπαιδευτικών. Αυτό αποτελεί σημαντική καινοτομία για την Ελλάδα (ΙΕΠ, 2020, Αλεξίου και συν., 2023β).

Αυτή η συνεργασία ιδιαίτερα μετά την σχετική επιμόρφωση των εκπαιδευτικών και των δύο ειδικοτήτων, δηλαδή εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΠΕ60 και εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας ΠΕ06, θα μπορούσε να εξασφαλίσει τόσο το ενδιαφέρον των παιδιών όσο και την αναγνώριση των αναγκών τους. Η συμβολή των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης στην διδασκαλία των αγγλικών στο νηπιαγωγείο είναι πολύ σημαντική, καθώς παρέχεται ενημέρωση αλλά και καθοδήγηση ως προς τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των παιδιών αυτής της ηλικίας, αλλά και για την οργάνωση της τάξης καθώς και για το πως μπορεί να χρησιμοποιηθεί το διαθέσιμο υλικοτεχνικό υλικό. Σημαντική όμως παράμετρος είναι το ότι κατά τη διδασκαλία της αγγλικής γλώσσας οι εκπαιδευτικοί ΠΕ06 έχουν την πλήρη ευθύνη, με τους εκπαιδευτικούς ΠΕ60 κατά την δεύτερη φάση υποχρεωτικής ενσωμάτωσης των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο να τονίζεται ότι η διδασκαλία των Αγγλικών πρέπει να γίνεται παρουσία του νηπιαγωγού (Αλεξίου, 2023).

Πιο συγκεκριμένα, το πρόγραμμα EAN επικεντρώθηκε εκ σχεδιασμού στην ανάπτυξη συνεργατικού πλαισίου μεταξύ των δύο ειδικοτήτων, προκειμένου να εδραιωθεί μια συνεργατική κουλτούρα μεταξύ όλων των ενδιαφερόμενων μερών. Λόγω αυτών, δόθηκε έμφαση στο επιμορφωτικό πρόγραμμα στόχος του οποίου είναι να παρέχει υποστήριξη στους συμμετέχοντες έτσι ώστε να είναι σε θέση να αναπτύξουν την κατάλληλη μεθοδολογία σύμφωνα με το νέο πρόγραμμα σπουδών της προσχολικής εκπαίδευσης, ενσωματώνοντας ταυτόχρονα τη μεθοδολογία εκμάθησης των αγγλικών για τους μικρούς μαθητές. Προκειμένου να είναι αυτά εφικτά, το πρόγραμμα EAN έδωσε ιδιαίτερη έμφαση στη συνεργατική κουλτούρα ως προς τον σχεδιασμό και την υλοποίηση εκπαιδευτικών σεναρίων και δραστηριοτήτων, έτσι ώστε να είναι δυνατή η διαμόρφωση θετικής στάσης για την πολυγλωσσία αλλά και τη διαπολιτισμική επικοινωνία (Αλεξίου, 2023β).

2.4.1. Εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο υποχρεωτικό πρόγραμμα των νηπιαγωγείων

Μετά το πέρας της πιλοτικής εφαρμογής μέσω της Υπουργικής Απόφασης Φ.80378/ΓΔ4/2021 που δημοσιεύθηκε στο ΦΕΚ Β'3311/26.07.2021 η διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας εισάχθηκε στο πρωινό υποχρεωτικό πρόγραμμα της προσχολικής εκπαίδευσης, με τρόπο τέτοιο που εναρμονίζεται με το διαθεματικό

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ενιαίο πλαίσιο προγραμμάτων σπουδών. Τονίζεται η σημαντική σχέση αυτού του προγράμματος και της διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας λόγω των ακολούθων χαρακτηριστικών της:

- Στοχεύει στην γλωσσική και ολόπλευρη ανάπτυξη των μικρών παιδιών, προάγοντας τη διαπολιτισμική επικοινωνία και συμβάλλοντας στη διαμόρφωση ενεργών πολιτών.
- Λόγω της διερευνητικής, διαθεματικής, βιωματικής και παιγνιώδους προσέγγισης εμπλουτίζεται το υφιστάμενο πρόγραμμα σπουδών.
- Ανταποκρίνεται στις παιδαγωγικές αρχές που διέπουν το αναλυτικό πρόγραμμα της προσχολικής εκπαίδευσης και βασίζεται στα ιδιαίτερα αναπτυξιακά χαρακτηριστικά των μικρών μαθητών.
- Βασίζεται στην ολιστική προσέγγιση της μάθησης, κάτι που είναι βασικό χαρακτηριστικό του διαθεματικού ενιαίου πλαισίου προγραμμάτων σπουδών στην προσχολική εκπαίδευση και πραγματοποιείται μέσω δημιουργικών και διαθεματικών δραστηριοτήτων.
- Βασίζεται επίσης στην αμοιβαία, αποτελεσματική και αρμονική συνεργασία των δύο εμπλεκόμενων ειδικοτήτων.

Εκτός των ανωτέρω, το πρόγραμμα βασίζεται στην Ολοκληρωμένη Εκμάθηση Περιεχομένου και Γλώσσας με συστηματικό και ολοκληρωμένο τρόπο και η ανάπτυξη σεναρίων ενσωματώνουν τα κάτωθι θεματικά παιδιά του προγράμματος σπουδών προσχολικής εκπαίδευσης:

- Παιδί και Επικοινωνία και πιο συγκεκριμένα τη Γλώσσα και τις ΤΠΕ
- Παιδί, Εαυτός και Κοινωνία, ιδιαίτερα στα πεδία της Προσωπικής και Κοινωνικο-συναισθηματικής ανάπτυξης και Κοινωνικές Επιστήμες
- Παιδί και Θετικές Επιστήμες, με έμφαση στα πεδία Μαθηματικά, Φυσικές Επιστήμες & Τεχνολογία Κατασκευών και

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

- Παιδί, Σώμα, Δημιουργία και Έκφραση, με έμφαση στην Κινητική Αγωγή και τις Τέχνες.

Τα σενάρια που βασίζονται στις ανωτέρω θεματικές ενότητες στοχεύουν στη συνέχεια του εκπαιδευτικού προγράμματος και δεν είναι αποκομμένα από τη μαθησιακή διαδικασία, με στόχο τη φυσική ενσωμάτωση της Αγγλικής γλώσσας μέσω παιδοκεντρικής προσέγγισης. Μέσω αυτής της προσέγγισης προάγονται η γνωστικές, γλωσσικές, επικοινωνιακές και κοινωνικοσυναισθηματικές δεξιότητες καθώς και η διαπολιτισμική επίγνωση (Οδηγίες Διδασκαλίας για τα Αγγλικά στο Νηπιαγωγείο για το Σχολικό έτος 2024-2025, 2024).

Όσον αφορά τη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων, μέσω της συγκεκριμένης Υπουργικής Απόφασης αναφέρεται ρητά ότι οι νηπιαγωγοί πλέον πρέπει να παραμένουν στην τάξη κατά τη διάρκεια διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας. Επιπλέον, τονίζεται το ότι οι νηπιαγωγοί πρέπει να λαμβάνουν ενεργό μέρος κατά τη διάρκεια της μαθησιακής διαδικασίας και πως οι εκπαιδευτικοί και των δύο ειδικοτήτων συνεργάζονται και συναποφασίζουν το πως θα οργανωθούν οι δραστηριότητες λαμβάνοντας υπόψη τις ανάγκες των παιδιών.

Μια πολύ σημαντική πτυχή που προάγει την ουσιαστική και αποτελεσματική συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων είναι ότι εκτός από την υποχρεωτική συμμετοχή και των δυο στο σχετικό επιμορφωτικό πρόγραμμα είναι ότι οι εκπαιδευτικοί Αγγλικής, υποχρεούνται να παρακολουθούν το συνολικό πρόγραμμα της τάξης, έτσι ώστε να είναι σε θέση τόσο τα παιδιά όσο και οι εκπαιδευτικοί προσχολικής εκπαίδευσης να εξοικειωθούν μαζί τους. Ένα επιπλέον όφελος αυτής της παρακολούθησης είναι και η εξοικείωση των εκπαιδευτικών Αγγλικής με το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, με τα παιδιά αλλά και τον τρόπο με τον οποίο διενεργείται η μαθησιακή διαδικασία. Όλα αυτά, μαζί με την υποχρέωση των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης να ενημερώνουν τους γονείς για την σημασία της εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο, ενθαρρύνουν τη δημιουργία ενός θετικού κλίματος συνεργασίας μεταξύ όλων των εμπλεκομένων.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

2.5. Διδασκαλία ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση άλλων χωρών

Παρά το γεγονός ότι η ενσωμάτωση της διδασκαλίας μιας ξένης γλώσσας, κυρίως της Αγγλικής, στα προγράμματα προσχολικής εκπαίδευσης αυξάνεται με γρήγορους ρυθμούς παγκοσμίως, παρατηρείται μεγάλη ανομοιογένεια ως προς τον τρόπο ενσωμάτωσης μεταξύ των χωρών.

Για παράδειγμα, στην Κίνα η εκμάθηση των Αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση δεν χαρακτηρίζεται από ευελιξία καθώς διέπεται από αυστηρούς κανόνες ένας εκ των οποίων είναι ότι κατά τη διάρκεια διδασκαλίας των Αγγλικών, πρέπει να διενεργείται αποκλειστικά στα Αγγλικά, με αποτέλεσμα τα νήπια να χάνουν το ενδιαφέρον τους και να μειώνεται η ενεργητική συμμετοχή τους. Επιπλέον, η διδασκαλία της Αγγλικής διεξάγεται από εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας οι οποίοι δεν έχουν το κατάλληλο επίπεδο γνώσεων Αγγλικής με αποτέλεσμα να βασίζονται περισσότερο στην μητρική τους γλώσσα (Sun et al., 2015).

Στην Τσεχία, οι εκπαιδευτικοί ξένων γλωσσών έως και το 2005 έπρεπε να είναι καταρτισμένοι και στις δύο γλώσσες αν και τα προσόντα που έπρεπε να κατέχουν δεν ήταν επαρκώς αποσαφηνισμένα και δεν ήταν υποχρεωτική η κατάρτισή τους ως προς την παροχή διδασκαλίας σε παιδιά προσχολικής ηλικίας. Λόγω αυτών έγινε μια προσπάθεια από το αντίστοιχο υπουργείο για την περίοδο 2005-2008 να εξασφαλισθεί ένας ικανοποιητικός αριθμός καταρτισμένων εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών, οι οποίοι θα συμμετείχαν σε επιμορφωτικά προγράμματα για τις μεθόδους διδασκαλίας που είναι κατάλληλες για την προσχολική ηλικία, προκειμένου να εκπονηθεί ένα κατάλληλο διδακτικό υλικό για τη διδασκαλία των Αγγλικών στην προσχολική ηλικία. Επίσης, λόγω της έλλειψης εκπαιδευτικών Αγγλικής δόθηκε έμφαση στην σχετική κατάρτιση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας, υπό την πεποίθηση ότι σε αυτή την ηλικία δεν είναι απαραίτητη η τέλεια γνώση της Αγγλικής και γι' αυτό το λόγο όταν οι εκπαιδευτικοί έχουν επίπεδο γνώσεων Γ1 μπορούν να διδάξουν τη γλώσσα (Pokrivcakova, 2020).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Στην Πολωνία, η διδασκαλία ξένων γλωσσών ξεκίνησε ήδη από το 2004 με την υποχρεωτική ενσωμάτωσή τους από το 2009 στην πρωτοβάθμια εκπαίδευση. Το 2013 ιδιαίτερα στην ιδιωτική προσχολική εκπαίδευση ενσωματώθηκε η διδασκαλία όχι μόνο των Αγγλικών αλλά και άλλων γλωσσών, όπως τα Γερμανικά και τα Ισπανικά. Η διδασκαλία των ξένων γλωσσών διενεργείται μέσω της χρήσης τραγουδιών και αφήγησης ιστοριών δίνοντας έμφαση και στο παιχνίδι. Η διδασκαλία διενεργείται από καταρτισμένους εκπαιδευτικούς στην Αγγλική γλώσσα, με αποτέλεσμα τη συνεχή χρήση της μητρικής γλώσσας προκειμένου να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των μαθητών (Rokita-Jaskow, 2023; Alexiou, 2020).

Στην Πορτογαλία τα Αγγλικά διδάσκονται τόσο στα δημόσια όσο και στα ιδιωτικά νηπιαγωγεία αλλά όχι καθολικά. Μια σημαντική διαφοροποίηση με τις προηγούμενες χώρες είναι ότι στην Πορτογαλία η διδασκαλία των Αγγλικών θα πρέπει να διενεργείται από εκπαιδευτικό Αγγλικής ή από εκπαιδευτικό προσχολικής ηλικίας ο οποίος θα πρέπει να έχει το κατάλληλο επίπεδο γνώσεις Αγγλικών. Στην περίπτωση εκπαιδευτικών Αγγλικής η κατάρτισή τους στην προσχολική εκπαίδευση δεν είναι υποχρεωτική. Ωστόσο, ο τρόπος διδασκαλίας της Αγγλικής βασίζεται στη χρήση τραγουδιών, ιστοριών καθώς και βιωματικών παιχνιδιών. Εκτός αυτών, στην Πορτογαλία οι εκπαιδευτικοί και των δύο ειδικοτήτων είναι παρόντες κατά τη διδασκαλία της Αγγλικής και συνεργάζονται προκειμένου να σχεδιαστεί, να εφαρμοστεί και να αξιολογηθεί το υλικό και ο τρόπος διδασκαλίας της ξένης γλώσσας (Mourao & Ferreira, 2016).

Στην Ισπανία, η εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση έχει ξεκινήσει από τις αρχές της δεκαετίας του 1990, ενώ συγκεκριμένες κατευθυντήριες οδηγίες εκπονήθηκαν το 2007 οι οποίες αναθεωρήθηκαν μερικώς το 2013 χωρίς όμως να είναι υποχρεωτική η διδασκαλία. Ωστόσο, η διδασκαλία των Αγγλικών στα περισσότερα νηπιαγωγεία συμπεριλαμβάνεται στο πρόγραμμα σπουδών και βασίζεται στην επικοινωνία των μαθητών μέσω της χρήσης τραγουδιών και παιχνιδιών προκειμένου να παρακινηθούν και να ενδιαφερθούν οι μαθητές για την ξένη γλώσσα. Η διδασκαλία διενεργείται από εκπαιδευτικό Αγγλικής γλώσσας

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

που είναι καταρτισμένος στην διδασκαλία στην προσχολική ηλικία, αν και προβλέπεται ο εκπαιδευτικός προσχολικής ηλικίας εφόσον έχει τις απαραίτητες γνώσεις Αγγλικής να μπορεί να διδάσκει ο ίδιος την ξένη γλώσσα. Όμως, στη δεύτερη περίπτωση οι γνώσεις αυτές πρέπει να είναι απλά επαρκείς στο επίπεδο B2 (Cortina-Perez & Andugar, 2021).

Στη Σλοβενία, η διδασκαλία των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο δεν είναι υποχρεωτική και διδάσκεται είτε από εκπαιδευτικούς Αγγλικής είτε σε μερικές περιπτώσεις από εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας με υψηλό επίπεδο γνώσεων αγγλικής. Ούτε στην Ισλανδία η αγγλική γλώσσα δεν είναι υποχρεωτική αλλά διδάσκεται από εκπαιδευτικούς Αγγλικής σε συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας (Alexiou, 2020).

Στην Κύπρο από το 2010 η διδασκαλία των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο είναι υποχρεωτική και διδάσκεται από εκπαιδευτικό προσχολικής εκπαίδευσης με υψηλό επίπεδο γνώσεων Αγγλικής γλώσσα.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ΚΕΦΑΛΑΙΟ 3. Στάσεις και Αντιλήψεις για την Ενσωμάτωση της Αγγλικής Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση

Παρά το γεγονός ότι η ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση αποτελεί στόχο τόσο εντός όσο και εκτός Ευρωπαϊκής Ένωσης λόγω της αναγνώρισης των πολλαπλών της πλεονεκτημάτων, η επιτυχημένη εφαρμογή αυτής της μεταρρύθμισης εξαρτάται σε πολύ μεγάλο βαθμό από τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής εκπαίδευσης και αγγλικής γλώσσας. Η συνεργασία των εκπαιδευτικών αυτών των δύο ειδικοτήτων είναι καθοριστική τόσο στο στάδιο της προετοιμασίας όσο και στο στάδιο εφαρμογής και της επακόλουθης αξιολόγησης της μεταρρύθμισης (Alexiou & Penderi, 2022). Εξίσου σημαντική είναι και η στάση των οικογενειών των παιδιών προσχολικής ηλικίας ως προς την επιτυχημένη ενσωμάτωση της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο, λόγω του ότι η συνεργασία τους με τους εκπαιδευτικούς σε αυτή την ηλικία είναι καθοριστική (Cortina-Perez & Andugar, 2021· Kim, 2021).

Σύμφωνα με τη μελέτη της Κιαουλιά (2024) στην οποία συμμετείχαν 96 γονείς παιδιών που φοιτούσαν σε δομές προσχολικής αγωγής, οι γονείς είναι θετικά προσκείμενοι ως προς τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο. Πιο συγκεκριμένα, αναγνωρίζουν τη σημασία της ξένης γλώσσας στην απόκτηση χρήσιμων εφοδίων για την προσωπική και επαγγελματική εξέλιξη των παιδιών υποστηρίζοντας την όσο πιο πρόωμη έκθεση των παιδιών τους στην ξένη γλώσσα. Ωστόσο, ένα μικρό ποσοστό των γονέων εκφράζει ανησυχίες που σχετίζονται με τη σύγχυση μεταξύ της ξένης και τις μητρικής γλώσσας.

Σε μια ακόμη μελέτη στην Ελλάδα διερευνήθηκαν οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας, αγγλικής γλώσσας και των γονέων σε δύο στάδια, προ και μετά την εφαρμογή του προγράμματος εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο. Βρέθηκε ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας όσο και οι γονείς ήταν περισσότερο θετικοί συγκριτικά με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας προ της εφαρμογής του προγράμματος, ενώ μετά την εφαρμογή δεν βρέθηκε διαφορά μεταξύ των αντιλήψεων μεταξύ των δύο ειδικοτήτων. Επιπλέον,

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

βρέθηκε ότι κατά την πιλοτική φάση όλοι οι συμμετέχοντες είχαν περισσότερο θετικές αντιλήψεις μετά την εφαρμογή ($p < 0,001$), αναγνωρίζοντας σε μεγαλύτερο βαθμό τα πλεονεκτήματα της εκμάθησης της ξένης γλώσσας παρά τις δυσκολίες εφαρμογής του (Αλεξίου, Πεντέρη, Σεραφείμ, & Μίτας, 2023γ).

Σε συμφωνία με την ανωτέρω μελέτη, οι Alexiou, Penderi και Serafeim (2021) βρέθηκε ότι παρά την αρχική δυσπιστία και το δισταγμό που εξέφρασαν όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη, δηλαδή εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας, Αγγλικής γλώσσας, συντονιστές εκπαίδευσης, διευθυντές και γονείς, μετά την εφαρμογή της εκμάθησης της ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο αναγνωρίστηκαν σε μεγάλο βαθμό τα πλεονεκτήματα του προγράμματος και κυρίως η συμβολή του στην ολόπλευρη ανάπτυξη των μαθητών προσχολικής ηλικίας. Ωστόσο, και σε αυτή τη μελέτη τονίστηκε η σημασία της συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών και η περαιτέρω εκπαίδευσή τους. Εκτός αυτού, τονίστηκε η ανάγκη επιπλέον χρηματοδότησης του προγράμματος προκειμένου να υπάρχουν περισσότεροι διαθέσιμοι πόροι έτσι ώστε να υποστηριχθούν οι δραστηριότητες κατά τη διδασκαλία της Αγγλικής γλώσσας και να προαχθεί η συνδιδασκαλία.

Οι Σηφάκης και Χαλκιαδάκη (2023) στη μελέτη τους βρήκαν ότι ενώ το ΕΑΝ αντιμετωπίστηκε σε ορισμένες περιπτώσεις με αμφιβολίες αλλά και ανησυχίες τελικά θεωρήθηκε ως μια καινοτόμος εφαρμογή με μια πληθώρα πλεονεκτημάτων τόσο κατά την πιλοτική όσο και κατά την γενικευμένη εφαρμογή τους. Η επιμόρφωση ήταν αυτή που συνέβαλε αποτελεσματικά στην θετική αυτή στάση καθώς μέσω νέων προσεγγίσεων ενθαρρύνθηκε η συνεργασία των δύο ειδικοτήτων και αποσαφηνίστηκαν ζητήματα που κατά την πιλοτική εφαρμογή δεν είχαν γίνει κατανοητά.

Στη μελέτη των Μπούρα και Παπαδοπούλου (2021), που είχε ως στόχο την αξιολόγηση της αποτελεσματικότητας της πιλοτικής εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο, συμμετείχαν 83 γονείς, εκ των οποίων το 66,3% ήταν γυναίκες. Από την αρχή του προγράμματος, η πλειοψηφία του δείγματος ήταν είτε ενθουσιασμένη είτε χαρούμενη για την εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείο, με

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

τη συντριπτική πλειοψηφία να θεωρεί ότι η επαφή των παιδιών με την ξένη γλώσσα έγινε με ευχάριστο και διασκεδαστικό τρόπο (98,8%). Σε ίδιο ποσοστό δηλώθηκε η επιθυμία συνέχισης του προγράμματος αυτού λόγω της αντίληψης ότι η ηλικία των παιδιών είναι κατάλληλη για την εκμάθηση μιας ξένης γλώσσας με επιπλέον πλεονέκτημα του προγράμματος να δηλώνεται ότι είναι η συμβολή του στην καλύτερη κατάκτηση της γλώσσας.

Οι κυριότεροι παράγοντες που αναδείχθηκαν από τους Αλεξίου, Πεντέρη και Σεραφείμ (2021) ως σημαντικοί για τις θετικές αντιλήψεις όλων των εμπλεκομένων στο πρόγραμμα διδασκαλίας της Αγγλικής στο νηπιαγωγείο ήταν η ιδιότητα, το μορφωτικό επίπεδο καθώς και η γλώσσα ομιλίας στην οικεία. Πιο συγκεκριμένα, το ανώτερο εκπαιδευτικό επίπεδο, η διευθυντική θέση και η γνώση ξένων γλωσσών συσχετίστηκαν με θετικότερες αντιλήψεις αναφορικά με τη σημασία της εκμάθησης της ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο, λόγω του ότι αναγνωρίζονται σε μεγάλο βαθμό τα πλεονεκτήματα της. οι συγγραφείς κατέληξαν ότι μετά την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος στην Ελλάδα τα οφέλη του αναγνωρίστηκαν από το 70% των συμμετεχόντων παρά τις διαφαινόμενες δυσκολίες. Επιπλέον, και σε αυτή τη μελέτη αναγνωρίστηκε η σημασία της συνεργασίας των δύο ειδικοτήτων.

Στη μεταγενέστερη μελέτη των Αλεξίου και συν., (2023β) μετά τη γενίκευση της εισαγωγής των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο μεταξύ 19 εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας και 16 νηπιαγωγούς, καθώς και 30 Συντονιστές εκπαιδευτικού έργου (18 εκπαιδευτικούς Αγγλικής και 12 εκπαιδευτικούς προσχολικής εκπαίδευσης) και 21 γονείς, βρέθηκε ότι όλοι οι συμμετέχοντες εξέφρασαν θετικές αντιλήψεις για την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση, τονίζοντας όχι μόνο τη σημασία αλλά και τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των δύο ειδικοτήτων. Ωστόσο, αναγνωρίστηκε η σημασία της συνεργασίας με τις οικογένειες η οποία βρέθηκε σε χαμηλά επίπεδα. Τα κυριότερα προβλήματα που προέκυψαν αφορούν τον διαχειριστικό τομέα και κυρίως την έλλειψη υλικοτεχνικής υποδομής, παράγοντες που δεν επηρέασαν τη θετική στάση όσον αφορά στη σημασία της εισαγωγής ξένης γλώσσας στο νηπιαγωγείο.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Στη μελέτη των Αλεξίου και συν. (2023β) αξιολογήθηκαν οι απόψεις εκπαιδευτικών αγγλικών και προσχολικής αγωγής καθώς και συντονιστών εκπαιδευτικού έργου αλλά και γονέων κατά την πρώτη και τη δεύτερη φάση του προγράμματος (σύνολο 14.266 συμμετέχοντες). Βρέθηκε ότι μετά τη δεύτερη φάση του προγράμματος οι αντιλήψεις και οι στάσεις όλων των συμμετεχόντων ήταν θετικότερες με τους εκπαιδευτικούς Αγγλικής ανεξάρτητα από τη φάση του προγράμματος να εντοπίζουν σε μεγαλύτερο βαθμό τα πλεονεκτήματα συγκριτικά με τους νηπιαγωγούς οι οποίοι μαζί με τους γονείς μετά τη δεύτερη φάση του προγράμματος αναγνωρίζουν περισσότερα πλεονεκτήματα παρά δυσκολίες σχετικά με την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση.

Οι Bozso και Nagy (2018) στη μελέτη τους μεταξύ 50 γονέων στην Ουγγαρία βρήκαν ότι οι γονείς των παιδιών προσχολικής ηλικίας είναι θετικοί έναντι της διδασκαλίας αγγλικών στο νηπιαγωγείο αλλά θεωρούν ότι η εκμάθηση των αγγλικών θα πρέπει να διενεργείται από εκπαιδευτικούς των οποίων τα αγγλικά είναι η μητρική τους γλώσσα και όχι από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας. Η κύρια ανησυχία τους ήταν ότι οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας δεν γνωρίζουν καλά την αγγλική γλώσσα με αποτέλεσμα τα παιδιά να μην μπορέσουν να αποκτήσουν τη σωστή προφορά της γλώσσας. Η άποψη αυτή συμφωνεί με αρκετούς συγγραφείς που υποστηρίζουν ότι η διδασκαλία των αγγλικών από τους ίδιους τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας έχει συσχετισθεί με αρκετά προβλήματα καθώς δεν γνωρίζουν τη γλώσσα σε επίπεδο τέτοιο έτσι ώστε να τη διδάξουν (Huang, 2014· Ng, 2015· Qin & Md Nor, 2018).

Ο Al-Yaseen (2021) στη μελέτη του μεταξύ εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας ανέδειξε τις θετικές στάσεις των εν λόγω εκπαιδευτικών έναντι της διδασκαλίας της αγγλικής στον νηπιαγωγείο. Ο κυριότερος λόγος των θετικών στάσεων ήταν η αναγνώριση της σημασίας των αγγλικών ως μέσω ενδυνάμωσης των παιδιών και εφοδιασμού τους με δεξιότητες διεθνούς επικοινωνίας. Ωστόσο, εκφράστηκε η ανησυχία ότι η εκμάθηση των αγγλικών ενδέχεται να δημιουργήσει

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

προβλήματα όσον αφορά την απόκτηση ικανοτήτων στη μητρική γλώσσα των παιδιών, κυρίως της γραφής.

Η σύγχυση μεταξύ της μητρικής και της ξένης γλώσσας έχει αναδειχθεί ως μια κύρια ανησυχία τόσο των γονέων όσο και των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας. Και οι δυο πλευρές υποστηρίζουν ότι τα παιδιά θα πρέπει πρώτα να μάθουν τη μητρική τους γλώσσα και να αποκτήσουν τη δική τους κοινωνικοπολιτισμική ταυτότητα προ της επαφής τους με μια ξένη γλώσσα (Nafissi & Shafiee, 2020). Ένας ακόμη προβληματισμός που εκφράζεται κυρίως από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας είναι ότι τα παιδιά θα αντιμετωπίσουν δυσκολίες στην εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας καθώς θεωρούν ότι δεν είναι σε θέση να την κατανοήσουν, γεγονός που θα επηρεάσει αρνητικά την αυτοπεποίθησή τους και τη συναισθηματική τους ανάπτυξη (Milton, du Plessis, & van der Heever, 2020).

Ένας παράγοντας που ενισχύει την ανησυχία τόσο των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας όσο και των γονέων αναφορικά με την εκμάθηση των αγγλικών στο νηπιαγωγείο είναι ότι οι παιδαγωγικές μέθοδοι και το διδακτικό υλικό που χρησιμοποιείται δεν συνάδουν με το σύνηθες παιδαγωγικό υλικό, οδηγώντας τόσο στη σύγχυση των παιδιών όσο και στη διατάραξη της καθημερινής ρουτίνας της τάξης. Παρά όμως αυτές τις ανησυχίες, κυρίως οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας αναγνωρίζουν ότι επί ύπαρξης μαθητών άλλου πολιτισμικού υποβάθρου στην τάξη, η διδασκαλία των αγγλικών θα βοηθήσει τόσο στην εκμάθηση της γλώσσας όσο και στην κατανόηση της σημασίας της επικοινωνίας με άτομα των οποίων η μητρική γλώσσα είναι διαφορετική, προάγοντας ταυτόχρονα την κατανόηση άλλων πολιτισμών και την αποδοχή της διαφορετικότητας (Mustafa, Radzi, Masnan, Bacotang, Isa, Isman, & Alias, 2019).

Στη μελέτη του Chu (2014) μεταξύ εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας, αναγνωρίστηκαν τα κυριότερα προβλήματα, τα οποία αφορούσαν το εκπαιδευτικό υλικό, τη διατήρηση της προσοχής των παιδιών αλλά και την απουσία εμπειρίας. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί αγγλικών δεν αισθάνονταν πολύ άνετα ως προς τις ικανότητές τους να χειριστούν παιδιά τόσο μικρής ηλικίας. Ωστόσο,

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

αναγνωρίστηκε το πλεονέκτημα χρήσης τραγουδιών, παιχνιδιών και ιστοριών έναντι της χρήσης βιβλίων, κυρίως λόγω του ότι εγείραν το ενδιαφέρον των παιδιών. Επιπλέον, δηλώθηκε ότι το υλικό που χρησιμοποιήθηκε δεν ήταν επισήμως δομημένο με αποτέλεσμα να αναγκάζονται οι εκπαιδευτικοί να δημιουργούν οι ίδιοι το υλικό κυρίως με τη βοήθεια του διαδικτύου. Ένα ακόμη πρόβλημα που αναγνωρίστηκε ήταν ότι αδυνατούσαν να διατηρήσουν την πειθαρχία και το ενδιαφέρον των παιδιών, ιδιαίτερα όταν οι ίδιοι ένιωθαν ανασφαλείς ως προς τις γνώσεις τους για τη διδασκαλία πολύ μικρών μαθητών. Οι συγγραφείς κατέληξαν στο ότι η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας και ο σχεδιασμός κατάλληλου διδακτικού υλικού είναι πολύ σημαντικές πτυχές για την επιτυχημένη ενσωμάτωση των αγγλικών στο νηπιαγωγείο. Ομοίως, οι Fojkar και Skubic (2017) στη δική τους μελέτη βρήκαν ότι οι εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας δεν είναι πολύ πρόθυμοι να συμμετέχουν στην προσχολική εκπαίδευση κυρίως λόγω του ότι δεν αισθάνονται καταλλήλως εκπαιδευμένοι και καταρτισμένοι για να διδάξουν πολύ μικρούς μαθητές.

Οι Reynolds, Liu, Milosavljeic, Ding και McDonald (2021) στη μελέτη τους μεταξύ 63 εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας ανέδειξαν τις θετικές στάσεις έναντι της ικανότητας των πολύ μικρών μαθητών να κατανοήσουν την αγγλική γλώσσα καθώς θεωρούν ότι σε αυτή την ηλικία τα παιδιά έχουν εξαιρετικές ικανότητες μάθησης και απόκτησης εξαιρετικής φωνητικής επίγνωσης της γλώσσας. Τονίστηκε όμως ότι το διδακτικό υλικό, το οποίο θα πρέπει να βασίζεται στο παιχνίδι, δεν θα πρέπει να σχεδιάζεται βάσει του αναπτυξιακού σταδίου των παιδιών αλλά βάσει των εξατομικευμένων αναγκών τους.

Ωστόσο, αυτό που έχει υποστηριχθεί από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας κυρίως, είναι ότι οι εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας δεν μπορούν να κατανοήσουν ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας μαθαίνουν μέσω του παιχνιδιού και μέσω της επαφής τους με αντικείμενα και ότι το κατά πόσο θα μάθουν κάτι εξαρτάται από τα προσόντα των εκπαιδευτικών, τον αριθμό των παιδιών στην τάξη, τη διάρκεια του μαθήματος, καθώς και από τη δομή και τη μεθοδολογία που υιοθετείται (Haznedar & Uysal, 2010).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Η δουλειά του εκπαιδευτικού είναι να δημιουργήσει μια φιλική ατμόσφαιρα, να προετοιμάσει τις κατάλληλες δραστηριότητες για τα παιδιά προσχολικής ηλικίας λαμβάνοντας υπόψη ότι η σωστή εκπαίδευση των παιδιών αυτής της ηλικίας εξαρτάται από τους εκπαιδευτικούς (Mura & Chinooneka, 2015). Αυτό που διαφαίνεται να υποστηρίζεται τόσο από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας είναι ότι μόνο οι σωστά καταρτισμένοι και έμπειροι εκπαιδευτικοί μπορούν να ενσωματώσουν με επιτυχία τη διδασκαλία μιας ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση, καθώς η οποιαδήποτε δραστηριότητα που λαμβάνει χώρα στο νηπιαγωγείο θα πρέπει να είναι ενδιαφέρουσα και να παρακινεί τα παιδιά να μάθουν μόνα τους. Σε κάθε άλλη περίπτωση θα υπάρχει αρνητική επίπτωση στην κοινωνική, συναισθηματική και γνωστική ανάπτυξη των παιδιών (Khurramovna & Bakhtiyarovna, 2021· Narea, Trevino, Caqueo-Urizar, Miranda, Gutierrez-Riseco, 2022· Αλεξίου και συν., 2023β & γ).

Αυτό που προκύπτει από τις ανωτέρω μελέτες είναι ότι υπάρχει μια θετική στάση έναντι της συμπερίληψης των αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση λόγω του ότι αναγνωρίζεται η σημασία τους στην ολόπλευρη ανάπτυξη των παιδιών. Παρά τις ανησυχίες που σχετίζονται με το εάν η εκμάθηση των αγγλικών θα προκαλέσει σύγχυση στα παιδιά αναφορικά με την εκμάθηση της μητρικής τους γλώσσας, το κυριότερο πρόβλημα που εντοπίζεται είναι η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών ξένων γλωσσών. Έχει υποστηριχθεί ότι όσο πιο μικρά είναι τα παιδιά τόσο πιο εξειδικευμένοι πρέπει να είναι οι εκπαιδευτικοί της ξένης γλώσσας, οι οποίοι θα πρέπει να είναι γνώστες και των δύο γλωσσών προκειμένου να έχουν μιας εις βάθος γνώση και κατανόηση του προγράμματος σπουδών σε αυτή την ηλικία και να γνωρίζουν τις κατάλληλες διδακτικές πρακτικές (Nikolon, & Milhaljevic Djigunovic, 2011· Lauchlan et al, 2012).

Παρά την αυξητική τάση της συμπερίληψης της αγγλικής γλώσσας στην προσχολική αγωγή λόγω της αναγνώρισης των πολλαπλών οφελών της, δεν υπάρχει εκτεταμένη έρευνα αναφορικά με τις στάσεις και τις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας. Η ανάγκη αυτής της διερεύνησης είναι

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

σημαντική προκειμένου να αναγνωριστούν οι ανησυχίες των εκπαιδευτικών και των δύο ειδικοτήτων αλλά και το ποιοι παράγοντες συμβάλλουν στην επιτυχημένη συνεργασία τους έτσι ώστε η εκμάθηση των αγγλικών στην προσχολική ηλικία να αποτελέσει μια ουσιαστική μεταρρύθμιση εναρμονισμένη με τις βασικές αρχές και τους στόχους της προσχολικής εκπαίδευσης.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

ΕΡΕΥΝΗΤΙΚΟ ΜΕΡΟΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Σκοπός

Ο κύριος σκοπός της μελέτης είναι η διερεύνηση των αντιλήψεων και των στάσεων των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας για την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο στην πιλοτική φάση του προγράμματος. Ως επιμέρους στόχοι τίθενται η εκτίμηση του βαθμού συνεργασίας μεταξύ εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας ΠΕ60 και εκπαιδευτικών Αγγλικής ΠΕ06, της ετοιμότητας τόσο των παιδιών όσο και του νηπιαγωγείου ως προς την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία, καθώς και η αναγνώριση των δυσκολιών που προκύπτουν και των αναγκαίων αλλαγών τόσο του προγράμματος εισαγωγής της Αγγλικής στην προσχολική ηλικία όσο και του επιμορφωτικού προγράμματος των εκπαιδευτικών, κατά την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος.

Ερευνητικά ερωτήματα

Βάσει του ανωτέρου σκοπού και στόχων, τα κύρια ερευνητικά ερωτήματα που τίθενται είναι:

- Κατά πόσο η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών επηρεάζει τη δεκτικότητά τους ως προς την εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση;
- Ποιες είναι οι αντιλήψεις τους ως προς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία;
- Πόσο εύκολη ή δύσκολη είναι η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και Αγγλικής γλώσσας;
- Ποιες είναι οι δυσκολίες και/ή οι ελλείψεις εφαρμογής του προγράμματος εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση αλλά και του επιμορφωτικού προγράμματος των εκπαιδευτικών;
- Ποιοι παράγοντες επιδρούν θετικά ή αρνητικά στις στάσεις και στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας για το πρόγραμμα ενσωμάτωσης της Αγγλικής στην προσχολική εκπαίδευση;

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Μεθοδολογία

Μετά την σχετική βιβλιογραφική ανασκόπηση για την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο συντάχθηκε ένα ερωτηματολόγιο το οποίο συμπεριελάμβανε δύο ενότητες. Η πρώτη αφορά τα δημογραφικά και επαγγελματικά χαρακτηριστικά του δείγματος και πιο συγκεκριμένα συμπεριλαμβάνει το φύλο, την ηλικία, τα έτη προϋπηρεσίας στην εκπαίδευση, τη βαθμίδα εκπαίδευσης καθώς και την ειδικότητα. Η ενότητα αυτή συμπεριλαμβάνει και ένα ερώτημα σχετικά με την παρακολούθηση επιμόρφωση κατά την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση.

Η δεύτερη ενότητα συμπεριλαμβάνει 14 ερωτήματα εκ των οποίων τα 10 είναι 5βαθμης κλίμακας Likert με δυνατότητα απάντησης από το «Καθόλου» έως το «Πάρα πολύ», ενώ τα υπόλοιπα τέσσερα έχουν δυνατότητα απάντησης «Ναι» ή «Όχι». Για 6 ερωτήματα ζητούνται διευκρινήσεις για την δοσμένη απάντηση, δηλαδή αποτελούν ερωτήματα ανοικτού τύπου, προκειμένου να διερευνηθούν εις βάθος οι αντιλήψεις και οι στάσεις των εκπαιδευτικών ως προς ορισμένες πτυχές του υπό μελέτη ζητήματος που αφορούν το βαθμό δυσκολίας των μαθητών κατά τη διάρκεια διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας, το βαθμό στον οποίο οι μαθητές απόλαυσαν τη διαδικασία, τις δυσκολίες που οι ίδιοι οι εκπαιδευτικοί αντιμετώπισαν, καθώς και την αναγνώριση των τυχόν ελλείψεων αλλά και των αλλαγών που θα μπορούσαν να βοηθήσουν ως προς την αποτελεσματικότητα του προγράμματος. Οι συγκεκριμένες διευκρινήσεις ομαδοποιούνται προκειμένου να αναγνωριστούν τα κοινά αλλά και τα διαφορετικά σημεία των στάσεων και των αντιλήψεων των συμμετεχόντων.

Το ερωτηματολόγιο συμπληρώθηκε ηλεκτρονικά μέσω της Google Form και οι συμμετέχοντες προσεγγίστηκαν μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου. Ενημερώθηκαν για τους σκοπούς της μελέτης και διαβεβαιώθηκαν ότι τα προσωπικά τους δεδομένα δεν θα δημοσιευθούν σε κανένα έντυπο ή ηλεκτρονικό μέσο και πως μπορούν να άρουν τη συγκατάθεσή τους οποιαδήποτε στιγμή χωρίς την υποχρέωση να

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

αιτιολογήσουν την απόφαση τους αυτή. Τα δεδομένα μετά τη συλλογή τους κωδικοποιήθηκαν και αποκλειστική πρόσβαση σε αυτά έχει μόνο η ερευνήτρια.

Όσον αφορά στο δείγμα, τα κριτήρια ένταξης των συμμετεχόντων ήταν:

- Εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας ΠΕ60
- Εκπαιδευτικοί Αγγλικής ΠΕ06

Τα κριτήρια αποκλεισμού αφορούσαν:

- Εκπαιδευτικούς χωρίς εκπαιδευτική εμπειρία

Αρχικά προσεγγίστηκαν 100 εκπαιδευτικοί εκ των οποίων αποκλείστηκαν οι 19 διότι δεν πληρούσαν τα κριτήρια ένταξης. Εκ των 81 υπόλοιπων υποψήφιων συμμετεχόντων οι 19 αρνήθηκαν να συμμετάσχουν και ως εκ τούτου το τελικό δείγμα της μελέτης ανήλθε στους 62 εκπαιδευτικούς. Παρά το γεγονός ότι οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας και Αγγλικών στην πιλοτική εφαρμογή της εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο ήταν υποχρεωμένοι να έχουν συμμετάσχει στο σχετικό επιμορφωτικό πρόγραμμα, στην παρούσα μελέτη συμπεριλήφθηκαν και εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας που δεν είχαν συμμετάσχει στη σχετική επιμόρφωση. Ο λόγος αυτής της επιλογής ήταν να ληφθούν υπόψη οι απόψεις τους εν όψει της μεταγενέστερης υποχρεωτικής διδασκαλίας των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο, έτσι ώστε να μπορέσει να γίνει σύγκριση με μελλοντικές μελέτες προκειμένου να διερευνηθεί το κατά πόσο οι απόψεις τους διαφοροποιήθηκαν μετά τη συμμετοχή τους στο σχετικό επιμορφωτικό πρόγραμμα.

Κατά τη διάρκεια της μελέτης τηρήθηκαν όλοι οι κανόνες ηθικής και δεοντολογίας που διέπουν τις επιστημονικές έρευνες. Πιο συγκεκριμένα, οι συμμετέχοντες έδωσαν την πληροφορημένη συγκατάθεσή τους και ενημερώθηκαν ότι μπορούν να αποσυρθούν από τη μελέτη όποτε αυτοί το θελήσουν χωρίς να παρέχουν ουδεμία αιτιολόγηση. Επιπλέον, ενημερώθηκαν για τη διασφάλιση του απορρήτου των προσωπικών τους δεδομένων, τα οποία κωδικοποιήθηκαν, δεν θα δημοσιευθούν σε κανένα έντυπο ή ηλεκτρονικό μέσο και πρόσβαση σε αυτά έχει μόνο η ερευνήτρια.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Στατιστική ανάλυση

Μετά τη συλλογή των δεδομένων διενεργήθηκε περιγραφική και επαγωγική ανάλυση. Οι ποιοτικές μεταβλητές παρουσιάζονται με την απόλυτη (v) και σχετική τους συχνότητα (%), ενώ οι ποσοτικές μεταβλητές με τις μέσες τιμές (Μ.Τ.) και τις τυπικές τους αποκλίσεις (Τ.Α.), ενώ στην περίπτωση που δεν κατανέμονταν κανονικά, σύμφωνα με τον έλεγχο Kolmogorov-Smirnov, χρησιμοποιήθηκαν επιπλέον οι διάμεσοι και τα ενδοτεταρτημοριακά τους εύρη.

Για τη σύγκριση ποιοτικών μεταβλητών μεταξύ τους χρησιμοποιήθηκε το χ^2 και το Fisher's exact test. Για τη σύγκριση ποιοτικών μεταβλητών δύο τιμών με ποσοτικές μεταβλητές χρησιμοποιήθηκε το independent t-test επί κανονικής κατανομής ή το μη παραμετρικό κριτήριο Mann Whitney επί μη κανονικής κατανομής. Για τη σύγκριση ποιοτικών μεταβλητών άνω των 2 τιμών με ποσοτικές μεταβλητές χρησιμοποιήθηκε το One-Way ANOVA επί κανονικής κατανομής ή ο μη παραμετρικός έλεγχος Kruskal-Wallis.

Για τη συσχέτιση των μεταβλητών χρησιμοποιήθηκε το κριτήριο Pearson's (r) ή Spearman (ρ) ανάλογα με το εάν οι μεταβλητές κατανέμονταν κανονικά ή όχι.

Οι έλεγχοι ήταν αμφίπλευροι και η στατιστική σημαντικότητα τέθηκε στο $<0,05$. Η ανάλυση των δεδομένων διενεργήθηκε με τη χρήση του στατιστικού πακέτου SPSSv.25.

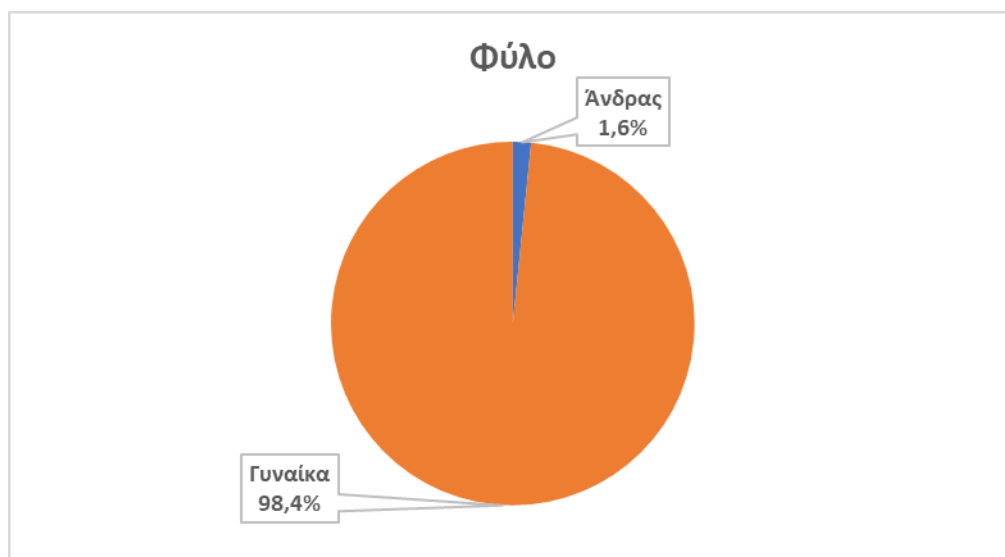
Αποτελέσματα

Δημογραφικά & Επαγγελματικά Χαρακτηριστικά

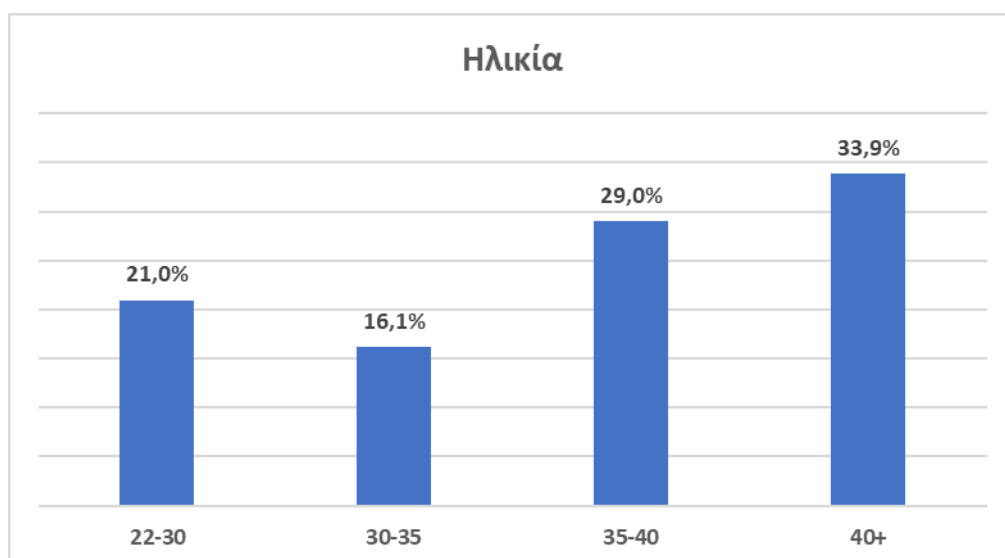
Η συντριπτική πλειοψηφία των συμμετεχόντων ήταν γυναίκες ($v=61$, 98,4%) με τους περισσότερους συμμετέχοντες να είναι άνω των 40 ετών ($v=21$, 33,9%) (Γραφήματα 1 & 2). Όσον αφορά στα έτη προϋπηρεσίας στην εκπαίδευση το 30,6% ($v=19$) των συμμετεχόντων δίδασκαν για λιγότερο από 5 έτη, ενώ σε ίδιο ποσοστό 22,6% ($v=14$) τα έτη προϋπηρεσίας ανήλθαν μεταξύ των 5-10 ετών και 10-15 ετών (Γράφημα 3).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

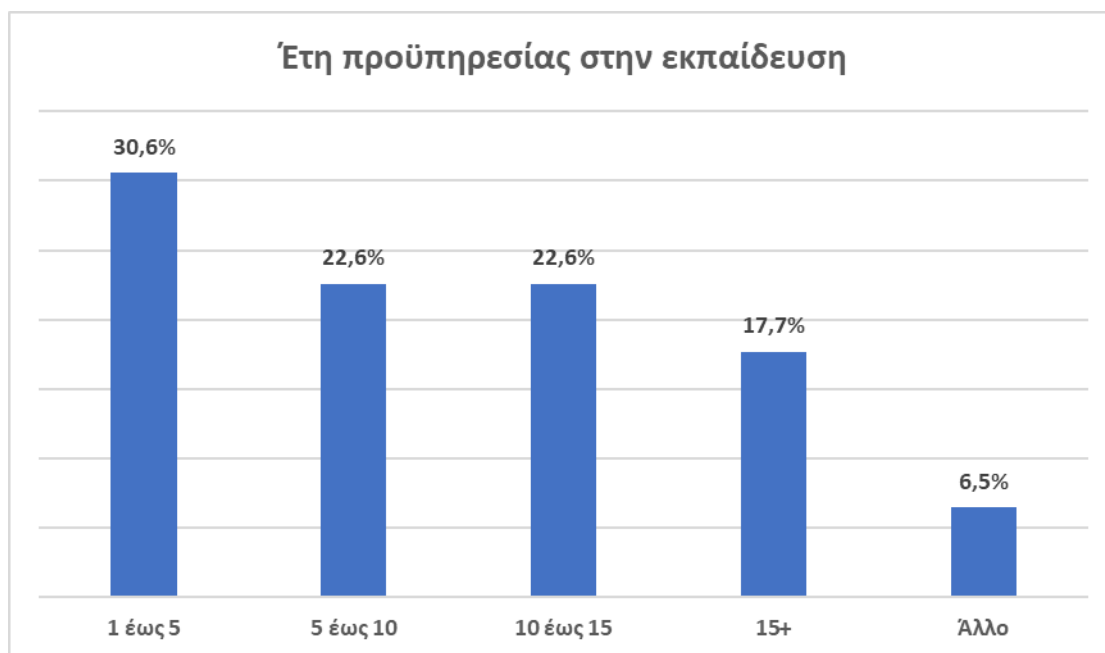

Γράφημα 1 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το φύλο

Γράφημα 2 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την ηλικία

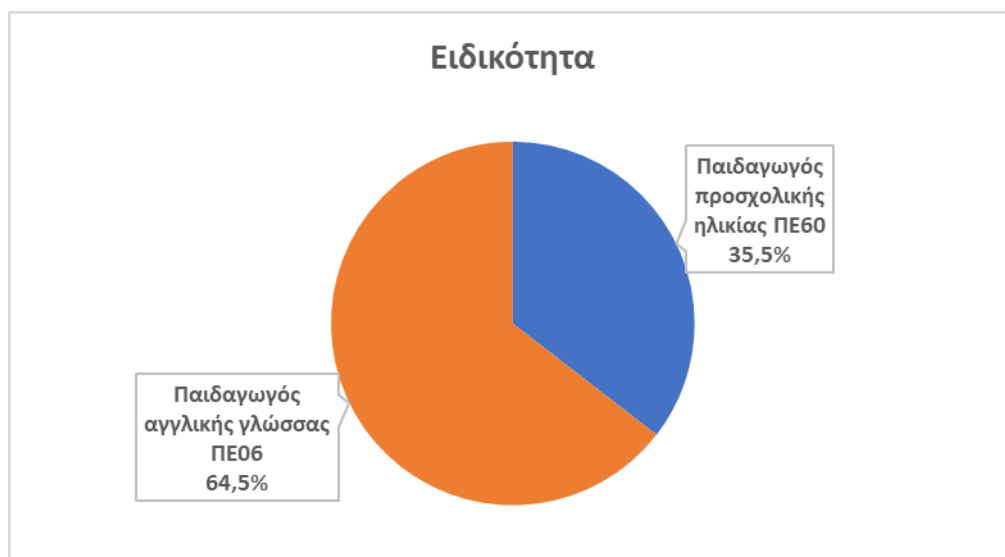
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

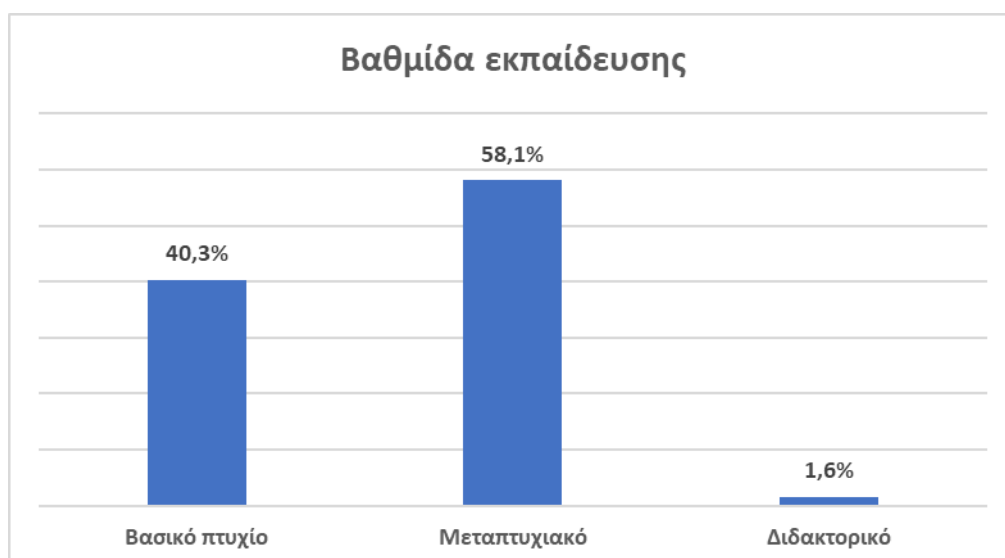
Γράφημα 3 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με τα έτη προϋπηρεσίας

Οι 40 (64,5%) εκ των 62 συμμετεχόντων ήταν εκπαιδευτικοί Αγγλικής γλώσσας ΠΕ06 και επί του συνόλου το 58,1% (v= 36) κατείχε μεταπτυχιακό τίτλο σπουδών ενώ το 40,3% (v=25) είχε μόνο το βασικό πτυχίο. Το 69,4% (v=43) είχε παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση σχετικά με το πρόγραμμα εισαγωγής της Αγγλικής στην προσχολική εκπαίδευση (Γραφήματα 4-6).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

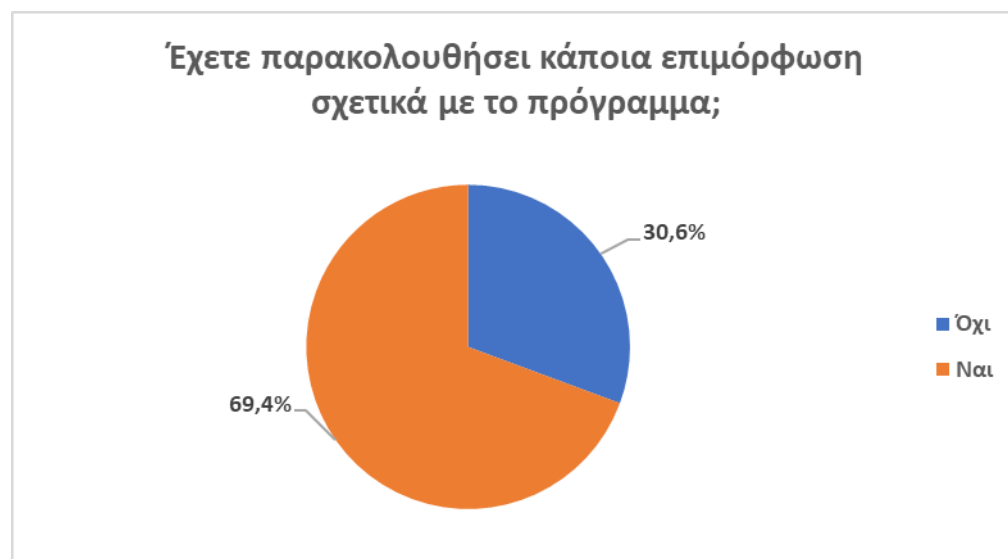

Γράφημα 4 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την ειδικότητα

Γράφημα 5 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με τη βαθμίδα εκπαίδευσης

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Γράφημα 6 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την παρακολούθηση κάποιας επιμόρφωσης σχετικά με το πρόγραμμα

Όπως παρουσιάζεται στον Πίνακα 1, δεν βρέθηκε στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και Αγγλικής γλώσσας όσον αφορά τα δημογραφικά και επαγγελματικά τους χαρακτηριστικά.

Πίνακας 1

Αποτελέσματα Σύγκρισης Ειδικότητας με Δημογραφικά και Επαγγελματικά Χαρακτηριστικά (n=62)

		Εκπαιδευτικός		p
		Προσχολικής ηλικίας ΠΕ60 n (%)	Αγγλικής Γλώσσας ΠΕ06 n (%)	
Φύλο	Άνδρας	0 (0,0)	1 (2,5)	0,645
	Γυναίκα	22 (100,0)	39 (97,5)	
Ηλικία	22-30	3 (13,6)	10 (25,0)	0,086
	30-35	7 (31,8)	3 (7,5)	
	35-40	5 (22,7)	13 (32,5)	
	40+	7 (31,8)	14(35,0)	
Έτη προϋπηρεσίας στην εκπαίδευση	0-5	6 (37,3)	13 (32,5)	0,663
	5-10	7 (31,8)	7 (17,5)	
	10-15	4 (18,2)	10 (25,0)	

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Βαθμίδα εκπαίδευσης	15+	3 (13,6)	8 (20,0)	0,756
	Άλλο	2 (9,1)	2 (5,0)	
Παρακολούθηση κάποιας επιμόρφωσης σχετικά με το πρόγραμμα εισαγωγής αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση	Βασικό πτυχίο	9 (40,9)	16 (40,0)	0,551
	Μεταπτυχιακό	13 (59,1)	23 (57,5)	
	Διδακτορικό	0 (0,0)	1 (2,5)	
	Όχι	7 (31,8)	12 (30,0)	
	Ναι	15 (68,2)	17 (70,0)	

Αντιλήψεις και Στάσεις ως προς τα Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Εισαγωγής της Ξένης Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση

Βάσει του ερευνητικού ερωτήματος σχετικά με το ποιες είναι οι αντιλήψεις των εκπαιδευτικών ως προς τα πλεονεκτήματα και τα μειονεκτήματα της εισαγωγής της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολικής ηλικία, βρέθηκε το μεγαλύτερο ποσοστό του δείγματος θεωρεί την εισαγωγή της ξένης γλώσσας σε αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευσης είτε πολύ σημαντική ($n=17,27,4\%$) είτε πάρα πολύ σημαντική ($n=24,38,7\%$). Ωστόσο, το $32,3\%$ ($n=20$) θεωρεί ότι τα παιδιά είναι μετρίως έτοιμα για την ξένη γλώσσα ενώ το $22,6\%$ ($n=14$) θεωρεί ότι τα παιδιά είναι έτοιμα σε πάρα πολύ μεγάλο βαθμό. Αντίθετο με την άποψη ότι η διδασκαλία της ξένης γλώσσας ενδέχεται να επιφέρει σύγχυση στο παιδί είναι το $43,5\%$ ($n=27$), αλλά όσον αφορά στην ετοιμότητα του νηπιαγωγείου στην Ελλάδα να ανταπεξέλθει στην διδασκαλία της ξένης γλώσσας παρατηρείται μια διακύμανση στις αντιλήψεις των συμμετεχόντων καθώς ενώ το 50% ($n=31$) θεωρεί ότι το νηπιαγωγείο είτε δεν είναι καθόλου έτοιμο ή είναι έτοιμο σε μικρό βαθμό, το $46,8\%$ ($n=29$) θεωρεί ότι η ετοιμότητα αυτή είτε είναι μέτρια ή πολλή. Το $57,1\%$ ($n=36$) θεωρεί ότι οι μαθητές κατά τη διάρκεια της διδασκαλίας δεν δυσκολεύτηκαν καθόλου με το $46,8\%$ ($n=29$) να δηλώνει ότι οι μαθητές απόλαυσαν πολύ την διαδικασία (Πίνακας 2).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 2

Περιγραφικά Αποτελέσματα Αντιλήψεων και Στάσεων ως προς τα Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Εισαγωγής της Ξένης Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
	n (%)				
Πόσο σημαντική θεωρείται πως είναι η εισαγωγή της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία;	5 (8,1)	4 (6,5)	12 (19,4)	17 (27,4)	24 (38,7)
Κατά πόσο θεωρείτε ότι πως τα παιδιά είναι έτοιμα για την ξένη γλώσσα;	4 (6,5)	8 (12,9)	20 (32,3)	12 (19,4)	14 (22,6)
Κατά πόσο θεωρείτε ότι η διδασκαλία της ξένης γλώσσας ενδέχεται να επιφέρει σύγχυση στο παιδί;	27 (43,5)	21 (33,9)	10 (16,1)	1 (1,6)	3 (4,8)
Κατά πόσο θεωρείτε ότι το νηπιαγωγείο στην Ελλάδα είναι έτοιμο για να ανταπεξέλθει στην διδασκαλία της ξένης γλώσσας;	13 (21,0)	18 (29,0)	15 (24,2)	14 (22,6)	2 (3,2)
Θεωρείτε πως οι μαθητές δυσκολεύτηκαν κατά τη διάρκεια διδασκαλίας;	36 (57,1)	14 (22,6)	8 (12,9)	4 (6,5)	0 (0,0)
Κατά πόσο θεωρείται ότι οι μαθητές απόλαυσαν την διαδικασία;	1 (1,6)	2 (3,2)	18 (29,0)	29 (46,8)	12 (19,4)

Τα ερωτήματα που αφορούσαν το κατά πόσο οι μαθητές προσχολικής ηλικίας είναι έτοιμα για την ξένη γλώσσα, το κατά πόσο δυσκολεύτηκαν κατά τη διάρκεια διδασκαλίας και το κατά πόσο απόλαυσαν τη διαδικασία εκτός από κλειστού τύπου ερωτήματα, αποτέλεσαν και ανοικτού τύπου ερωτήματα, προκειμένου οι συμμετέχοντες να μπορούν να τεκμηριώσουν την απάντησή τους. Οι διευκρινήσεις των συμμετεχόντων που τεκμηριώσαν την απάντησή τους σε αυτά τα ερωτήματα ομαδοποιήθηκαν προκειμένου να εντοπισθούν οι θετικές και οι αρνητικές αντιλήψεις

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

τους. Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά στο βαθμό ετοιμότητας των παιδιών για την ξένη γλώσσα, διευκρινήσεις δόθηκαν από τους 22 συμμετέχοντες.

Οι κυριότεροι λόγοι που προτάθηκαν για την ετοιμότητα των παιδιών για την ξένη γλώσσα συμπεριελάμβαναν την έκθεσή τους από μικρή ηλικία στην Αγγλική γλώσσα μέσω της τηλεόρασης και των ψηφιακών μέσων και λόγω του ότι εκτίθενται σε αυτή συνεχώς, είναι έτοιμα ανάλογα όμως με το αναπτυξιακό τους επίπεδο, να τη διδαχθούν, εφόσον υπάρχει σωστή προετοιμασία από τις εμπλεκόμενες ειδικότητες, οι οποίες χρησιμοποιούν κατά κύριο λόγο το παιχνίδι, μπορούν να προάγουν την ικανότητα των παιδιών να μάθουν όσες γλώσσες τους μιλούν οι ενήλικες. Από την άλλη πλευρά, ωστόσο, υποστηρίχθηκε ότι τα παιδιά προσχολικής ηλικίας εμφανίζουν συχνά γλωσσικές διαταραχές και δεν είναι σε θέση να χρησιμοποιήσουν σωστά τη μητρική τους γλώσσα και σε συνδυασμό με το ότι δεν έχουν κατακτήσει άλλες δεξιότητες, δεν είναι έτοιμα τουλάχιστον σε ικανοποιητικό βαθμό να διδαχθούν μια ξένη γλώσσα. Οι θετικοί λόγοι ήταν περισσότεροι των λόγων που προτάθηκαν για την τεκμηρίωση της απουσίας ετοιμότητας των παιδιών για την ξένη γλώσσα στην προσχολική ηλικία (Πίνακας 3).

Πίνακας 3

Λόγοι ετοιμότητας και απουσίας ετοιμότητας των παιδιών για την ξένη γλώσσα

<i>Λόγοι ετοιμότητας των παιδιών</i>	<i>Λόγοι απουσίας ετοιμότητας των παιδιών</i>
Διδασκαλία υπό τη μορφή παιχνιδιού & μουσικοκινητικής διδασκαλίας ανάλογα το αναπτυξιακό τους επίπεδο	Αδυναμία αυτοεξυπηρέτησης και χρήσης της μητρικής τους γλώσσας
Σωστή προετοιμασία από τις εμπλεκόμενες ειδικότητες	Εμφάνιση γλωσσικών διαταραχών
Ικανότητα των παιδιών να μάθουν να μιλάνε όσες γλώσσες τους μιλούν οι ενήλικες	Απουσία κατάκτησης άλλων δεξιοτήτων
Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι ήδη εκτεθειμένα στη γλώσσα, μέσω της τηλεόρασης και του διαδικτύου και μέσω τραγουδιών και ως εκ τούτου γνωρίζουν πολλά, αλλά η διδασκαλία θα πρέπει να είναι μόνο σε	Προέχει η εκμάθηση της ελληνικής γλώσσας

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

προφορικό επίπεδο	
Σταδιακά συνηθίζουν την ξένη γλώσσα λόγω του ότι τη βλέπουν και την ακούν παντού	Δεν είναι όλα τα παιδιά έτοιμα
Λόγω των πολλών ερεθισμάτων έχουν αναπτύξει την αντίληψή τους και τα παιδιά πλέον είναι πιο έξυπνα συγκριτικά με παλαιότερες δεκαετίες	

Συνεχίζοντας με τις δυσκολίες που θεωρούν οι εκπαιδευτικοί ότι αντιμετώπισαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια διδασκαλίας της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία, οι απαντήσεις των 38 συμμετεχόντων ομαδοποιήθηκαν στους λόγους απουσίας δυσκολίας και στους λόγους για τους οποίους τα παιδιά αντιμετώπισαν δυσκολίες. Μεταξύ των λόγων για τους οποίους τα παιδιά δυσκολεύτηκαν κατά τη διάρκεια διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας αναφέρθηκε η απουσία ενδιαφέροντος ή η δυσκολία διατήρησης του ενδιαφέροντος αλλά και της συγκέντρωσης των παιδιών λόγω κόπωσης από προηγούμενες δραστηριότητες. Επιπλέον δυσκολίες που αναφέρθηκαν ήταν ότι η διδασκαλία ήταν αποσπασματική και άνευ παιδαγωγικού πλαισίου, υπήρχε αδυναμία αφομοίωσης και σύγχυση με τη μητρική γλώσσα, οι δυσκολίες στην οποία αναγνωρίστηκαν ως ανασταλτικός παράγοντας. Εκτός αυτών, η παρέμβαση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας αλλά και η συνεχής ομιλία των εκπαιδευτικών στα Αγγλικά αναγνωρίστηκαν μεταξύ των κυριότερων δυσκολιών. Ωστόσο, η βιωματική και παιγνιώδης φύση του μαθήματος σε συνδυασμό με την ήδη μεγάλη έκθεση των παιδιών στην Αγγλική γλώσσα αλλά και την ικανότητα των παιδιών να μαθαίνουν με τον ίδιο τρόπο την ξένη γλώσσα όπως τη μητρική τους, αποτέλεσαν του κύριους λόγους απουσίας δυσκολίας εκμάθησής της (Πίνακας 4).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 4

Λόγοι Απουσίας και Ύπαρξης Δυσκολίας των Μαθητών κατά τη διάρκεια Διδασκαλίας τη Ξένης Γλώσσας

<i>Λόγοι απουσίας δυσκολίας</i>	<i>Λόγοι δυσκολίας</i>
Βιωματικό μάθημα, απουσία ιδιαίτερης προσπάθειας συμμετοχής, χρήση παιχνιδιών και τραγουδιών	Απουσία ενδιαφέροντος και/ή δυσκολία διατήρησης ενδιαφέροντος και συγκέντρωσης λόγω κόπωσης από προηγούμενη δραστηριότητα, αδυναμία κατανόησης των δραστηριοτήτων
Προηγούμενη εξοικείωση με τη γλώσσα μέσω τηλεόρασης και ηλεκτρονικών μέσων	Συνεχής ομιλία του/της εκπαιδευτικού στα Αγγλικά και απουσία παιδαγωγικής τους εκπαίδευσης
Ικανότητα μάθησης της Αγγλικής με τον ίδιο τρόπο μάθησης της μητρικής	Άγνωστη εμπειρία, αδυναμία αφομοίωσης λέξεων, ανάγκη συχνής επανάληψης, αποσπασματική γνώση, διστακτικότητα ομιλίας στα αγγλικά
Η Αγγλική γλώσσα αποτελεί μέρος της καθημερινότητας των παιδιών	Ύπαρξη δυσκολιών στη μητρική γλώσσα, σύγχυση μεταξύ μητρικής και Αγγλικής γλώσσας Παρέμβαση εκπαιδευτικών προσχολική ηλικίας Απουσία παιδιών για μεγάλα χρονικά διαστήματα

Συνεχίζοντας με τους παράγοντες που συνέβαλαν στο να απολαύσουν τα παιδιά τη διαδικασία της διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας, η πλειοψηφία των 44 εκπαιδευτικών που παρείχαν διευκρινήσεις τόνισε το ότι η ίδια η διαδικασία ήταν καινούργια και συνεπώς αύξησε το ενδιαφέρον, αλλά η χρήση τραγουδιών, βίντεο, χορού και ο διαδραστικός και βιωματικός χαρακτήρας της διδασκαλίας συνέβαλαν στην απόλαυση της διαδικασίας από τα παιδιά. Ο μόνος παράγοντας που αναγνωρίστηκε ως ανασταλτικός ήταν η απουσία επαρκούς κατάρτισης των Εκπαιδευτικών Αγγλικής Γλώσσας για τη διδασκαλία σε τόσο μικρές ηλικίες (Πίνακας 5).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 5

Παράγοντες που Συνέβαλαν στην Απόλαυση ή Απουσία Αυτής των Μαθητών κατά τη Διαδικασία Διδασκαλίας της Ξένης Γλώσσας

<i>Παράγοντες απόλαυσης διαδικασίας</i>	<i>Παράγοντες απουσίας απόλαυσης διαδικασίας</i>
<i>Παιγνιώδης μορφή διδασκαλίας, χρήση βίντεο, τραγουδιών και χορού</i>	<i>Απουσία επαρκούς κατάρτισης των Εκπαιδευτικών Αγγλικής σε τόσο μικρές ηλικίας</i>
<i>Πρόκληση ενδιαφέροντος λόγω του ότι η διδασκαλία της Αγγλικής ήταν κάτι καινούργιο για τα παιδιά</i>	

Στατιστικά σημαντική διαφορά μεταξύ των δύο ειδικοτήτων βρέθηκε όσον αφορά στη σημαντικότητα της εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία ($p=0,005$). Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί Αγγλικής γλώσσας θεωρούσαν σε μεγαλύτερο βαθμό σημαντική την εισαγωγή της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία συγκριτικά με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας, οι οποίοι, με στατιστικά σημαντική διαφορά ($p=0,003$) θεωρούσαν ότι η διδασκαλία της ξένης γλώσσας ενδέχεται να επιφέρει σύγχυση στο παιδί σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τους εκπαιδευτικούς της Αγγλικής (Πίνακας 6).

Πίνακας 6

Συγκριτικά Αποτελέσματα Μεταξύ Ειδικότητας και Αντιλήψεων και Στάσεων ως προς τα Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Εισαγωγής της Ξένης Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση

	<i>M.T.±T.A.</i>	<i>Διάμεσος (ενδ.εύρη)</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>p</i>
<i>Πόσο σημαντική θεωρείτε πως είναι η εισαγωγή της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία; Εκπαιδευτικός προσχολικής</i>	3,2±1,2	3,5(2,7-4,0)	255,500	-	0,005

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ηλικίας ΠΕ60 Εκπαιδευτικός Αγγλικής γλώσσας ΠΕ06	4,1±1,1	5,0 (3,2-5,0)	2,840		
Κατά πόσο θεωρείτε ότι η διδασκαλία της ξένης γλώσσας ενδέχεται να επιφέρει σύγχυση στο παιδί;					
Εκπαιδευτικός προσχολικής ηλικίας ΠΕ60	2,4±1,4	2,0 (2,0-3,0)	248,500	-	0,003
Εκπαιδευτικός Αγγλικής γλώσσας ΠΕ06	1,6±0,8	1,0 (1,0-2,0)		3,013	

Κατά τη συσχέτιση των αντιλήψεων και των στάσεων των εκπαιδευτικών αναφορικά με την εισαγωγή της ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση, αναδείχθηκαν σημαντικές θετικές και αρνητικές συσχετίσεις. Πιο συγκεκριμένα, όσο πιο πολύ θεωρούσαν τα παιδιά αλλά και το νηπιαγωγείο έτοιμα για την ξένη γλώσσα τόσο πιο σημαντική θεωρούσαν την εισαγωγή της στην προσχολική ηλικία ($p < 0,01$). Θετική συσχέτιση βρέθηκε και μεταξύ της σημαντικότητας της εισαγωγής της ξένης γλώσσας και το βαθμό στον οποίο τα παιδιά απόλαυσαν τη διαδικασία ($p < 0,01$), ενώ αρνητική συσχέτιση βρέθηκε μεταξύ του βαθμού σημαντικότητας εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία με την πρόκληση σύγχυσης στα παιδιά ($p < 0,01$). Πιο συγκεκριμένα, όσο πιο σημαντική θεωρούσαν την εισαγωγή της ξένης γλώσσας σε αυτή τη βαθμίδα εκπαίδευση τόσο πιο λίγο θεωρούσαν ότι αυτή η εισαγωγή ενδέχεται να προκαλέσει σύγχυση στα παιδιά. Η ετοιμότητα των παιδιών για την ξένη γλώσσα συσχετίστηκε θετικά με την ετοιμότητα του νηπιαγωγείου ($p < 0,01$), με τις δύο αυτές αντιλήψεις να συσχετίζονται αρνητικά με το ενδεχόμενο πρόκλησης σύγχυσης στο παιδί ($p < 0,05$) και θετικά με το βαθμό απόλαυσης των παιδιών ($p < 0,05$ & $< 0,01$ αντίστοιχα). Επιπλέον, βρέθηκε ότι όσο πιο έτοιμο θεωρείται ότι είναι το νηπιαγωγείο για τη διδασκαλία της ξένης γλώσσας, τόσο πιο λίγες είναι οι δυσκολίες που αντιμετώπισαν τα παιδιά κατά τη διάρκεια διδασκαλίας ($p < 0,05$), οι οποίες με τη σειρά τους συσχετίστηκαν θετικά με το ενδεχόμενο σύγχυσης κατά τη διδασκαλία ($p < 0,01$) (Πίνακας 7).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 7

Συσχέτιση Αντιλήψεων και Στάσεων ως προς τα Πλεονεκτήματα και τα Μειονεκτήματα Εισαγωγής της Αγγλικής Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση

		Σημαντικότητα εισαγωγής ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία	Ετοιμότητα παιδιών για την ξένη γλώσσα	Σύγχυση του παιδιού	Ετοιμότητα νηπιαγωγείου στην Ελλάδα για τη διδασκαλία ξένης γλώσσας	Δυσκολία μαθητών κατά τη διάρκεια διδασκαλίας	Κατά πόσο οι μαθητές απόλαυσαν τη διαδικασία
Σημαντικότητα εισαγωγής ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία	C.C.	0,544**		- 0,452**	0,413**	-0,172	0,489**
	p	0,000		0,000	0,001	0,182	0,000
	n	62		62	62	62	62
Ετοιμότητα παιδιών για την ξένη γλώσσα	C.C.	0,544**		-0,315*	0,381**	-0,182	0,281*
	p	0,000		0,013	0,002	0,157	0,027
	n	62		62	62	62	62
Σύγχυση του παιδιού	C.C.	-0,452**	-0,315*		-0,269*	0,385**	-0,205
	p	0,000	0,013		0,035	0,002	0,109
	n	62	62		62	62	62
Ετοιμότητα νηπιαγωγείου στην Ελλάδα για τη διδασκαλία ξένης γλώσσας	C.C.	0,413**	0,381**	-0,269*		-0,310*	0,328**
	p	0,001	0,002	0,035		0,014	0,009
	n	62	62	62		62	62
Δυσκολία μαθητών κατά τη διάρκεια διδασκαλίας	C.C.	-0,172	-0,182	0,385**	-0,310*		-0,213
	p	0,182	0,157	0,002	0,014		0,097
	n	62	62	62	62		62
Κατά πόσο οι μαθητές απόλαυσαν τη διαδικασία	C.C.	0,489**	0,281*	-0,205	0,328*	-0,213	
	p	0,000	0,27	0,109	0,009	0,097	
	n	62	62	62	62	62	

*C.C. = Συντελεστής συσχέτισης (spearman rho), *Στατιστική σημαντικότητα στο επίπεδο 0,05, ** Στατιστική σημαντικότητα στο επίπεδο 0,01*

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Όσον αφορά στο ερευνητικό ερώτημα για τους παράγοντες που επιδρούν θετικά ή αρνητικά στις στάσεις και στις αντιλήψεις των εκπαιδευτικών για το πρόγραμμα, η ειδικότητα αναδείχθηκε ως προβλεπτικός παράγοντας για ορισμένες αντιλήψεις και στάσεις για την εισαγωγή της ξένης γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση, με τους εκπαιδευτικούς Αγγλικής εκπαίδευσης να θεωρούν ότι η εισαγωγή της ξένης γλώσσας είναι περισσότερο σημαντική, δεν προκαλεί σύγχυση και δυσκολίες στα παιδιά για τη διάρκεια διδασκαλίας και ότι οι μαθητές απολαμβάνουν σε μεγαλύτερο βαθμό τη διαδικασία (Πίνακας 8).

Πίνακας 8

Πίνακας Ιεραρχικής Παλινδρόμησης με Εξαρτημένες Μεταβλητές τις Αντιλήψεις και τις Στάσεις για τα Πλεονεκτήματα και Μειονεκτήματα Εισαγωγής της Αγγλικής Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση (n=62)

<i>Εξαρτημένες μεταβλητές</i>	<i>Προβλεπτική μεταβλητή</i>	<i>R²</i>	<i>Προσαρμοσμένο R²</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>β</i>
Σημασία εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία	Ειδικότητα	0,108	0,094	0,852	0,315	0,329*
Σύγχυση παιδιών		0,129	0,115	- 0,784	0,263	-0,360**
Δυσκολία μαθητών κατά τη διάρκεια διδασκαλίας		0,066	0,051	- 0,500	0,242	-0,257*
Κατά πόσο οι μαθητές απόλαυσαν τη διαδικασία		0,065	0,049	0,450	0,220	0,255*

**p<0,05, **p<0,01*

Ο μόνος προβλεπτικός παράγοντας για τη σημασία της εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία βρέθηκε να είναι η συμμετοχή σε σχετικό επιμορφωτικό πρόγραμμα με αυτούς που συμμετείχαν σε τέτοιο πρόγραμμα να θεωρούν την εισαγωγή της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία περισσότερο σημαντική (Πίνακας 9).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 9

Πίνακας Ιεραρχικής Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή τη Σημασία Εισαγωγής Ξένης Γλώσσας στην Προσχολική Ηλικία (n=62)

<i>Εξαρτημένη μεταβλητή</i>	<i>Προβλεπτική μεταβλητή</i>	<i>R²</i>	<i>Προσαρμοσμένο R²</i>	<i>B</i>	<i>SE B</i>	<i>β</i>
Σημασία εισαγωγής της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία	Παρακολούθηση επιμόρφωσης	0,074	0,059	0,731	0,334	0,272**

**p<0,05, **p<0,01*

Βαθμός Συνεργασίας μεταξύ Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας και Αγγλικής Γλώσσας

Όσον αφορά στο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με το κατά πόσο εύκολη ή δύσκολη είναι η συνεργασία μεταξύ των εκπαιδευτικών των δύο ειδικοτήτων, το 37,1% (n=23) θεωρεί ότι αυτή η συνεργασία ήταν μέτρια, η οποία διευκολύνθηκε σε μέτριο βαθμό από το πρόγραμμα επιμόρφωσης (n=23, 37,1%), με σημαντικό ποσοστό των συμμετεχόντων (24,2%, n=15), να υποστηρίζει ότι τα προγράμματα αυτά δεν διευκόλυναν τη συνεργασία καθόλου. Σε αντίθεση, το 29,0% (n=18) και το 21,0% (n=13) δήλωσε ότι η διεύθυνση του σχολείου βοήθησε πολύ και πάρα πολύ αντίστοιχα στη διεξαγωγή και τις ανάγκες του μαθήματος (Πίνακας 10).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

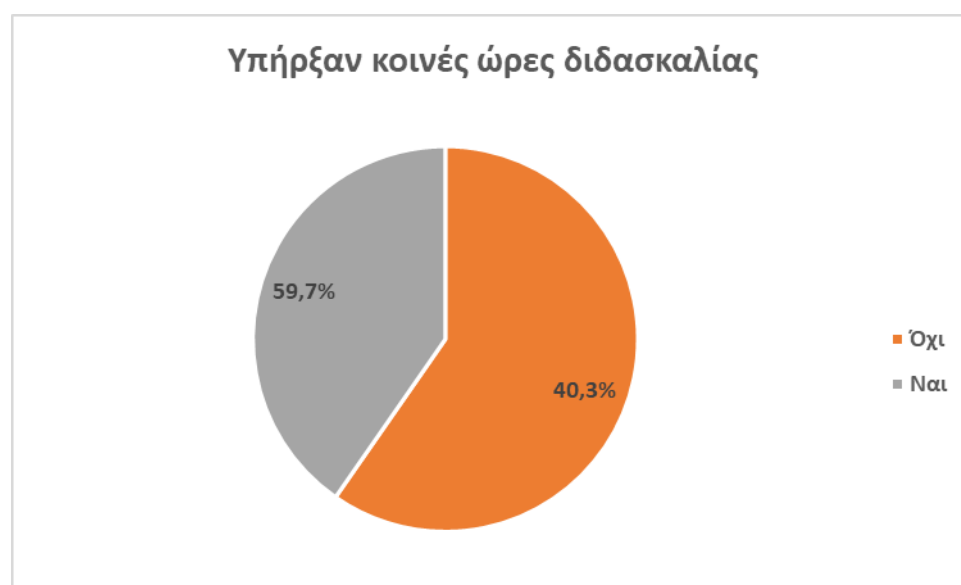
ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 10

Περιγραφικά Αποτελέσματα Σύμφωνα με τη Συνεργασία μεταξύ των Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας και Αγγλικής Γλώσσας

	Καθόλου	Λίγο	Μέτρια	Πολύ	Πάρα πολύ
			<i>n (%)</i>		
Σε τι βαθμό ήταν αποτελεσματική η συνεργασία με την άλλη ειδικότητα;	4 (6,5)	12 (19,4)	23 (37,1)	10 (16,1)	13 (21,0)
Σε τι βαθμό βοήθησε η διεύθυνση του σχολείου σας στη διεξαγωγή και τις ανάγκες του μαθήματος;	6 (9,7)	9 (14,5)	16 (25,8)	18 (29,0)	13 (21,0)
Κατά πόσο το πρόγραμμα επιμόρφωσης διευκόλυνε την διαδικασία διδασκαλίας της ξένης γλώσσας σε συνεργασία με την άλλη ειδικότητα;	15 (24,2)	12 (19,4)	23 (37,1)	9 (14,5)	3 (4,8)

Όσον αφορά στην ύπαρξη κοινών ωρών διδασκαλίας οι 37 (59,7%) εκ των 62 συμμετεχόντων δήλωσαν πως δεν δίδαξαν με εκπαιδευτικό της άλλης ειδικότητας ταυτόχρονα (Γράφημα 7).

Γράφημα 7 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με την ύπαρξη κοινών ωρών διδασκαλίας μεταξύ των ειδικοτήτων

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Η ηλικία και τα έτη προϋπηρεσίας βρέθηκαν ότι επηρέασαν την αντίληψη για το βαθμό βοήθειας που προσέφερε η διεύθυνση του σχολείου για τη διεξαγωγή και της ανάγκες του μαθήματος. Πιο συγκεκριμένα, οι άνω των 40 ετών θεώρησαν ότι η διεύθυνση βοήθησε σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τους συμμετέχοντες <30 ετών και αυτών μεταξύ των ηλικιών 35-40 ετών και το ίδιο βρέθηκε για τους συμμετέχοντες που ανήκαν στην ηλικιακή ομάδα 30-35 ($p=0,002$). Οι έχοντες 10-15 έτη προϋπηρεσίας θεώρησαν το βαθμό παροχής βοήθειας από τη διεύθυνση του σχολείου μικρότερο ενώ οι συμμετέχοντες με προϋπηρεσία άνω των 15 ετών θεώρησαν ότι η διεύθυνση βοήθησε σε μεγαλύτερο βαθμό ($p=0,032$) (Πίνακας 11).

Πίνακας 11

Επίδραση των Δημογραφικών και Επαγγελματικών Χαρακτηριστικών στη Συνεργασία μεταξύ των δύο Ειδικοτήτων

	<i>M.T.±T.A.</i>	<i>Διάμεσος (ενδ.εύρη)</i>	<i>H</i>	<i>df</i>	<i>p</i>
Σε τι βαθμό βοήθησε η διεύθυνση του σχολείου σας στην διεξαγωγή και τις ανάγκες του μαθήματος;					
Ηλικία					
22-30	2,6 1,0	3,0 (2,0-3,5)	15,019	3	0,002
30-35	3,7 1,1	4,0 (2,7-5,0)			
35-40	2,3 1,2	3,0 (2,0-4,0)			
40+	4,0 1,0	4,0 (4,0-5,0)			
Έτη προϋπηρεσίας					
0-5	3,4 1,3	4,0 (2,0-5,0)	10,574	4	0,032
5-10	3,0 1,0	3,0 (2,0-4,0)			
10-15	2,8 1,1	3,0 (2,0-4,0)			
15+	3,9 1,2	4,0 (3,0-5,0)			
Άλλο	4,5 0,5	4,5 (4,0-5,0)			

Όσον αφορά τις απόψεις των εκπαιδευτικών για το κατά πόσο το πρόγραμμα επιμόρφωσης διευκόλυνε τη διαδικασία διδασκαλίας της ξένης γλώσσας σε συνεργασία με την άλλη ειδικότητα, βρέθηκε ότι οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας θεώρησαν ότι το πρόγραμμα αυτό βοήθησε σε μεγαλύτερο βαθμό συγκριτικά με τους εκπαιδευτικούς της Αγγλικής γλώσσας ($p=0,004$) (Πίνακας 12).

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 12

Συγκριτικά Αποτελέσματα ως προς τη Συνεργασία μεταξύ Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας και Αγγλικής Γλώσσας

	<i>M.T.±T.A.</i>	<i>Διάμεσος (ενδ.εύρη)</i>	<i>U</i>	<i>Z</i>	<i>p</i>
Κατά πόσο το πρόγραμμα επιμόρφωσης διευκόλυνε την διαδικασία διδασκαλίας της ξένης γλώσσας σε συνεργασία με την άλλη ειδικότητα;					
Εκπαιδευτικός προσχολικής ηλικίας ΠΕ60	3,0±0,9	3,0 (3,0-4,0)	254,000	-	0,004
Εκπαιδευτικός Αγγλικής γλώσσας ΠΕ06	2,2±1,1	2,0 (1,0-3,0)		2,846	

Ο αντιλαμβανόμενος βαθμός αποτελεσματικότητας της συνεργασίας με την άλλη ειδικότητα συσχετίστηκε θετικά τόσο με τις κοινές ώρες διδασκαλίας, όσο και με την παροχή βοήθειας από τη διεύθυνση του σχολείου αλλά και τη συμμετοχή στο πρόγραμμα επιμόρφωσης ($p<0,01$) (Πίνακας 13).

Πίνακας 13

Συσχέτιση Απόψεων ως προς τη Συνεργασία μεταξύ των δύο Ειδικοτήτων

		<i>Σε τι βαθμό ήταν αποτελεσματική η συνεργασία με την άλλη ειδικότητα;</i>	<i>Υπήρξαν κοινές ώρες διδασκαλίας;</i>	<i>Παροχή βοήθειας από τη διεύθυνση του σχολείου</i>	<i>Το πρόγραμμα επιμόρφωσης διευκόλυνε τη συνεργασία;</i>
Σε τι βαθμό ήταν αποτελεσματική η συνεργασία με την άλλη ειδικότητα;	C.C.		0,420**	0,788**	0,709**
	p		0,001	0,000	0,000
	n		62	62	62
Υπήρξαν κοινές ώρες διδασκαλίας;	C.C.	0,420**		0,248	0,336**
	p	0,001		0,052	0,008
	n	62		62	62
Παροχή βοήθειας από τη διεύθυνση του σχολείου	C.C.	0,788**	0,248		0,603**
	p	0,000	0,052		0,000
	n	62	62		62

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Το πρόγραμμα επιμόρφωσης διευκόλυνε τη συνεργασία;	C.C.	0,709**	0,336**	0,603**
	p	0,000	0,08	0,000
	n	62	62	62

C.C.= Συντελεστής συσχέτισης (spearman rho), *Στατιστική σημαντικότητα στο επίπεδο 0,05, ** Στατιστική σημαντικότητα στο επίπεδο 0,01

Ο μόνος προβλεπτικός παράγοντας για τον αντιλαμβανόμενο βαθμό αποτελεσματικότητας της συνεργασίας με την άλλη ειδικότητα ήταν η ηλικία και πιο συγκεκριμένα το κατά ένα έτος αύξησης της ηλικίας αύξανε κατά 0,385 φορές τον αντιλαμβανόμενο βαθμό αποτελεσματικότητας της συνεργασίας (Πίνακας 14).

Πίνακας 14

Πίνακας Ιεραρχικής Παλινδρόμησης με Εξαρτημένη Μεταβλητή την Αποτελεσματικότητα της Συνεργασίας μεταξύ των Ειδικοτήτων (n=62)

Εξαρτημένη μεταβλητή	Προβλεπτική μεταβλητή	R ²	Προσαρμοσμένο R ²	B	SE B	β
Σε τι βαθμό ήταν αποτελεσματική η συνεργασία με την άλλη ειδικότητα;	Ηλικία	0,125	0,110	0,385	0,132	0,353*

*p<0,05, **p<0,01

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Δυσκολίες Διδασκαλίας στην Προσχολική Εκπαίδευση και Αξιολόγηση του Επιμορφωτικού Προγράμματος Εισαγωγής της Αγγλικής Γλώσσας στην Προσχολική Εκπαίδευση

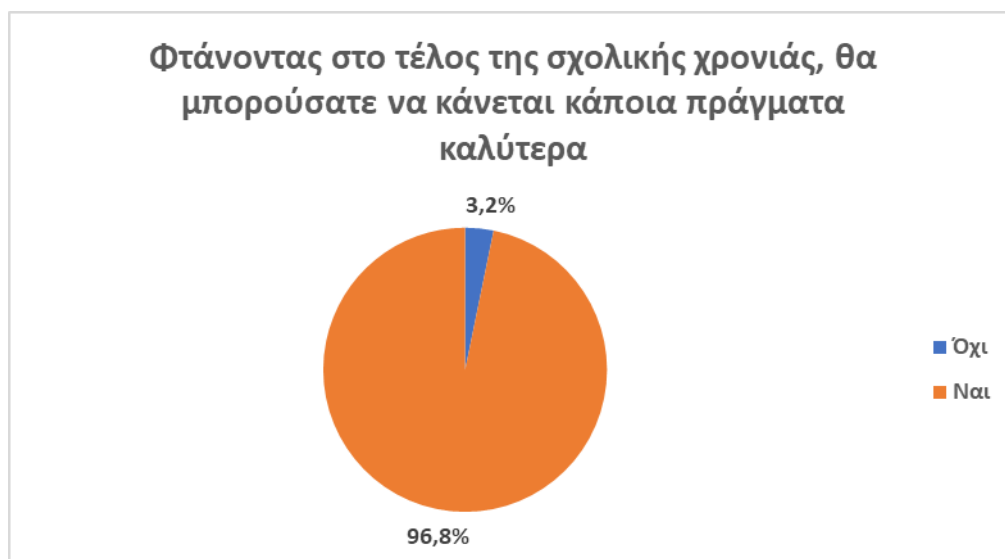
Συνεχίζοντας με το ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τις δυσκολίες και τις ελλείψεις του προγράμματος μεταξύ εκπαιδευτικών και των δύο ειδικοτήτων που είτε παρακολούθησαν το επιμορφωτικό πρόγραμμα είτε όχι, έτσι ώστε να ληφθούν υπόψη οι διαφορές αυτές και να συγκριθούν μεταγενέστερα μετά την υποχρεωτική εφαρμογή του EAN και πιο συγκεκριμένα όσον αφορά στις δυσκολίες που οι συμμετέχοντες αντιμετώπισαν κατά την πρώτη επαφή με μαθητές προσχολικής ηλικίας σε ίδιο ποσοστό 30,6% (n=19) δηλώθηκε ότι είτε δεν υπήρξε καμία δυσκολία είτε οι συμμετέχοντες αντιμετώπισαν λίγες δυσκολίες. Ωστόσο, ένα ποσοστό 32,3% (n=20) δήλωσε ότι αντιμετώπισε σε μέτριο βαθμό τέτοιες δυσκολίες (Γράφημα 8).

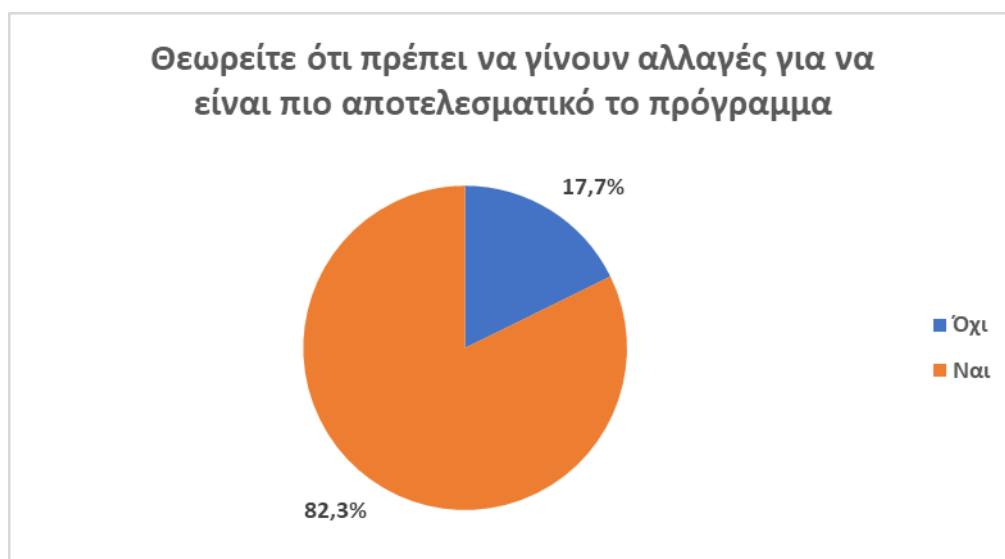
Γράφημα 8 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το εάν αντιμετώπισαν δυσκολίες κατά την πρώτη επαφή με μαθητές προσχολικής ηλικίας

Μόνο το 3,2% (n=2) θεωρεί ότι δεν θα μπορούσε να κάνει κάποια πράγματα καλύτερα με την πλειοψηφία του δείγματος (n=48, 77,4%) να θεωρεί ότι υπάρχουν ελλείψεις στο πρόσφατο επιμορφωτικό πρόγραμμα, με το 82,3% (n=51) των συμμετεχόντων να δηλώνει ότι θα πρέπει να γίνουν αλλαγές προκειμένου το πρόγραμμα να γίνει πιο αποτελεσματικό (Γραφήματα 9-11).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

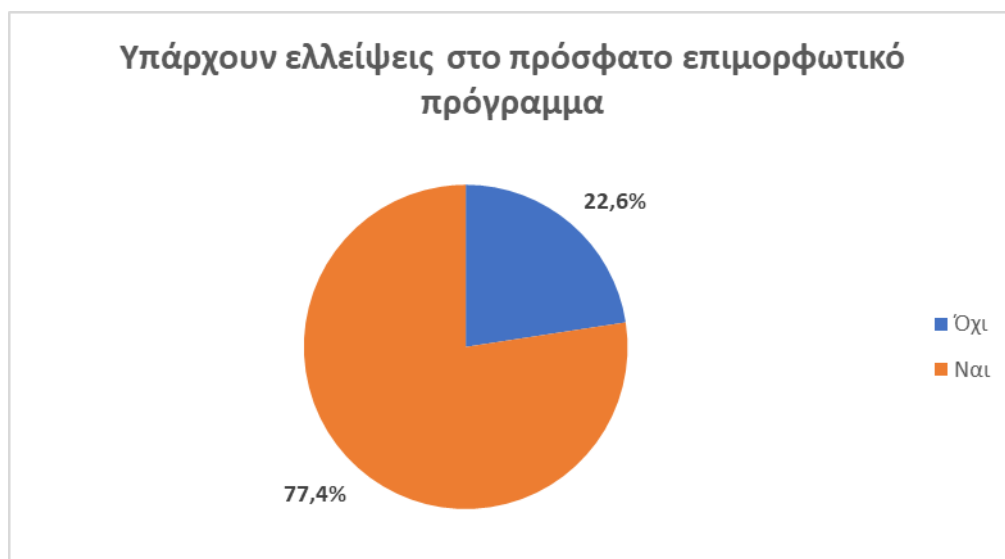

Γράφημα 9 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το κατά πόσο θεωρούν ότι θα μπορούσαν να κάνουν κάποια πράγματα καλύτερα

Γράφημα 10 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το κατά πόσο θεωρούν ότι πρέπει να γίνουν αλλαγές για την αύξηση της αποτελεσματικότητας του προγράμματος

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Γράφημα 11 Κατανομή πληθυσμού σύμφωνα με το εάν θεωρούν ότι υπάρχουν ελλείψεις στο πρόσφατο επιμορφωτικό πρόγραμμα

Τα ανωτέρω 4 ερωτήματα ήταν και ανοικτού τύπου προκειμένου να αναγνωρισθούν εις βάθος οι απόψεις των εκπαιδευτικών. Όσον αφορά στις δυσκολίες που παρουσιάστηκαν κατά την πρώτη επαφή με μαθητές προσχολικής ηλικίας από τις απαντήσεις των 41 συμμετεχόντων που παρείχαν διευκρινήσεις, οι κυριότερες αφορούσαν την απουσία κατάρτισης και εμπειρίας διδασκαλίας σε παιδιά τόσο μικρής ηλικίας αλλά και η θεώρηση ότι το διαθέσιμο εκπαιδευτικό υλικό δεν ήταν κατάλληλο, το οποίο έπρεπε να προσαρμόσουν οι εκπαιδευτικοί μόνοι τους. Μια ακόμη σημαντική δυσκολία που αναφέρθηκε ήταν η δυσκολία στην επιβολή της τάξης αλλά και η αδυναμία διατήρησης της συγκέντρωσης και του ενδιαφέροντος των παιδιών. Τα παιδιά προσχολικής ηλικίας όπως αναφέρθηκε από τους συμμετέχοντες έχουν έντονες αντιδράσεις και διαφορετικές συμπεριφορές, γεγονός που εκλήφθηκε ως σημαντική δυσκολία ως προς τη διαχείρισή τους. Επιπλέον, αναφέρθηκε απουσία συνεργασίας με την άλλη ειδικότητα αλλά και σύγχυση των παιδιών λόγω των διαφορετικών εκπαιδευτικών προσεγγίσεων. Ο δισταγμός χρήσης καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων λόγω της συγκεκριμένης διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος αναγνωρίστηκε επίσης ως δυσκολία (Πίνακας 15).

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Πίνακας 15

Δυσκολίες κατά την Πρώτη Επαφή με Μαθητές Προσχολικής Ηλικίας

Αδυναμία επιβολής της τάξης και διατήρησης της συγκέντρωσης και του ενδιαφέροντος των παιδιών

Αδυναμία διαχείρισης παιδιών με μαθησιακές δυσκολίες

Αδυναμία διαχείρισης διαφορετικών συμπεριφορών

Απουσία κατάρτισης και δεξιοτήτων για τη διδασκαλία στην προσχολική ηλικία, διδακτικού υλικού και εμπειρίας διδασκαλίας σε τόσο μικρές ηλικίες

Αδυναμία και/ή δισταγμός εφαρμογής καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων λόγω της διαμόρφωσης του εκπαιδευτικού συστήματος

Σύγχυση των παιδιών λόγω των διαφορετικών μεθόδων εκπαιδευτικής διαδικασίας, μη τήρηση των κανόνων της τάξης

Απουσία συνεργασίας με την άλλη ειδικότητα

Οι 52 εκ των 62 συμμετεχόντων παρείχαν διευκρινήσεις ως προς το ποια πράγματα θα μπορούσαν να είχαν κάνει καλύτερα και βρέθηκε μια ομοφωνία ως προς το ότι οι εκπαιδευτικοί θα μπορούσαν να είχαν διαχειριστεί την τάξη και το χρόνο τους καλύτερα και να είχαν εξελίξει τον τρόπο διδασκαλίας τους προσαρμόζοντάς τον στα παιδιά προσχολικής ηλικίας στα οποία και απευθύνονταν. Επιπλέον, αναγνωρίστηκε η σημασία της συμπερίληψης περισσότερων κυρίως διαδραστικών δραστηριοτήτων που θα χαρακτηρίζονταν από μεγαλύτερη ποικιλία προκειμένου να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των παιδιών. Ωστόσο, μια σημαντική πτυχή που τονίστηκε ήταν η συνεργασία με την άλλη ειδικότητα και ο σεβασμός απέναντι στους συναδέλφους προκειμένου να υπάρξει κοινή γραμμή και κοινοί στόχοι για την επιτυχημένη διδασκαλία της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία (Πίνακας 16).

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Πίνακας 16

Διευκρινήσεις ως προς το Ποια Πράγματα θα Μπορούσαν να Είχαν Γίνει Καλύτερα

Καλύτερη διαχείριση της τάξης και του χρόνου

Εξέλιξη του τρόπου διδασκαλίας και προσαρμογή του στα παιδιά προσχολικής ηλικίας

Δημιουργία και χρήση διαφορετικών ειδών παιχνιδιού όπως ομαδικά, κατασκευαστικά, βιωματικά και θεατρικά παιχνίδια, καθώς και χρήση υλικοτεχνικού υλικού

Περισσότερη ποικιλία στις δημιουργικές δραστηριότητες

Περισσότερος χρόνος προετοιμασίας

Έμφαση στη συνεργασία με την άλλη ειδικότητα, σεβασμός μεταξύ συναδέλφων, κοινή γραμμή και κοινοί στόχοι

Επικέντρωση στις ανάγκες του παιδιού

Διαφοροποίηση της διδασκαλίας μέσω της χρήσης νέων μεθόδων

Συνεχίζοντας με το ανοικτό ερώτημα που αφορούσε τις ελλείψεις που υπάρχουν στο συγκεκριμένο επιμορφωτικό πρόγραμμα και τις πτυχές του που θα έπρεπε να διαμορφωθούν εκ νέου, και βάσει των διευκρινήσεων που δόθηκαν από τους 42 συμμετέχοντες, οι κυριότερες ελλείψεις που αναγνωρίστηκαν αφορούσαν την απουσία υλικού και καθοδήγησης ως προς τη διαχείριση της τάξης, αλλά και το ότι το επιμορφωτικό πρόγραμμα ήταν περισσότερο θεωρητικό και όχι πρακτικό με αποτέλεσμα να μην μπορεί να εφαρμοστεί με επιτυχία στην πράξη. Επιπλέον, η έμφαση που δίνεται στη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων είναι μονόπλευρη και γι' αυτό το λόγο προτάθηκε η συμμετοχή των Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας στο πρόγραμμα αυτό. Προτάθηκε η ολική αναδιαμόρφωση του προγράμματος προκειμένου να συμβαδίζει με το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου, καθώς και η συμπερίληψη πρακτικών παραδειγμάτων, κατευθυντήριων οδηγιών και υλικού που θα ταιριάζει στην προσχολική ηλικία (Πίνακας 17).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Πίνακας 17

Ελλείψεις του Πρόσφατου Επιμορφωτικού Προγράμματος & Πτυχές που Χρήζουν εκ νέου Διαμόρφωσης

Δεν είναι ρεαλιστικό ούτε πρακτικό και βασίζεται μόνο στη θεωρία	Διαμόρφωση εκ νέου της διδακτέας ύλης για να συμβαδίζει με το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου
Δεν παρέχει επιμόρφωση για τις ανάγκες των μαθητών προσχολικής ηλικίας, του ωρολόγιου και αναλυτικού προγράμματος και ούτε για την οργάνωση των δραστηριοτήτων	Παροχή πρακτικών παραδειγμάτων, επαρκούς καθοδήγησης
Δεν παρέχει υλικό και τεχνολογικό εξοπλισμό πάνω στα οποία μπορεί ο εκπαιδευτικός Αγγλικής να βασιστεί	Παροχή αναλυτικών κατευθυντήριων γραμμών και κατάλληλων εργαλείων για την προσχολική ηλικία
Δεν παρέχει καθοδήγηση για τη διδασκαλία σε πολλά παιδιά και επί ύπαρξης μαθησιακών δυσκολιών και ούτε για τη διαχείριση της τάξης	Ολοκληρωτική εκ νέου διαμόρφωση με έμφαση στη δημιουργικότητα
Αδυναμία εφαρμογής του προγράμματος στην πραγματικότητα του ελληνικού νηπιαγωγείου	Ενσωμάτωση σύγχρονων πρακτικών παιδαγωγικών μεθόδων
Μονόπλευρη έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των ειδικοτήτων	Συμμετοχή των Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας στο πρόγραμμα

Προχωρώντας στο ερευνητικό ερώτημα σχετικά με τις ελλείψεις του προγράμματος αλλά και τη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων, οι 47 συμμετέχοντες, αν και εκφράστηκαν απόψεις ότι το πρόγραμμα θα πρέπει να καταργηθεί εντελώς, πρότειναν να δοθεί έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων και στην εφαρμογή της συνδιδασκαλίας μετά από σχετική επιμόρφωση. Οι αλλαγές που προτείνονται βασίζονται στην κατάρτιση των Εκπαιδευτικών Αγγλικής Γλώσσας για την απόκτηση δεξιοτήτων διδασκαλίας στην προσχολική ηλικία και η επιμόρφωση των Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας για τη

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

συνδιδασκαλία. Επιπλέον, τονίστηκε η ανάγκη αλλαγής του υλικού το οποίο θα πρέπει να είναι πιο σύγχρονο αλλά να συνάδει με το υπόλοιπο εκπαιδευτικό πρόγραμμα, η καλύτερη οργάνωση του προγράμματος, καθώς και να αφιερώνονται περισσότερες ώρες στη διδασκαλία της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία (Πίνακας 18).

Πίνακας 18

Προτεινόμενες Αλλαγές για την Αποτελεσματικότητα του Προγράμματος

Διαμόρφωση δραστηριοτήτων εκμάθησης της Αγγλικής που συνάδουν με τις υπόλοιπες δραστηριότητες, με έμφαση στις ανάγκες της κάθε τάξης, δημιουργία διδακτέας ύλης που να συμβαδίζει με το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου

Έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων και εφαρμογή συνδιδασκαλίας με ενεργή συμμετοχή των νηπιαγωγών, μετά από σχετική επιμόρφωση στις μεθόδους συνδιδασκαλίας

Παιδαγωγική κατάρτιση των εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας και ενημέρωση των Εκπαιδευτικών Προσχολικής Ηλικίας

Παροχή οπτικοακουστικού εξοπλισμού, λογισμικών και ψηφιακών παιχνιδιών και εναρμόνιση με τη σύγχρονη τεχνολογία

Περισσότερες ώρες διδασκαλίας της Αγγλικής Γλώσσας

Καλύτερη οργάνωση

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Συζήτηση

Ο κύριος σκοπός της παρούσας μελέτης ήταν να διερευνήσει τις απόψεις και τις στάσεις των εκπαιδευτικών προσχολικής αγωγής και Αγγλικής γλώσσας μετά την πιλοτική εφαρμογή της εισαγωγής των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο προ της καθολικής εφαρμογής της που είτε συμμετείχαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα είτε όχι έτσι ώστε να είναι δυνατή μια μεταγενέστερη σύγκριση μετά την υποχρεωτική συμμετοχή όλων των εμπλεκομένων εκπαιδευτικών ενόψει της γενικής εφαρμογής του EAN. Τα κυριότερα ευρήματα της παρούσας μελέτης ήταν ότι η εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο θεωρήθηκε πολύ σημαντική από τους εκπαιδευτικούς καθώς τα παιδιά προσχολικής ηλικίας είναι αρκετά έτοιμα χωρίς να θεωρείται ότι μπορεί να δημιουργηθούν σημαντικά προβλήματα σύγχυσης των δύο γλωσσών. Ωστόσο, η συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων βρέθηκε να είναι μέτρια και το ίδιο υποστηρίχθηκε για τη συμβολή της επιμόρφωσης ως προς την προαγωγή της συνεργασίας αυτής αλλά και ως προς την επιτυχία του προγράμματος. Οι δυσκολίες εφαρμογής του προγράμματος βρέθηκαν να είναι σε μέτριο βαθμό και αναγνωρίστηκε η ανάγκη αλλαγών προκειμένου να αντιμετωπισθούν οι ελλείψεις που αναδείχθηκαν.

Αναλυτικότερα, διαφορά βρέθηκε μεταξύ των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και αγγλικής γλώσσας όσον αφορά στη σημασία εισαγωγής των αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση με τους πρώτους να τη θεωρούν λιγότερο σημαντική ($p < 0,05$). Μια εξήγηση για την αρνητικότερη στάση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας είναι ότι θεωρούν σε μεγαλύτερο βαθμό ότι υπάρχει σύγχυση μεταξύ της μητρικής και της αγγλικής γλώσσας και ότι τα παιδιά θα δυσκολευθούν λόγω του ότι δεν είναι πολύ έτοιμα με αποτέλεσμα να μην απολαμβάνουν τη διαδικασία ($p < 0,05$).

Σε συμφωνία με άλλες μελέτες, οι ανωτέρω ανησυχίες έχουν αναδειχθεί ως οι κυριότεροι ανασταλτικοί παράγοντες για την εισαγωγή των αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση από αρκετούς συγγραφείς. Έχει τονισθεί ότι πολλοί εκπαιδευτικοί αλλά και γονείς θεωρούν ότι πρέπει να δίνεται προτεραιότητα στην

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

εκμάθηση της μητρικής γλώσσας και στην απόκτηση δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες για αυτή την ηλικία. Πιο συγκεκριμένα έχει υποστηριχθεί ότι η κύρια δεξιότητα που πρέπει να αποκτήσουν τα παιδιά προ της εκμάθησης της ξένης γλώσσας είναι η δική τους κοινωνικοπολιτισμική ταυτότητα και η δεξιότητα της γραφής στη μητρική τους γλώσσα (Nafissi & Shafiee, 2020). Επιπλέον, οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας είναι περισσότερο ανήσυχοι για αυτές τις δυσκολίες, παρά το ότι αναγνωρίζουν ότι η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας είναι χρήσιμη ιδιαίτερα σε τάξεις όπου υπάρχουν μαθητές διαφορετικού πολιτισμικού υποβάθρου, προσφέροντας το πλεονέκτημα κατανόησης της σημασίας της επικοινωνίας με άτομα των οποίων η μητρική γλώσσα είναι διαφορετική, προάγοντας ταυτόχρονα την κατανόηση άλλων πολιτισμών και την αποδοχή της διαφορετικότητας (Mustafa et al, 2019).

Οι ανωτέρω απόψεις σχετίζονται και με τις απόψεις αναφορικά με την ετοιμότητα των παιδιών ($p < 0,05$), οι οποίες στην παρούσα μελέτη βρέθηκαν να είναι περισσότερες και υποστηρίχθηκε ότι τα παιδιά εκτίθενται καθημερινά στην αγγλική γλώσσα και λόγω των πολλών ερεθισμάτων που λαμβάνουν και της ικανότητάς τους να μαθαίνουν γρήγορα οποιαδήποτε γλώσσα μιλούν οι ενήλικες, η εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας παρακινεί το ενδιαφέρον τους και προάγει την ανάπτυξη όλων των ικανοτήτων και δεξιοτήτων που είναι απαραίτητες στη σύγχρονη κοινωνία.

Τα ευρήματα αυτά συμφωνούν τόσο με άλλες μελέτες όσο και με τη σύγχρονη αντίληψη του ότι τα παιδιά λόγω της μεγάλης τους έκθεσης στην καθημερινή τους ζωή στην αγγλική γλώσσα, μαθαίνουν πολύ γρήγορα και όσο πιο νωρίς διδαχθούν την ξένη γλώσσα τόσο πιο εύκολα θα αναγνωρίσουν τις ιδιαιτερότητές της. Επιπλέον πλεονέκτημα είναι ότι η εκμάθηση της ξένης γλώσσας συμβάλλει στην αύξηση της αυτοπεποίθησης, της εξωστρέφειας και την αυξημένη μεταγενέστερη θέληση και ενδιαφέρον εκμάθησης ξένων γλωσσών (Lefever, 2014· Henter, 2014· Chanifa et al, 2020· Alexiou, 2017).

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Οι απόψεις των εκπαιδευτικών αγγλικής όσον αφορά στο κατά πόσο τα παιδιά απόλαυσαν τη διαδικασία στην παρούσα μελέτη ήταν θετικότερες και θεώρησαν σε μικρότερο βαθμό ότι τα παιδιά δυσκολεύτηκαν κατά τη διδασκαλία αγγλικών συγκριτικά με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας ($p < 0,05$). Πιο συγκεκριμένα, οι κυριότερες δυσκολίες που αναγνωρίστηκαν ήταν η απουσία ενδιαφέροντος και συγκέντρωσης καθώς και η σύγχυση μεταξύ των δύο γλωσσών.

Οι ανωτέρω δυσκολίες ενδεχομένως να σχετίζονται με την ίδια την οργάνωση της μαθησιακής διαδικασίας η οποία σε περίπτωση που δεν βασίζεται στο παιχνίδι και στην κίνηση, επιτρέποντας στα παιδιά να χρησιμοποιήσουν όλες τις αισθήσεις τους τα παιδιά χάνουν το ενδιαφέρον τους. Ωστόσο, παρά το ότι η όλη μαθησιακή διαδικασία βασίστηκε στο παιχνίδι, αναγνωρίστηκε το ότι η έλλειψη συγκεκριμένων δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών αγγλικής ως προς τη διαχείριση των πολύ μικρών μαθητών και πιο συγκεκριμένα η διατήρηση της συγκέντρωσης, του ενδιαφέροντος και των διαφορετικών συμπεριφορών συνέβαλαν στις δυσκολίες που προέκυψαν.

Ένας καθοριστικός παράγοντας για τα ανωτέρω βρέθηκε να είναι η συμμετοχή σε επιμορφωτικά προγράμματα, παρά το ότι αυξάνει την αντιλαμβανόμενη σημασία της εισαγωγής των αγγλικών στο νηπιαγωγείο ($p < 0,01$) δεν βρέθηκε να βοηθά στην αποτελεσματικότητα της συνεργασίας μεταξύ των δύο ειδικοτήτων η οποία ήταν είναι μέτρια, αν και αυτή η άποψη εκφράστηκε σε μεγαλύτερο βαθμό από εκπαιδευτικούς Αγγλικής γλώσσας και από τους συμμετέχοντες που δεν είχαν παρακολουθήσει το επιμορφωτικό πρόγραμμα. Πιο συγκεκριμένα, οι εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας θεώρησαν σε μικρότερο βαθμό ότι η συμμετοχή σε επιμορφωτικό πρόγραμμα συμβάλλει στην αποτελεσματική τους συνεργασία με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής εκπαίδευσης ($p = 0,004$), καθώς θεωρούν ότι δεν υπάρχει πρόθεση για συνεργασία αλλά και δεν παρέχεται ευελιξία για την εφαρμογή καινοτόμων διδακτικών προσεγγίσεων, εύρημα το οποίο ενδεχομένως να επηρεάζεται και από τη συμμετοχή εκπαιδευτικών που δεν συμμετείχαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα. Από την άλλη πλευρά και οι δύο ειδικότητες αναγνωρίζουν ότι η ελλιπής κατάρτιση των εκπαιδευτικών αγγλικής

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

γλώσσας δυσχεραίνει την εκμάθηση αγγλικών στο νηπιαγωγείο. Ωστόσο, εκφράστηκε η άποψη ότι και το ίδιο το υλικό που χρησιμοποιήθηκε κατά την πιλοτική εφαρμογή δεν συμβάδιζε απολύτως με το πρόγραμμα του νηπιαγωγείου και γι' αυτούς τους λόγους το πρόγραμμα θα πρέπει να γίνει πιο ρεαλιστικό, να παρέχεται εκπαίδευση για τις ιδιαιτερότητες των παιδιών προσχολικής ηλικίας και να δίνεται έμφαση στη συνεργασία των δύο ειδικοτήτων αλλά και στην εφαρμογή συνδιδασκαλίας. Μια πιθανή εξήγηση για τα ευρήματα αυτά να είναι η γενικότερη απειρία των εκπαιδευτικών αγγλικής γλώσσας για τη διδασκαλία σε πολύ μικρούς μαθητές με τους οποίους ενδεχομένως ήρθαν για πρώτη φορά σε επαφή και γι' αυτό το λόγο αντιμετώπισαν περισσότερες δυσκολίες από αυτές που ενδεχομένως περίμεναν. Αυτός άλλωστε ήταν και ο λόγος της πιλοτικής εφαρμογής του προγράμματος, το οποίο εξασφάλισε το ότι το υλικό ήταν απολύτως συμβατό με το νέο πρόγραμμα του νηπιαγωγείου (Αλεξίου, 2020) προκειμένου να εντοπισθούν τόσο τα δυνατά σημεία του όσο και οι αδυναμίες του. Εξάλλου, οι ίδιοι οι συμμετέχοντες στο πιλοτικό πρόγραμμα θα συνεχίσουν να διδάσκουν την Αγγλική γλώσσα στο νηπιαγωγείο και κατά την καθολική του εφαρμογή.

Ιδιαίτερα όσον αφορά στην συνδιδασκαλία βρέθηκε ότι επί ύπαρξης κοινών ωρών διδασκαλίας αναγνωρίστηκε σε μεγαλύτερο βαθμό τόσο η σημασία της εκμάθησης των αγγλικών όσο και η αντιλαμβανόμενη αποτελεσματικότητα της συνεργασίας των δύο ειδικοτήτων ($p < 0,01$). Επιπλέον, τα έτη προϋπηρεσίας βρέθηκαν να επηρεάζουν θετικά την αποτελεσματικότητα της συνεργασίας αυτής ($p < 0,05$) με μια πιθανή εξήγηση να είναι το ότι οι εκπαιδευτικοί με μεγαλύτερη εμπειρία είναι σε θέση να αντιληφθούν τις αλλαγές που λαμβάνουν χώρα τόσο στα σχολεία όσο και στην κοινωνία, με αποτέλεσμα να είναι σε θέση να αντιληφθούν σε μεγαλύτερο βαθμό την ανάγκη διαπολιτισμικής προσέγγισης και το ρόλο των αγγλικών ως προς την προαγωγή της αποδοχής της διαφορετικότητας και την έκθεση των παιδιών σε άλλες κουλτούρες και πολιτισμούς, καθώς θεωρούν τα Αγγλικά ως ένα σημαντικό μέσο διαπολιτισμικής επικοινωνίας.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Όλα τα ανωτέρω ευρήματα, βρίσκονται σε συμφωνία με παρόμοιες μελέτες που αναδεικνύουν ως κυριότερες προκλήσεις για την επιτυχημένη ενσωμάτωση των αγγλικών στο αναλυτικό πρόγραμμα του νηπιαγωγείου την επιμόρφωση των εκπαιδευτικών των δύο ειδικοτήτων, τη συνεργασία μεταξύ τους, τον τρόπο διδασκαλίας αλλά και το διδακτικό υλικό. Έχει υποστηριχθεί ότι επί έλλειψης δεξιοτήτων των εκπαιδευτικών της αγγλικής γλώσσας να διδάξουν παιδιά τόσο μικρής ηλικίας γίνεται χρήση διδακτικού υλικού και τεχνικών που δεν είναι κατάλληλα για τα εν λόγω παιδιά, με άμεσο αποτέλεσμα την έλλειψη ενδιαφέροντος και συγκέντρωσης, επηρεάζοντας αρνητικά τη στάση τους έναντι της εκμάθησης ξένων γλωσσών (Sin & Crandall, 2014· Lugossy, 2018).

Τα επιμορφωτικά προγράμματα όμως δεν θα πρέπει να απευθύνονται μόνο στους εκπαιδευτικούς αγγλικών αλλά και στους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας με κύριο στόχο την ουσιαστική συνεργασία των δύο ειδικοτήτων και τον από κοινού σχεδιασμό του μαθήματος, όπως αναδείχθηκε στην παρούσα. Στην περίπτωση που οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας δεν υποστηρίξουν τους εκπαιδευτικούς αγγλικής δεν θα είναι εφικτή η από κοινού δημιουργία ενός εκπαιδευτικού περιβάλλοντος που θα προάγει την εκμάθηση της αγγλικής γλώσσας (Αλεξίου, 2015). Αυτή η συνεργασία θα πρέπει να ενθαρρύνεται τόσο στο στάδιο της προετοιμασίας, όσο και στο στάδιο εφαρμογής και της επακόλουθης αξιολόγησης του (Alexiou & Penderi, 2022). Η συμμετοχή των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας σε επιμορφωτικά προγράμματα έχει συσχετισθεί με την αύξηση των θετικών αντιλήψεων για τα πλεονεκτήματα της εκμάθησης της ξένης γλώσσας και την προθυμία να αντιμετωπισθούν οι όποιες δυσκολίες εφαρμογής της (Αλεξίου και συν., 2023).

Μέσω της συνεργασίας αυτής, θα είναι εφικτή η σωστή συνεργασία των δύο ειδικοτήτων με τους γονείς, οι οποίοι στην Ελλάδα σύμφωνα με τη μελέτη των Μπούρα και Παπαδοπούλου (2021) έχουν πολύ θετικές στάσεις έναντι της εκμάθησης των αγγλικών στο νηπιαγωγείο εκφράζοντας την επιθυμία τους να συνεχιστεί το πρόγραμμα, σε αντίθεση με γονείς άλλων χωρών που μοιράζονται τις

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ίδιες ανησυχίες με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας, (Bozso & Nagy, 2018· Huang, 2014· Ng, 2015· Al-Yaseen, 2021).

Αξίζει να σημειωθεί όμως ότι συγκριτικά με άλλες χώρες οι οποίες έχουν εισάγει την Αγγλική γλώσσα στην προσχολική εκπαίδευση πολύ νωρίτερα όπως για παράδειγμα η Ισπανία και η Πορτογαλία, στην Ελλάδα η εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική εκπαίδευση έγινε με δομημένο τρόπο θέτοντας συγκεκριμένες προϋποθέσεις, οι οποίες συμπεριλαμβάνουν το ότι οι εκπαιδευτικοί Αγγλικής είναι ανωτέρου εκπαιδευτικού επιπέδου και έχουν όλα τα προσόντα διδασκαλίας της και είναι απόφοιτοι ανώτερης εκπαίδευσης. Επιπλέον, πάλι σε αντίθεση με αρκετές άλλες χώρες η επιμόρφωση των εκπαιδευτικών Αγγλικής για τις ανάγκες των νηπίων ήταν προϋπόθεση με επιπλέον έμφαση στη συνεργασία των δύο ειδικοτήτων, η οποία προάχθηκε μέσω της υποχρεωτικής συμμετοχής τους στο πρόγραμμα επιμόρφωσης (Sun et al, 2015· Cortina-Perez & Andugar, 2021· Pokrivcakova, 2020· Murao & Ferreirinha, 2016· Alexiou, 2017).

Στην παρούσα μελέτη αναδείχθηκε ότι ενώ από τη μια πλευρά η εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείο είναι σημαντική, από την άλλη η εφαρμογή του πιλοτικού προγράμματος είχε ελλείψεις και χρήζει αλλαγών. Ωστόσο, το κυριότερο εύρημα είναι ότι για να επιτύχει ένα τέτοιο εγχείρημα θα πρέπει να καμφθούν οι ανησυχίες των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και ταυτόχρονα θα πρέπει να εκπαιδευτούν καταλλήλως οι εκπαιδευτικοί αγγλικής γλώσσας για τις ανάγκες των νηπίων. Ίσως όμως το πιο σημαντικό εύρημα να είναι ότι παρά τη συμμετοχή εκπαιδευτικών που δεν συμμετείχαν στο πρόγραμμα, η συνεργασία των δύο ειδικοτήτων δεν ήταν αποτελεσματική όπως αναφέρθηκε κυρίως από τους εκπαιδευτικούς Αγγλικής σε βαθμό τέτοιο με πιθανό κυριότερο λόγο το έρχονταν σε επαφή με τόσο μικρούς μαθητές για πρώτη φορά σε συνδυασμό με μια επιφυλακτικότητα από τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας, είτε συμμετείχαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα είτε όχι, ως προς την εισαγωγή των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο, λόγω του ότι ενδεχομένως να μη είχαν κατανοήσει πλήρως κατά τη διάρκεια εκπόνησης της παρούσας μελέτη της τη σημασία των Αγγλικών ως μέσο προαγωγής της

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

διαπολιτισμικότητας με ταυτόχρονο όφελος την απόκτηση σημαντικών γνωστικών, κοινωνικών και επικοινωνιακών δεξιοτήτων (Alexίου, 2017· Αλεξίου και συν, 2023 β & γ).

Γι' αυτούς τους λόγους, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης μπορούν να χρησιμοποιηθούν για την αναβάθμιση των επιμορφωτικών προγραμμάτων των εκπαιδευτικών για την εισαγωγή των αγγλικών στο νηπιαγωγείο και την αντιμετώπιση των ελλείψεων που αναδείχθηκαν. Επιπλέον, τα ευρήματα της παρούσας μελέτης η οποία αφορούσε την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος με συμμετέχοντες που δεν είχαν συμμετάσχει στο επιμορφωτικό πρόγραμμα θα μπορέσουν να συγκριθούν με μεταγενέστερες μελέτες που θα διερευνούν τις απόψεις όλων των εμπλεκόμενων μετά την καθολική εφαρμογή του EAN προκειμένου να γίνει σύγκριση ως προς την επιτυχία των επιμορφωτικών προγραμμάτων στα οποία θα συμμετέχουν υποχρεωτικά όλοι οι εκπαιδευτικοί του EAN (προσχολικής εκπαίδευσης και Αγγλικής γλώσσας) βάσει της αξιολόγησης της αλλαγής των αντιλήψεών τους και του βαθμού συνεργασίας μεταξύ των δύο ειδικοτήτων. Ήδη έχουν εκπονηθεί σχετικές μελέτες που (Αλεξίου και συν., 2023 β&γ) μετά την καθολική εφαρμογή του EAN που δείχνουν ότι οι εκπαιδευτικοί Αγγλικής γλώσσας και οι γονείς έχουν θετικότερες απόψεις και αντιλήψεις με τους εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας τόσο κατά την πρώτη να έχουν πιο θετικές αντιλήψεις μετά την εφαρμογή του προγράμματος βλέποντας περισσότερα πλεονεκτήματα παρά μειονεκτήματα. Εξάλλου, αυτός είναι και ο λόγος που το EAN πλέον δίνει έμφαση στη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων προκειμένου να δημιουργηθεί μια συνεργατική κουλτούρα, η οποία θα πρέπει να ενθαρρύνεται συνεχώς μέσω του επιμορφωτικού προγράμματος, το οποίο θα πρέπει να λαμβάνει υπόψη του όλες τις διαφορετικές απόψεις έτσι ώστε να στοχεύσει στα σημεία που χρήζουν βελτίωσης και που θα ενθαρρύνουν την αμοιβαία συνεργασία προς όφελος των μικρών μαθητών.

Ωστόσο, αξίζει να σημειωθεί, ότι παρά το γεγονός ότι η πιλοτική εφαρμογή της Αγγλικής γλώσσας στο Ελληνικό νηπιαγωγείο έλαβε χώρα κατά τη διάρκεια της σχολικής χρονιάς 2020-2021, η παρούσα μελέτη εκπονήθηκε αρκετά αργότερα, αν

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

και ο αρχικός σχεδιασμός της ήταν να ολοκληρωθεί νωρίτερα, κυρίως λόγω προσωπικών λόγων της ερευνήτριας, γεγονός που ενδέχεται να θεωρηθεί ως ο κύριος περιορισμός της μελέτης, διότι ενδέχεται οι συμμετέχοντες να μην θυμούνται επακριβώς τις συνθήκες της πιλοτικής αυτής εφαρμογής.

Εκτός από τον ανωτέρω περιορισμό, ένας ακόμη είναι ότι δεν μπορούν να γενικευθούν τα αποτελέσματα κυρίως λόγω του μικρού αριθμού του δείγματος αλλά και λόγω της συμπερίληψης εκπαιδευτικών που δεν συμμετείχαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα.

Συμπεράσματα

Ένα εκ των κυριότερων συμπερασμάτων που προκύπτουν από την παρούσα μελέτη, η οποία αφορούσε την πιλοτική εφαρμογή της Αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο με συμμετέχοντες εκπαιδευτικούς που είτε συμμετείχαν ή δεν συμμετείχαν στο επιμορφωτικό πρόγραμμα, είναι ότι τόσο οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας όσο και της Αγγλικής γλώσσας θεωρούν σημαντική την εισαγωγή των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο. Ωστόσο, οι εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας εκφράζουν ανησυχίες τόσο ως προς την ετοιμότητα των μικρών μαθητών να διδαχθούν τη δεύτερη γλώσσα όσο και για τη σύγκυση μεταξύ των δύο γλωσσών. Από την άλλη πλευρά, οι εκπαιδευτικοί Αγγλικής εκφράζουν ανησυχίες ως προς τις δεξιότητες τους καθώς υποστηρίζουν ότι το επιμορφωτικό πρόγραμμα θα πρέπει να είναι πιο ρεαλιστικό και να τους προετοιμάζει καλύτερα για τις ιδιαίτερες ανάγκες και τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των μαθητών προσχολικής ηλικίας, ιδιαίτερα στην περίπτωση που καλούνται για πρώτη φορά να διδάξουν τόσο μικρούς μαθητές.

Παρά το γεγονός ότι η συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων θεωρείται από το ίδιο το πρόγραμμα ως μια εκ των σημαντικότερων πτυχών για την επιτυχία του, αυτή η συνεργασία αναδείχθηκε μετρίως αποτελεσματική, κυρίως διότι κατά την πιλοτική εφαρμογή σε σύγκριση με την μεταγενέστερη καθολική εφαρμογή του EAN, η συνεργασία δεν τονίστηκε σε τόσο μεγάλο βαθμό. Οι εκπαιδευτικοί Αγγλικής αναφέρουν σε μεγαλύτερο βαθμό προβλήματα στη συνεργασία αυτή, καθώς θεωρούν ότι δεν υπάρχει πρόθεση συνεργασίας από εκπαιδευτικούς προσχολικής ηλικίας, με

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

τους δεύτερους να εστιάζουν περισσότερο στην απουσία κατάρτισης των εκπαιδευτικών Αγγλικής για τη διδασκαλία στις μικρές ηλικίες ως έναν σημαντικό παράγοντα μη αποτελεσματικής συνεργασίας. Ωστόσο, τόσο η συμμετοχή στο επιμορφωτικό πρόγραμμα όσο και η συνδιδασκαλία, η οποία είναι πλέον υποχρεωτική, αναδείχθηκαν ως σημαντικοί παράγοντες που προάγουν τη συνεργασία μεταξύ των δύο ειδικοτήτων, έτσι ώστε να αποτελεσματική η εισαγωγή των Αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση.

Ένα ακόμη σημαντικό συμπέρασμα είναι ότι η διδασκαλία που βασίζεται στις αρχές της προσχολικής εκπαίδευσης αλλά και σχετίζεται με το αναλυτικό πρόγραμμα σπουδών της, όπως ίσχυε για την πιλοτική εφαρμογή του προγράμματος, συμβάλλει στην επιτυχημένη εισαγωγή της Αγγλικής στην προσχολική εκπαίδευση και στην προαγωγή όλων των πλεονεκτημάτων που προσφέρει. Επιπλέον, συγκριτικά με άλλες χώρες η εισαγωγή των Αγγλικών στο νηπιαγωγείο έγινε με ένα δομημένο τρόπο δίνοντας έμφαση στα προσόντα των εκπαιδευτικών Αγγλικής τα οποία είναι σαφώς αποσαφηνισμένα.

Αυτό όμως που προκύπτει ως σημαντικό είναι να δοθεί περισσότερη έμφαση στη συνεργασία των δύο ειδικοτήτων και εν όψει της υποχρεωτικής συμπερίληψης της διδασκαλίας των Αγγλικών στην προσχολική εκπαίδευση θα πρέπει στο επιμορφωτικό πρόγραμμα να συμμετέχουν όλοι οι εν ενεργεία εκπαιδευτικοί προσχολικής ηλικίας. Σημαντική επίσης πτυχή είναι η παροχή ελευθεριών στις δύο ειδικότητες να συναποφασίζουν τόσο τον τρόπο διδασκαλίας της Αγγλικής γλώσσας όσο και τη διδακτέα ύλη, η οποία θα βασίζεται στις ιδιαίτερες ανάγκες της κάθε τάξης ενσωματώνοντας σύγχρονες παιδαγωγικές μεθόδους. Μια ακόμη σημαντική παράμετρος είναι η παροχή ευκαιριών εξοικείωσης των εκπαιδευτικών Αγγλικής με τους μαθητές αλλά και του τρόπου διδασκαλίας μέσω της παρακολούθησης του ωρολόγιου προγράμματος προ της έναρξης της διδασκαλίας της Αγγλικής.

Επιπλέον, η συμπερίληψη της σημασίας της Αγγλικής γλώσσας στην προσχολική ηλικία στη βασική εκπαίδευση των εκπαιδευτικών προσχολικής ηλικίας και η εκπαίδευση των εκπαιδευτικών Αγγλικής για τη διδασκαλία σε μαθητές μικρής

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

ηλικίας επίσης στη βασική εκπαίδευση, θα συμβάλλουν στην ουσιαστική επίλυση όλων των προβλημάτων που σχετίζονται τόσο με τη σημασία της διδασκαλίας της δεύτερης γλώσσας στο νηπιαγωγείο όσο και με τη σημασία της συνεργασίας μεταξύ των δύο ειδικοτήτων.

Βιβλιογραφία

Ahmad, S. R. (2016). Importance of English communication skills. *International Journal of Applied Research*, 2(3), 478-480.

Alexiou, T. (2015). Vocabulary uptake from Peppa pig: A case study of preschool EFL learners in Greece. In C. Gitsaki & T. Alexiou (Eds.), *Current issues in second/foreign language teaching and teacher development: Research and practice* (pp. 285–301). Newcastle upon Tyne: Cambridge Scholars Publishing.

Alexiou, T. (2020). Introducing EFL in preschools: Facts and fictions. In Zoghbor, W. & Alexiou, T. (Eds.), *Advancing English language education* (pp.103-113). Dubai, UAE: Zayed Publication.

Alexiou, T., & Penderi, E. (2022). Introducing the main features of the EAN project in Greece. In B., Cortina-Perez, A., Andugar, A., Alvarez-Cofino, S., Corral, N., Martinez, & A., Otto (Eds.) *Addressing future challenges in early language learning and multilingual education* (pp. 213-222). Dykinson ISBN (978-84-1122-802-2).

Alexiou, T., Penderi, E., & Serafeim, M. (2021). The pilot phase of the introduction of English in Greek state pre-primary schools: Portraying stakeholders' perceptions. *Journal of Applied Linguists*, 34. Doi: 10.26262/jal.v0i34.8517.

Allsoy, H. (2024). The magic of languages: Introducing a second language in early childhood education. Διαθέσιμο στο: <file:///C:/Users/user/Downloads/TheMagicofLanguages.pdf>

Al-Yaseen, W.S. (2021). Teaching English to young children as an innovative practice: Kuwaiti public kindergarten teachers' beliefs. *Cogent Education*, 8:1, 1930492. Doi: 10.1080/2331186X.2021.1930492.

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

ASCD. (2020). *The learning compact renewed: Whole child for the whole world.* ASCD *Whole Child Network.* Ανάκτηση από: <http://files.ascd.org/pdfs/programs/WholeChildNetwork/2020-whole-child-network-learning-compact-renewed.pdf>.

Asmali, M. (2017). Young Learners' Attitudes and Motivation to Learn English. *Novitas-ROYAL*, 11 (1), pp. 53-68.

Baidak, N., Balcon, M. P., & Motiejunaite, A. (2017). *Key data on teaching languages at school in Europe.* Eurydice Report (2017 ed., p. 55). European Commission, Education, Audiovisual and Culture Executive Agency.

Boers, F. & S. Lindstromberg. (2006). Cognitive linguistic applications in second or foreign language instruction: rationale, proposals, and evaluations. In Kristiansen, G., Achard, M., Dirven, R., & Ibanez, Fr. (Επιμ.), *Cognitive Linguistics: Current Applications and Future Perspectives*, 305-355. Berlin & New York: Mouton de Gruyter.

Bozso, R., & Nagy, J. (2018). A study of parental attitudes to teacher pronunciation in very early English. *Acta Universitatis Sapientiae, Philologica*, 10(2), 21-39.

Brumen, M. (2011). The perception of and motivation for foreign language learning in preschool. *Early Child Development and Care*. 181(6), 717-732.

Cameron, L. (2001). *Teaching Languages to Young Learners.* Cambridge: Cambridge University Press.

Cameron, L. (2003). Challenges for ELT from the expansion in teaching children. *ELT Journal*, 57 (2), pp. 105-112.

Center on the Developing Child at Harvard University (2016). *From Best Practices to Breakthrough Impacts: A science-based approach to building a more promising future for young children and families.* Ανάκτηση από: <http://www.developingchild.harvard.edu>.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Cerna, M. (2015). Pre-primary English language learning and teacher education in the Czech Republic. In S. Mourao & M. Lourenco (Eds.), *Early years second language education: International Perspectives on Theory and Practice* (pp. 165–176). Abingdon, UK: Routledge.

Chanifa, A. M., Redjeki, E. S., & Dayati, U. (2020). Benefits of Teaching Foreign Language for Early Childhood. In *6th International Conference on Education and Technology (ICET 2020)* (pp. 112-115). Atlantis Press.

Chatterjee, S. (2016). Aesthetics of Disability: The Growing Interest in Disability in Popular Hindi Cinema. *An Interdisciplinary Journal of Literary Studies Online—Open Access—Peer reviewed*. Ανάκτηση από: <http://postscriptum.co.in/wp-content/uploads/2016/09/Swagata-chatterjee.pdf> .

Chu, Y.W. (2014). Teachers’ beliefs in teaching English for kids at a kindergarten: A case study of students from the department of applied English. *English Language Learning*, 7(10), 100-112.

Copland, F., & Ni, M. (2019). Languages in the young learner classroom. In S. Garton & F. Copland (Eds.), *The Routledge handbook of teaching English to young learners* (pp. 138–153). New York: Routledge.

Cortina-Perez, B., & Andugar, A. (2021). Teaching EFL at Spanish preschools: A comparative analysis from two different teachers’ perspectives. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, 11 (1), 30-52.

Council of Europe. (2020). *Common European Framework of reference for languages: learning, teaching, assessment*. Ανάκτηση από: <https://rm.coe.int/commoneuropean-framework-of-reference-for-languages-learning-teaching/16809ea0d4>.

Ellis, G. (2016). A short, in-service training course for pre-school teachers in France. In V. A. Murphy & M. Evangelou (Eds.), *Early Childhood Education in English for Speakers of Other Languages* (pp.265–278). London, UK: British Council.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Ellis, G., & Brewster, J. (2014). *Tell it again: The storytelling handbook for primary English language teachers (3rd ed.)*. London: British Council.

Enever, J. (Ed.). (2011). *ELLiE: Early language learning in Europe*. London: British Council. Ανάκτηση από: <http://www.teachingenglish.org.uk/publications/early-language-learning-europe>.

Er, S. (2014). Which is the Most Appropriate Strategy for Very Young Language Learners. *International Journal of Social Sciences & Education* , 4 (4), pp. 829-837.

European Commission. (2011). *Policy handbook. Language learning at pre-primary school: Making it efficient and sustainable*. Brussels: European Commission. Ανάκτηση από: http://ec.europa.eu/languages/pdf/ellpwp_en.pdf.

European Commission. (2017). *Structural indicators on early childhood education and care in Europe – 2016*. Ανάκτηση από: <https://op.europa.eu/en/publication-detail//publication/9a545518-f995-11e6-8a35-01aa75ed71a1>.

European Commission. (2019). *Foreign language learning statistics: Statistics explained*. Ανάκτηση από: <https://ec.europa.eu/eurostat/statisticsexplained/>.

Eurostat (2017). *Archive: Στατιστικά στοιχεία για την εκπαίδευση και την κατάρτιση σε περιφερειακό επίπεδο*. Ανάκτηση από: <https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php?title=Archive:%CE%A3%CF%84%CE%B1%CF%84%CE%B9%CF%83%CF%84%CE%B9%CE%BA%CE%AC%CF%83%CF%84%CE%BF%CE%B9%CF%87%CE%B5%CE%AF%CE%B1%CE%B3%CE%B9%CE%B1%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%B5%CE%BA%CF%80%CE%B1%CE%AF%CE%B4%CE%B5%CF%85%CF%83%CE%B7%CE%BA%CE%B1%CE%B9%CF%84%CE%B7%CE%BD%CE%BA%CE%B1%CF%84%CE%AC%CF%81%CF%84%CE%B9%CF%83%CE%B7%CF%83%CE%B5%CF%80%CE%B5%CF%81%CE%B9%CE%B1%CE%BA%CF%8C%CE%B5%CF%80%CE%AF%CF%80%CE%B5%CE%B4%CE%BF>

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Fojkar, M. D., & Skubic, D. (2017). Pre-Service Preschool Teachers' Beliefs about Foreign Language Learning and Early Foreign Language Teaching in Slovenia. *Center for Educational Policy Studies Journal*, 7(4), 85-104.

Gill, D. J., & Damann, K. M. (2015). Language dysfunction. *CONTINUUM: Lifelong Learning in Neurology*, 21(3), 627-645.

Harmer, J. (2003). *The Practice of English Language Teaching*. Pearson Education Limited.

Haznedar, B., & Uysal, H. (2010). *Handbook for teaching foreign languages to young learners in primary schools*. Ankara: Anı Publications.

Henter, R. (2014). Affective factors involved in learning a foreign language. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 127, 373-378.

Huang, L. -Y. (2014). Learning to read with the whole language approach: The teacher's view. *English Language Teaching*, 7(5), 71–77.

Ioannou-Georgiou, S. (2015). Early language learning in Cyprus: voices from the classroom. In S. Mourao & M. Lourenco (Eds), *Early years second language education: International perspectives on theory and practice* (pp. 95–108). Abingdon: Routledge.

Johnstone, R. (2002). *Addressing “the age factor”*: Some implications for languages policy. Strasbourg: Council of Europe.

Kecskes, I. & T. Papp. (2000). *Foreign Language and Mother Tongue*. Mahwah NJ: Lawrence Erlbaum Associates.

Khurramovna, S. S., & Bakhtiyarovna, A. S. (2021). Methodology of teaching English to preschool children. *Eurasian Journal of Humanities and Social Sciences*, 3, 148–150.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Kim, S. L. (2021). A review of the literature on teachers' beliefs about English language learners. *International Journal of Educational Research Open*, 2, Article 100040.

Kırkgoz, Y., Celik, S., & Arikan, A. (2016). Laying the theoretical and practical foundations for a new elementary English curriculum in Turkey: A procedural analysis. *Kastamonu Education Journal*, 24 (3), pp. 1199-1212.

Kocaman, O., & Kocaman, N. (2012). Age Factor in Foreign Language Education At Preschool Level. *Procedia - Social and Behavioral Sciences*, 55, pp. 168-177.

Korosidou, E., & Griva, E. (2020). Estimating the effectiveness and feasibility of a multiliteracies based programme for introducing EFL to very young children. In N. Bakic (Ed.), *The world of languages and literatures: A contemporary outlook*. Cambridge: Cambridge Scholars Publishing.

Lefever, S. (2014). Connecting with English: Teaching English to preschool children in Iceland. In J. Enever, E. Lindren, & S. Ivanov (Eds.), *Conference proceedings from early language learning: Theory and practice 2014* (pp. 78–81).

Lugossy, R. (2018). Whose challenge is it? Learners and teachers of English in Hungarian preschool contexts. In M. Schwartz (Ed.), *Preschool bilingual education: Agency in interactions between children, teachers, and parents* (pp. 99–133). New York: Springer.

Maric, S. (2017). Interconnected English language and music learning with digital technologies. *Beyond Philology an International Journal of Linguistics, Literary Studies and English Language Teaching*, (14/1), 225-248.

Milton, C., du Plessis, S., & van der Heever, H. (2020). English as an additional language: Professional development needs of early childhood practitioners in historically disadvantaged contexts. *South African Journal of Childhood Education*, 10(1), Article a804.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Mourao, S., & Ellis, G. (2020). *Teaching English to pre-primary children: Educating very young children (Delta teacher development series)*. Kiel: DELTA Publications.

Mourao, S., & Ferreirinha, S. (2016). Early language learning in pre-primary education in Portugal. *Unpublished report*. APPI, Associação Portuguesa de Professores de Inglês. <http://www.appi.pt/activeapp/wp-content/uploads/2016/07/Pre--primary--survey--report--July--FINAL--rev.pdf>.

Mourao, S., & Ferreirinha, S. (2016). *Report: Early language learning in pre-primary education in Portugal*. Lisbon: APPI.

Mupa, P., & Chinooneka, T. I. (2015). Factors contributing to ineffective teaching and learning in primary schools: Why are schools in decadence? *Journal of Education and Practice*, 6(19), 125–132.

Murray N., & Crichton, J. (2010). ‘What’s in a name? Degree programs and what they tell us about “applied linguistics” in Australia’. *Australian Review of Applied Linguistics* 33 (2), 15.1–15.16.

Mustafa, M. C., Radzi, N. M. M., Masnan, A. H., Bacotang, J., Isa, Z. M., Osman, Z., & Alias, A. (2019). Teacher practices in the acquisition of English among Asian immigrant English language learners. *Malaysian Journal of Learning and Instruction*, 16(1), 207–232.

Nafissi, Z., & Shafiee, Z. (2020). Teachers’ roles in early childhood English language pedagogy: beliefs of kindergarten English language teachers. *Journal of Early Childhood Teacher Education*, 41(3), 306–324.

Narea, M., Trevino, E., Caqueo-Urizar, A., Miranda, C., & Gutierrez-Rioseco, J. (2022). Understanding the relationship between preschool teachers’ well-being, interaction quality and students’ well-being. *Child Indicators Research*, 15, 533–551.

Ng, M. L. (2015). Difficulties with team teaching in Hong Kong kindergartens. *ELT Journal*, 69(2), 188–197.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Nikolov, M., & Mihaljevic Djigunovic, J. (2011). All shades of every colour: an overview of early teaching and learning of foreign languages. *Annual Review of Applied Linguistics*, 31, 95–119.

OECD Network on Early Childhood Education and Care (2015), *Early Learning and Development: Common Understandings* , OECD.

Parsons, S., Schoon, I., Rush, R. and Law, J. (2011), *Long-term Outcomes for Children with Early Language Problems: Beating the Odds*. *Children & Society*, 25: 202-214.

Penderi, E. (2022). Introducing English in the preschool and the New Greek Preschool Education Curriculum: Promoting multilingualism, citizenship, intercultural communication and inclusion. In B., Cortina-Perez, A., Andugar, A., Alvarez-Cofino, S., Corral, N., Martinez, & A., Otto (Eds.) *Addressing future challenges in early language learning and multilingual education* (pp. 189-196). Dykinson ISBN (978-84 1122-802-2).

Pinter, A. (2006). *Teaching Young Language Learners*. Oxford: Oxford University Press.

Pinter, A. (2011). *Children learning second languages*. Basingstroke: Palgrave Macmillan.

Pokrivcakova, S. (2020). Introducing English to very young learners. Διαθέσιμο στο: https://digilib.k.utb.cz/bitstream/handle/10563/45961/Introducing_English_To_Very_Young_Learners_I_2020.pdf?sequence=4&isAllowed=y.

Portikova, Z. (2015). Pre-primary second language education in Slovakia and the role of teacher training programmes. In S. Mourao & M. Lourenco (Eds.), *Early years second language education: International perspectives on theory and practice* (pp. 177–188). Abingdon: Routledge.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Qin, T. Y., & Md Nor, M. (2018). Exploring issues on teaching and learning in Malaysian private preschools. *Malaysian Online Journal of Educational Management*, 6(2), 67–82.

Reynolds, B.L., Liu, S., Milosavljevic, M., Ding, C., & McDonald, J. (2021). Exploring pre-service pre-primary EFL teacher beliefs about teaching English to very young learners: A Macau case study. *SAGE Open*, 1-15. Doi: 10.1177/2158244211052932.

Rokita-Jaskow, J. (2015). Parental visions of their children’s future as a motivator for an early start in a foreign language. *Studies in Second Language Learning and Teaching*, 5(3), 455–472.

Rokita-Jaskow. (2022). Teaching foreign languages at the pre-primary level in a monolingual setting: the case of Poland. *Porta Linguarum Revista Interuniversitaria de Didáctica de las Lenguas Extranjeras*, 31-42.

Schoon, I., Nasim, B., Sehmi, R., & Cook, R. (2015). *The Impact of Early Life Skills on Later Outcomes*, OECD Directorate for Education and Skills, Education Policy Committee.

Schwartz, M. (2020). Language-conducive strategies in early language education. In M. Schwartz (Ed.), *Handbook of early language education*. Springer International Handbooks of Education. Ανάκτηση από: https://doi.org/10.1007/978-3-030-47073-9_24-1.

Shin, J. K., & Crandall, J. A. (2014). *Teaching young learners English: From theory to practice*. Boston: National Geographic Learning & Cengage Learning.

Shuey, E. and M. Kankaras (2018). “*The Power and Promise of Early Learning*”, *OECD Education Working Papers*, No. 186, OECD Publishing, Paris. Ανάκτηση από: <http://dx.doi.org/10.1787/f9b2e53f-en>.

Stiles, J. & Jernigan, T. (2010), *The basics of brain development*. Ανάκτηση από: <http://dx.doi.org/10.1007/s11065-010-9148-4>.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Sun, H., de Bot, K., & Steinkrauss, R. (2015). A multiple case study on the effects of temperamental traits in Chinese preschoolers learning English. *International Journal of Bilingualism*, 19(6), 703–725. <https://doi.org/10.1177/1367006914534332>.

Tkachenko, E. (2014). Introducing English in Norwegian pre-schools. In J. Enever, E. Lindren, & S. Ivanov (Eds.), *Conference proceedings from early language learning: Theory and practice 2014*. Umea: Umea University.

UNESCO. (2011). *International Standard Classification of Education ISCED*. Ανάκτηση από: <http://uis.unesco.org/sites/default/files/documents/international-standard-classification-of-education-isced-2011-en.pdf> p 28-30.

Uysal, N., & Yavuz, F. (2015). Teaching English to Very Young Learners. *Procedia Social and Behavioral Sciences*, 197, pp. 19-22.

Walsham, G. (2017). ICT4D research: reflections on history and future agenda. *Information Technology for Development*, 23(1), 18-41.

Zhou, Y., & Ng, M. L. (2016). English as a foreign language (EFL) and English medium instruction (EMI) for three- to seven-year-old children in East Asian contexts. In V. Murphy & M. Evangelou (Eds.), *Early childhood education in English for speakers of other languages* (pp. 137–156). London: British Council.

Αλεξίου, Θ. (2009). Γνωστική εξέλιξη, έφεση και εκμάθηση γλωσσών σε μικρά παιδιά στην Ελλάδα: μια διαφορετική προσέγγιση. Διαθέσιμο στο: http://elearning.greek-language.gr/pluginfile.php/2506/mod_resource/content/5/%CE%91%CE%BB%CE%B5%CE%BE%CE%AF%CE%BF%CF%85_%CE%93%CE%BB%CF%89%CF%83%CF%83%CE%B9%CE%BA%CE%AE_%CE%AD%CF%86%CE%B5%CF%83%CE%B7.pdf.

Αλεξίου, Θ. (2015). Σειρές κινουμένων σχεδίων και “Πέππα το γουρουνάκι”: ένας κρυμμένος θησαυρός στη γλωσσική εκμάθηση. Στο Μ. Τζακώστα (Επιμ.), *Γλωσσική εκμάθηση και διδασκαλία σε πολυπολιτισμικά περιβάλλοντα* (σσ.187-207). Αθήνα: Gutenberg.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Αλεξίου, Θ. (2017) Οδηγός εκπαιδευτικού για τη διδασκαλία της ελληνικής ως δεύτερης γλώσσας σε παιδιά πρώιμης ηλικίας (4-6 ετών).

Αλεξίου, Θ., & Τζακώστα, Μ. (2014). *Στρατηγικές διδασκαλίας σε παιδιά. Διαδρομές για αποσπασμένους εκπαιδευτικούς και φοιτητές νεοελληνικών τμημάτων εκτός Ελλάδας*. Ανάκτηση από: https://dipeira.gov.gr/wp-content/uploads/2020/05/4.4.15.-Aleksiou-Tzakosta_2014.pdf.

Αλεξίου, Θ., Αγαθοπούλου, Ε., Κακανά, Δ., Καρράς, Ι., Ματθαιουδάκη, Μ., Πεντέρη, Ε., Σουγάρη, Α.Μ. (2023α). Το ασύγχρονο επιμορφωτικό πρόγραμμα ΕΑΝ. Στο: *Θεωρία, έρευνα και πράξη σε σχέση με το καινοτόμο πρόγραμμα ΕΑΝ. Το παιδαγωγικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της ενσωμάτωσης της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο*. Εκδόσεις ΔιΣΙΓΜΑ, Θεσσαλονίκη.

Αλεξίου, Θ., Πεντέρη, Ε., & Σεραφείμ, Μ. (2022). Διερεύνηση αντιλήψεων εκπαιδευτικών, στελεχών εκπαίδευσης και γονέων για την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο το πρώτο διάστημα γενίκευσης της εκπαιδευτικής αυτής μεταρρύθμισης. *Πρακτικά Εργασιών 8^{ου} Διεθνούς Συνεδρίου, για την Προώθηση της Εκπαιδευτικής Καινοτομίας, Λάρισα*.

Αλεξίου, Θ., Πεντέρη, Ε., Σεραφείμ, Μ., Μήττας, Ν. (2023γ). Χαρτογράφηση των αντιλήψεων εκπαιδευτικών, ΣΕΕ και γονέων σχετικά με παραμέτρους που αφορούν την εισαγωγή της αγγλικής γλώσσας στα νηπιαγωγεία. Στο: *Θεωρία, έρευνα και πράξη σε σχέση με το καινοτόμο πρόγραμμα ΕΑΝ. Το παιδαγωγικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της ενσωμάτωσης της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο*. Εκδόσεις ΔιΣΙΓΜΑ, Θεσσαλονίκη.

Αλεξίου, Θ., Πεντέρη, Ε., Σεραφείμ, Μ., Μιχαλοπούλου, Θ., Παπαναστασίου, Ε., Τσιαδήμος, Ν. (2023β). Εις βάθος διερεύνηση αντιλήψεων εκπαιδευτικών, ΣΕΕ και γονέων σχετικά με την εισαγωγή της αγγλικής στα νηπιαγωγεία. Στο: *Θεωρία, έρευνα και πράξη σε σχέση με το καινοτόμο πρόγραμμα ΕΑΝ. Το παιδαγωγικό και μεθοδολογικό πλαίσιο της ενσωμάτωσης της αγγλικής γλώσσας στο Νηπιαγωγείο*. Εκδόσεις ΔιΣΙΓΜΑ, Θεσσαλονίκη.

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Δημητριάδου, Α. (2004). Λίγες σκέψεις για τη Διαπολιτισμική Εκπαίδευση στην Ελλάδα *Τα Εκπαιδευτικά*, 73-74, 185-189.

ΙΕΠ. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2014). Νέο σχολείο (σχολείο 21^{ου} αιώνα) – Νέο Πρόγραμμα Σπουδών με κωδικό ΟΠΣ: 295450. Ανάκτηση από: https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-legacy/1947_1o_meros_pps_nipiagogeioy.pdf.

ΙΕΠ. Ινστιτούτο Εκπαιδευτικής Πολιτικής. (2020). Αγγλικά στο Νηπιαγωγείο. Ανάκτηση από: https://www.iep.edu.gr/services/mitroo/files/proskfiles/th_133.pdf.

Κανονισμός (ΕΕ) αριθ. 912/2013 ΤΗΣ ΕΠΙΤΡΟΠΗΣ της 23ης Σεπτεμβρίου 2013 για την εφαρμογή του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 452/2008 του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την παραγωγή και την ανάπτυξη στατιστικών για την εκπαίδευση και τη διά βίου μάθηση, όσον αφορά τις στατιστικές για τα συστήματα εκπαίδευσης και κατάρτισης. Ανάκτηση από: <https://eur-lex.europa.eu/legal-content/EL/TXT/PDF/?uri=CELEX:32013R0912>

Κιαουλιά, Ε.Δ. (2014). *Εκμάθηση της δεύτερης γλώσσας στην προσχολική βαθμίδα εκπαίδευσης: Στάσεις γονέων απέναντι στην εισαγωγή της Αγγλικής στο Νηπιαγωγείο*. Επιστήμες Αγωγής: «Αναπτυξιακή Ψυχολογία & Παιδαγωγικές Εφαρμογές». Πανεπιστήμιο Κρήτης.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 41087/2017. ΦΕΚ Β 4249.05.12.2017. Πρότυπος κανονισμός λειτουργίας δημοτικών παιδικών και βρεφονηπιακών σταθμών.

Κοινή Υπουργική Απόφαση 50025/2018. ΦΕΚ Β 4217/26.09.2018. Μεταφορά μαθητών δημόσιων σχολείων από τις περιφέρειες.

Λοΐζου, Ε., Τηλεμάχου, Ν., Λοντοβούρκη, Σ., Ηρκλέους, Μ., Χαραλάμπους, Χ.Μ., Καραπατάκη, Ρ., Σιακαλλή, Μ, & Παναγιώτου, Ε. (2020). Αναλυτικό πρόγραμμα προσχολικής εκπαίδευσης (3 χρόνων-προδημοτική). Ανάκτηση από: https://archeia.moec.gov.cy/sd/270/dee_nip_proscholiki_ekpaidefsi.pdf.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Μπούρα, Σ., & Παπαδοπούλου, Ο. (2021). Πιλοτικό πρόγραμμα «Αγγλικά στο Νηπιαγωγείο». Υλοποίηση στην πράξη. *International Journal of Educational Innovation*, 3(4), 163-173.

Νόμος 4407/2020. ΦΕΚ 134/27.7.2016. Ρύθμιση θεμάτων αρμοδιότητας υπουργείου εθνικής άμυνας και άλλες διατάξεις.

Νόμος 4521/2018. ΦΕΚ Α' 38/02.03.2018. Ίδρυση Πανεπιστημίου Δυτικής Αττικής και άλλες διατάξεις.

Νόμος 4871/2020. ΦΕΚ Α 246/10.12.2021. Μεταρρυθμίσεις στο νομοθετικό πλαίσιο της Εθνικής Σχολής Δικαστικών Λειτουργών και άλλες επείγουσες διατάξεις.

Οδηγίες Διδασκαλίας για τα Αγγλικά στο Νηπιαγωγείο για το Σχολικό Έτος 2024-2025 (2024). Εισαγωγή της Αγγλικής Γλώσσας στο Νηπιαγωγείο. Διαθέσιμο στο: <https://www.esos.gr/sites/default/files/articles-2023/%CE%A0%CE%91%CE%A1%CE%91%CE%A1%CE%A4%CE%97%CE%9C%CE%91-%CE%91%CE%93%CE%93%CE%9B%CE%99%CE%9A%CE%91-%CE%9D%CE%93.pdf>

Παπάζογλου, Ι. (2008). Η διαπολιτισμική εκπαίδευση στο δημοτικό σχολείο *Επιστημονικό Βήμα*, 9, 81-89.

Σηφάκης, Ν., & Χαλκιαδάκη, Α. (2023). Διερευνώντας τις στάσεις και τις αντιλήψεις των ΣΕΕ ως προς το σύγχρονο πρόγραμμα επιμόρφωσης ΣΕΕ του ΕΑΝ. Στο:

Υπουργική Απόφαση Δ22/οικ. 11828/293/ 2017. ΦΕΚ 1157/Β 4.4.2017 Καθορισμός προϋποθέσεων για άδεια ίδρυσης και λειτουργίας Μονάδων Φροντίδας, Προσχολικής Αγωγής και Διαπαιδαγώγησης (Βρεφικών - Παιδικών - Βρεφονηπιακών Σταθμών, Μονάδων Απασχόλησης βρεφών και νηπίων) από φορείς Ιδιωτικού Δικαίου, κερδοσκοπικού και μη χαρακτήρα.

Υπουργική Απόφαση Φ.80378/ΓΔ4/2021. ΦΕΚ Β'3311/26.07.2021. Εισαγωγή της Αγγλικής γλώσσας στο πρόγραμμα του Νηπιαγωγείου.

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Παράρτημα

Ερωτηματολόγιο για τις Στάσεις των Εκπαιδευτικών έναντι της Εισαγωγής της αγγλικής γλώσσας στο νηπιαγωγείο και τη Συνεργασία Εκπαιδευτικών Προσχολικής ηλικίας ΠΕ60 και Εκπαιδευτικών Αγγλικής γλώσσας.

* Required

Φύλο *

Άντρας

Γυναίκα

Other:

Ηλικία *

22- 30

30- 35

35- 40

40+

Other:

Χρόνια προϋπηρεσίας στην εκπαίδευση. *

0- 5

5-10

10- 15

15+

Other:

Βαθμίδα Εκπαίδευσης. *

Βασικό πτυχίο

Μεταπτυχιακό

Διδακτορικό

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

Ειδικότητα *

Εκπαιδευτικός Προσχολικής Ηλικίας ΠΕ60

Εκπαιδευτικός Αγγλικής Γλώσσας ΠΕ 06

Έχετε παρακολουθήσει κάποια επιμόρφωση σχετικά με το πρόγραμμα εκτός από το προαναφερόμενο; *

Ναι

Όχι

Πόσο σημαντική θεωρείται πως είναι η εισαγωγή της ξένης γλώσσας στην προσχολική ηλικία; *

Καθόλου

1

2

3

4

5

Πάρα πολύ

Κατά πόσο θεωρείται ότι η διδασκαλία της ξένης γλώσσας ενδέχεται να επιφέρει σύγχυση στο παιδί; *

Καθόλου

1

2

3

4

5

Πάρα πολύ

Κατά πόσο θεωρείται ότι το νηπιαγωγείο στην Ελλάδα είναι έτοιμο για να ανταπεξέλθει στην διδασκαλία της ξένης γλώσσας; *

Καθόλου

1

2

3

4

5

Πάρα πολύ

Θεωρείται πως οι μαθητές δυσκολεύτηκαν κατά την διάρκεια διδασκαλίας;

Παρακαλώ τεκμηριώστε την απάντησή σας. *

Κατά πόσο θεωρείται ότι οι μαθητές απόλαυσαν την διαδικασία; Παρακαλώ τεκμηριώστε την απάντησή σας. *

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ

Σε τι βαθμό ήταν αποτελεσματική η συνεργασία με την άλλη ειδικότητα; *

καθόλου

1

2

3

4

5

πάρα πολύ

Υπήρξαν κοινές ώρες διδασκαλίας; *

Ναι

Όχι

Other:

Σε τι βαθμό βοήθησε η διεύθυνση του σχολείου σας στην διεξαγωγή και τις ανάγκες του μαθήματος; *

Καθόλου

1

2

3

4

5

Πάρα πολύ

Ποιες δυσκολίες αντιμετωπίσατε κατά την πρώτη επαφή με μαθητές της προσχολικής ηλικίας; Παρακαλώ τεκμηριώστε την απάντησή σας.

Φτάνοντας στο τέλος της σχολικής χρονιάς, ποια πράγματα θεωρείται πως μπορούσατε να κάνετε καλύτερα;

Τι ελλείψεις θεωρείται ότι υπάρχουν στο πρόσφατο επιμορφωτικό πρόγραμμα; Τι θεωρείται πως θα έπρεπε να διαμορφωθεί εκ νέου;

Ποιες αλλαγές θεωρείτε πως πρέπει να γίνουν για είναι πιο αποτελεσματικό το πρόγραμμα; *

Κατά πόσο το πρόγραμμα επιμόρφωσης διευκόλυνε την διαδικασία διδασκαλίας της ξένης γλώσσας σε συνεργασία με την άλλη ειδικότητα; *

Καθόλου

ΠΑΝΕΠΙΣΤΗΜΙΟ ΚΡΗΤΗΣ

**ΣΧΟΛΗ ΕΠΙΣΤΗΜΩΝ ΑΓΩΓΗΣ: ΑΝΑΠΤΥΞΙΑΚΗ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ
ΠΑΙΔΑΓΩΓΙΚΕΣ ΕΦΑΡΜΟΓΕΣ**

1

2

3

4

5

πάρα πολύ